

به نام خداوند جان آفرین		
	نام درس: ادبیات فارسی پایه: دهم نام و نام خانوادگی: کلاس: نام دبیر: سرکار خانم محمودی	مدت امتحان: 75 دقیقه تاریخ امتحان: 1402/10/ شماره داوطلب: اداره کل آموزش و پرورش استان البرز مدیریت آموزش و پرورش شهرستان/ناحیه یک دبیرستان سلاله نوبت اول - دی ماه 1402
بارم	تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.	
ردیف	قلمرو زبانی (7)	
1	معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید. الف: زینهار تا سر حُقه باز نکنی! ب: رُقعهای نوشتن و عذری خواستم. الف: جعبه/ صندوق ب: نامه‌ی کوتاه/ یادداشت با توجه به معنی داده شده، زیر واژه مناسب با معنی خط بکشید. الف: رشک بردن/ حال و روز کسی را آرزو داشتن (عداوت/ غبطه) ب: برآمدگی پشت پای اسب (کُله/ رعنا)	
2	در عبارات داده شده، غلطهای املائی را مشخص کرده و شکل صحیح آن‌را بنویسید. الف: دست معلم از وَغَب حیوان روان شد؛ فرود آمد. (-----وَقَب-----) ب: چنان‌که در کرامت و فراق به پارس رسیدیم. (----فراغ----) ج: در مقابله‌ی لعیمی کریمی کرد. (---لئیمی---) با توجه به معنی املائی کلمات را انتخاب کنید. الف: شایستگی/ لیاقت (احلیت/ اهلیت) ب: قوس زیر گردن/ چنبره‌ی گردن (آخوره/ آخُره) املائی درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. الف: آن‌که گفتیم.....نیکوترین بود. (صیرتش/ سیرتش) ب: رنج هیچ‌کسمکن! (زایع/ ضایع) ج: غبار.....کجاست تا حافظ! (راهگذارت/ راهگزارت)	
0/5	کدام قسمت جمله‌ی زیر حذف شده است؟ مشخص کنید. نیکوخوا، بهتر هزار بار از نیکورو. بهتر است از...حذف به قرینه‌ی معنوی.	
0/5	به سوالات پاسخ دهید. کاربرد معنایی -ک در واژه‌ی دَمَک: کوتاه/ چند لحظه کاربرد معنایی امروزی «شوخی از خود باز کنیم» پاک کنیم.	
0/5	نوع هسته و وابسته را در گروه اسمی زیر مشخص کنید. این پرده‌ی نیلوفری این صفت اشاره وابسته پیشین/ پرده‌ی: هسته / نیلوفری : وابسته پسین صفت بیانی	

مدت امتحان : 75 دقیقه
تاریخ امتحان: 1402/10/
شماره داوطلب:

اداره کل آموزش و پرورش استان البرز
مدیریت آموزش و پرورش شهرستان/ناحیه یک
دبیرستان سلاله
نوبت اول - دی ماه 1402

نام درس: ادبیات فارسی
پایه: دهم
نام و نام خانوادگی:
کلاس:
نام دبیر : سرکار خانم محمودی

تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.

بارم

ردیف

9	نقش دستوری ضمیر متصلی را مشخص کنید. «حُسْنَت به اتفاق ملاحی جهان گرفت.» حُسْنِ تو: مضاف‌الیه		
10	جدول را کامل کنید.		
0/75	فعل	امر	ساخت منفی
	داری می‌روی	برو	نمی‌روی
0/75	نقش دستوری واژه‌های مشخص شده را بنویسید.		
	الف: «صاد» هرگز جانوری جز از پهلوی نکشید. ب: بلبلان را دیدم که به نالش درآمده بودند. نهاد فاعلی / متمم ب: مفعول		
12	نوع واو را در عبارت‌های زیر مشخص کنید.		
0/5	الف: ما را به رونگاری می‌نشانند و خود به نقطه‌چینی نقشه‌ی خود می‌نشست. واو ربط یا پیوندی		
	ب: کله‌ی پاها و سُم‌ها مانده بود. واو عطف		
13	قلمرو ادبی (5)		
	ابیات زیر را کامل کنید.		
1	الف: وقتی دلِ سودایی --- می‌رفت به بستان‌ها --- بی‌خویشتم کردی بوی گل و ریحان‌ها ----		
	ب: نه خدا توانمش خواند نه بشر توانمش گفت متحیرم چه نامم شه‌ مُلک لافتی را		
14	آرایه‌ی مناسب را از داخل کمانک انتخاب و مشخص کنید.		
	الف: مَثَلِ قرآن، مَثَلِ آب است روان. (کنایه/ تشبیه)		
1	ب: نومیدی را در امید بسته دان و امید را نومیدی. (تشخیص/ تضاد)		
	ج: گفتم که بوی زلفت گمراه عالمم کرد. (تشخیص/ ایهام)		
15	د: بَرکن ز بُن این بنا که باید... (استعاره/ جان‌بخشی)		
	ارکان تشبیه را در عبارت زیر مشخص کنید.		
1	«از برهنگی و عاجزی به دیوانگان مانده بودیم.» ما: مشبه/ دیوانگان: مشبه به/ مانده: ادات/ از برهنگی... وجه شبه		
16	مفهوم کنائی عبارت‌های زیر را بنویسید.		
	در آن دستی نازک داشت: مهارت داشت.		
0/5	از خجلی سر به گریبان برد: کنایه از شرمندگی و گوشه‌گیری		

به نام خداوند جان/فرین		
	مدت امتحان: 75 دقیقه تاریخ امتحان: 1402/10/ شماره داوطلب:	نام درس: ادبیات فارسی پایه: دهم نام و نام خانوادگی: کلاس: نام دبیر: سرکار خانم محمودی
بارم	تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.	
0/5	17 جناس و سجع را در عبارت زیر مشخص کنید. در بدایت بند و چاه بود، در نهایت تخت و گاه بود. بدایت و نهایت: سجع / چاه و گاه: جناس	ردیف
0/75	18 با دقت به سوالات پاسخ دهید. پدر شعر نو فارسی بود و جلال آل احمد در «پیرمرد چشم ما بود» از او سخن می گوید. --- نیما یوشیج --- سفرنامه اثر --- ناصر خسرو --- و --- اتاق آبی --- اثری ست از سهراب سپهری که بخشی از آن خاطره ی کلاس نقاشی اش بوده است.	
0/25	19 قافیه را در بیت زیر مشخص کنید. هر آن که جانب اهل وفا نگه دارد خداش در همه حال از بلا نگه دارد	
4	20 قلمرو فکری (8) ابیات و عبارات زیر را به نثر روان برگردانید. (هر مورد 0/5 نمره دارد). الف: دلا معاش چنان کن که گر بلغزد پای فرشته‌ات به دو دست دعا نگه دارد ای انسان به گونه‌ای زندگی کن که اگر مرتکب خطایی شدی، فرشتگان با دعا و نیایش مراقبت باشند. ب: برادران یوسف چون او را زیادت نعمت دیدند و یعقوب را بدو میل و عنایت دیدند، آهنگ کید و مکر و عداوت کردند. وقتی برادران یوسف امکانات زیاد یوسف و توجه پدرشان به او را دیدند، نسبت به او فریبکاری و دشمنی کردند. پ: در حال، سی‌دینار فرستاد که این را به بهای تن جامه بدهید. فوراً سی‌دینار برای‌شان فرستاد که با آن لباس تهیه کنند. ج: خَلَفِ صِدْقِ نیاکانِ هنرورِ خود بود. جانشین شایسته‌ی اجداد هنرمندش بود. د: چندان تناوری و بلند / که به هنگام تماشا / کلاه از سر کودک عقل می‌افتد. آن قدر بزرگی که عقل توان درک عظمت تو را ندارد. ذ: راست به مانند یکی زلزله داده تنش بر تن ساحل یله دریا دقیقاً مانند زلزله‌ای تنش را به ساحل تکیه داده بود. ر: همه کس را به سزا حق شناس باش؛ خاصه قرابت خویش را. آن طور که شایسته است سپاسگزار دیگران باش، به خصوص نزدیکانت. ز: «اندیشه کردم که مروت نباشد همه در تسبیح و من به غفلت، خفته.» فکر کردم شرط جوانمردی نیست همه مشغول ستایش خداوند باشند و من در بی‌خبری به خواب بروم.	

به نام خداوند جان/فرین		
	مدت امتحان : 75 دقیقه تاریخ امتحان: 1402/10/ شماره داوطلب:	نام درس: ادبیات فارسی پایه: دهم نام و نام خانوادگی: کلاس: نام دبیر : سرکار خانم محمودی اداره کل آموزش و پرورش استان البرز مدیریت آموزش و پرورش شهرستان/ناحیه یک دبیرستان سلاله نوبت اول – دی ماه 1402
بارم	تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.	ردیف
1	21 بیت «صورت زیبای ظاهر هیچ نیست/ ای برادر سیرت زیبا بیار!» با کدام عبارت ارتباط معنایی دارد؟ <u>الف: نیکوخوا هزار بار بهتر از نیکورو.</u> ب: مملکت و نبوت، زیادت بر زیادت کرد. ج: ولکن قصه یوسف نیکوترین قصه هاست زیرا میان دو ضد جمع بود. د: از بهر آنکه در مقابله جفا، وفا کرد و در مقابله زشتی، آشتی کرد.	
0/5	22 درک و دریافت خود را از این عبارت بنویسید. «هرچه بر او تنگ گرفتند، کمر بند خود را تنگ تر بست.» هرچه قدر شرایط اطراف نیما سخت تر شد او صبر و تحملش را بیشتر کرد.	
0/5	23 بیت «تا نگردي آشنا زين پرده رمزي نشنوي گوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش» اشاره به چه صفتی دارد؟ <u>الف: رازداری</u> ب: بخشش ج: اعتماد به نفس د: نیکوسیرتی	
1	24 چرا ناصر خسرو دعوت وزیر را نپذیرفت؟ زیرا نمی خواست او را به خاطر ظاهر آشفته اش گدا تصور کنند.	
1	25 در این دو عبارت نویسنده بر کدام ویژگی های اخلاقی تاکید می کند؟ الف: «اثر غم و شادی پیش مردمان بر خود پیدا مکن!» <u>خویشتر داری</u> ب: «گندم نامی جو فروش مباش!» <u>پرهیز از دورویی</u>	
20	شاد و سربلند باشید	

تعداد صفحات: 4		به نام خداوند جان آفرین	
نام درس: ادبیات فارسی		مدت امتحان: 75 دقیقه	
پایه: دهم ریاضی		تاریخ امتحان: 1402/10/	
نام و نام خانوادگی:		شماره داوطلب:	
کلاس:		نوبت اول - دی ماه 1402	
نام دبیر: سرکار خانم محمودی		تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.	
ردیف	قلمرو زبانی (7)	بارم	
1	معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید. الف: در <u>فراغ</u> و آسایش به پارس رسیدیم. <u>آسودگی</u> / <u>آرامش</u> ب: مرد <u>حَقّه</u> را برگرفت و به خانه رفت. <u>جعبه</u> / <u>صندوق</u>	1	
2	با توجه به معنی داده شده، زیر واژه مناسب با معنی خط بکشید. الف: سرگشته / حیران و فرومانده (حمایت / <u>خیره</u>) ب: برآمدگی پشت پای اسب (<u>کُله</u> / بیرنگ)	2	
3	در عبارات داده شده، غلطهای املایی را مشخص کرده و شکل صحیح آن‌را بنویسید. الف: آن مرد خجل شد و <u>عزرها</u> خواست. (<u>عذر</u> -----) ب: از <u>بحر</u> آن که در مقابله‌ی جفا، وفا کرد. (<u>بهر</u> ----) ج: در پیچ و تاب عرفانی <u>اصلیمی</u> آدم چه کاره بود؟ (<u>اسلیمی</u> ---)	3	
4	با توجه به معنی، املاي درست کلمات را انتخاب کنید. الف: جدایی / دوری (<u>فُرقت</u> / فُرغت) ب: قوس زیر گردن / چنبره‌ی گردن (<u>آخَره</u> / آخوره)	4	
5	املاي درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. الف: معلم از.....رسته بود. (مَخْمَسه / <u>مَخْمَصه</u>) ب: هر جا به کاردرمی ماند. (<u>صورتگری</u> / سورت گری) ج: غبار.....کجاست تا حافظ! (<u>راهگذار</u> / راهگزارت)	5	
6	کدام قسمت جمله‌ی زیر حذف شده است؟ مشخص کنید و نوع آن را بنویسید. زندگانی‌اش بی تلاطم بود و خیالش تخت. <u>بود</u> / حذف به قرینه‌ی لفظی	0/5	
7	به سوالات پاسخ بدهید. کاربرد معنایی -ک در واژه‌ی <u>دِرَمَك</u> : <u>چند درم</u> (چند سکه ناچیز) کاربرد معنایی امروزی «به مجلس وزیر شدیم». <u>رفتیم</u>	0/5	
8	نوع هسته و وابسته را در گروه اسمی زیر مشخص کنید. این پرده‌ی نیلوفری <u>این</u> : صفت اشاره وابسته پیشین / پرده‌ی: هسته / نیلوفری: وابسته پسین صفت بیانی	0/5	

تعداد صفحات: 4		به نام خداوند جان/فرین		نام درس: ادبیات فارسی									
پایه: دهم ریاضی		اداره کل آموزش و پرورش استان البرز		مدت امتحان: 75 دقیقه									
نام و نام خانوادگی:		مدیریت آموزش و پرورش شهرستان/ناحیه یک		تاریخ امتحان: 1402/10/									
کلاس:		دبیرستان سلاله		شماره داوطلب:									
نام دبیر: سرکار خانم محمودی		نوبت اول - دی ماه 1402											
ردیف	تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.												
بارم													
9	نقش دستوری ضمیر متصلی را مشخص کنید. «ناگهان» یافتم با دل نشسته روبه‌رو. ضمیر متصل مفعولی / او را												
10	جدول را کامل کنید.												
0/75	<table><tr><td>فعل</td><td>امر</td><td>ساخت منفی</td><td>مضارع اخباری</td></tr><tr><td>شنیده بودیم</td><td>باشنو</td><td>نشنیده بودیم</td><td>می‌شنویم</td></tr></table>					فعل	امر	ساخت منفی	مضارع اخباری	شنیده بودیم	باشنو	نشنیده بودیم	می‌شنویم
فعل	امر	ساخت منفی	مضارع اخباری										
شنیده بودیم	باشنو	نشنیده بودیم	می‌شنویم										
11	نقش دستوری واژه‌های مشخص شده را بنویسید. الف: «صاد» هرگز جانوری جز از پهلو نکشید. ب: هرگز گمان نمی‌کردم کار از کار گذشته باشد. نهاد فاعلی / متمم ب: قید												
12	نوع واو را در عبارت زیر مشخص کنید. (دو مورد) جواب نبشت که شهر را از عدل دیوار کن و راهها از ظلم و خوف پاک کن! الف: واو ربط یا پیوند ب: واو عطف												
13	قلمرو ادبی (5) ابیات زیر را کامل کنید. الف: چو به دوست عهد بدد ز میان پاک‌بازان ب: تا عهد تو درستم عهد همه بشکستم چو علی که می‌تواند که به سر برد وفا را بعد از تو روا باشد نقض همه پیمان‌ها												
14	آرایه‌ی مناسب را از داخل کمانک انتخاب و مشخص کنید. الف: سر و زر و دل و جانم فدای آن یاری. (مجاز / کنایه) ب: آب آجل که هست گلوگیر خاص و عام (تشبیه / تضاد) ج: گفتم که بوی زلفت گمراه عالمم کرد. (تشخیص / ایهام) د: خورشید در آسمان شکفت. (استعاره / مراعات نظیر)												
15	ارکان تشبیه را در عبارت زیر مشخص کنید. «قرآن مانند است به بهشت جاودان؛ در بهشت از هزار گونه نعمت است و در قرآن پند و حکمت.» قرآن: مشبه/ بهشت جاودان: مشبه به/ مانند: ادات / در بهشت هزار گونه..... وجه شبه												
16	مفهوم کنائی عبارت‌های زیر را بنویسید. حرفی به کارش بود: در آن کار مهارت نداشت. بزرگان به هر حق و باطلی از جای نشوند: انسان‌های بزرگ در هر موقعیتی تغییر نمی‌کنند و دگرگون نمی‌شوند.												
0/5													

تعداد صفحات: 4		به نام خداوند جان/فرین	
نام درس: ادبیات فارسی پایه: دهم ریاضی نام و نام خانوادگی: کلاس: نام دبیر: سرکار خانم محمودی		اداره کل آموزش و پرورش استان البرز مدیریت آموزش و پرورش شهرستان/ناحیه یک دبیرستان سلاله نوبت اول - دی ماه 1402	
مدت امتحان: 75 دقیقه تاریخ امتحان: 1402/10/ شماره داوطلب:		مجموع آموزشی سلاله	
ردیف	تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.	بارم	
17	جناس و سجع را در عبارت زیر مشخص کنید. «از روی نیکوش، حبس و چاه آمد و از خوی نیکوش تخت و گاه آمد.» تخت: سجع	0/5	
18	با دقت به سوالات پاسخ دهید. الف: جلال آل احمد در بخشی از اثر خود---ارزیابی شتابزده---درباره‌ی نیما یوشیج سخن می‌گوید. ب: سیف فرغانی این شعر را درباره‌ی حمله‌ی مغولان به ایران سروده است.-----بیداد ظالمان----- ج: تفسیر سوره‌ی یوسف نوشته‌ی ---زید طوسی--- می‌باشد. ☐ سعدی ☐ محمدبن زید طوسی	0/75	
19	قافیه را در بیت زیر مشخص کنید. ابر ز من حامل سرمایه شد باغ ز من صاحب پیرایه شد	0/25	
20	قلمرو فکری (8) ابیات و عبارات زیر را به نثر روان برگردانید. (هر مورد 0/5 نمره دارد). الف: چشمه‌ی کوچک چو بدانجا رسید وان همه هنگامه‌ی دریا بدید... چشمه‌ی کوچک وقتی به آنجا رسید و هیاهو و غوغای دریا را دید... ب: آهنگ کید و مکر و عداوت کردند. نسبت به او فریبکاری و دشمنی کردند. پ: در حال، سی‌دینار فرستاد که این را به بهای تن جامه بدهید. فوراً سی‌دینار برای‌شان فرستاد که با آن لباس تهیه کنند. ج: خَلَفِ صَدَقِ نیاکانِ هنرورِ خود بود. جانشین شایسته‌ی اجداد هنرمندش بود. د: آه ای مرگ تو معیار! مرگت چنان زندگی را به سُخره گرفت... آه ای کسی که شهادت تو سنجشی‌ست برای ارزشمندی زندگی! شهادت چنان زندگی را به بازی گرفت (ریشخند کرد که...) ذ: بر تیر جورتان ز تحمل سپر کنیم تا سختی کمان شما نیز بگذرد ظلم شما را که مانند تیری‌ست تحمل می‌کنیم و از صبرمان سپری می‌سازیم تا دوران قدرت‌نمایی شما هم بگذرد. ز: همه‌کس را به سزا حق‌شناس باش؛ خاصه قرابت خویش را. آن‌طور که شایسته است سپاسگزار دیگران باش، به خصوص نزدیکانت. ز: «اندیشه کردم که مروت نباشد همه در تسبیح و من به غفلت، خفته.» فکر کردم شرط جوانمردی نیست همه مشغول ستایش خداوند باشند و من در بی‌خبری به خواب بروم.	4	

تعداد صفحات: 4		به نام خداوند جان آفرین	
نام درس: ادبیات فارسی پایه: دهم ریاضی نام و نام خانوادگی: کلاس: نام دبیر: سرکار خانم محمودی		اداره کل آموزش و پرورش استان البرز مدیریت آموزش و پرورش شهرستان/ناحیه یک دبیرستان سلاله نوبت اول - دی ماه 1402	
مدت امتحان: 75 دقیقه تاریخ امتحان: 1402/10/ شماره داوطلب:		تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.	
ردیف	بارم		
21	1	بیت «تا نگردي آشنا زين پرده رمزي نشنوي گوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش» با کدام عبارت ارتباط معنایی دارد؟ الف: تا کی به تمنای وصال تو یگانه ب: حدیث دوست نگویم مگر به حضرت دوست که آشنا سخن آشنا نگه دارد* ج: ولکن قصه یوسف نیکوترین قصه هاست زیرا میان دو ضد جمع بود. د: تا مردم بدانند که به شدتی که از روزگار پیش آید، نباید نالید.	
22	0/5	درک و دریافت خود را از این عبارت بنویسید. «هرچه بر او تنگ گرفتند، کمر بند خود را تنگ تر بست.» هرچه قدر شرایط اطراف نیما سخت تر شد او صبر و تحملش را بیشتر کرد.	
23	0/5	بیت «دوران روزگار به ما بگذرد بسی گاهی شود بهار، دگر گه خزان شود» به چه نکته‌ای اشاره دارد؟ الف: سختی زندگی ب: بخشیدن دیگران ج: ناپایداری دنیا د: اعتماد به روزگار	
24	0/5	چرا ناصر خسرو دعوت وزیر را نپذیرفت؟ زیرا نمی‌خواست او را به خاطر ظاهر آشفته‌اش گدا تصور کنند و قضاوتش کنند.	
25	0/5	ادبیات غنایی را تعریف کنید. اشعار و متونی که احساسات، عواطف شخصی، حالت عاشقانه و امید و آرزو را با زبانی نرم و لطیف بیان می‌کند.	
25	1	در این دو عبارت نویسنده بر کدام ویژگی‌های اخلاقی تاکید می‌کند؟ الف: «هرگز کید کایدان با خواست خداوند غیب‌دان برابر نیاید!» هرچه خداوند بخواهد همان می‌شود/ فریبکاران بازنده‌اند. ب: «گندم‌مای جوفروش مباش!» پرهیز از دورویی	
20		شاد و سربلند باشید	

باسمه تعالی

سؤالات امتحان نهایی درس: فارسی ۱	پایه: دهم دوره دوم متوسطه	ساعت شروع: ۱۰ صبح	رشته: کلیه رشته ها
نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۳/۱	تعداد صفحه: ۴	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
دانش آموزان روزانه سراسر کشور در نوبت خرداد ماه سال ۱۴۰۲	مرکز ارزشیابی و تضمین کیفیت نظام آموزش و پرورش http://aee.medu.gov.ir		

ردیف	سؤالات	بارم
------	--------	------

قلمرو زبانی (۷ نمره)		
۱	معنی واژه های مشخص شده را بنویسید. الف) در آگیری سه ماهی بود: دو حازم، یکی عاجز. ب) هنوز فضا از نم باران آکنده است.	۵/۱
۲	با توجه به بیت زیر، یک معادل معنایی برای واژه « شیفته » بیابید. وقتی دل سودایی، می رفت به بستان ها بی خویشتم کردی، بوی گل و ریحان ها	۲۵/۱
۳	با توجه به بیت: « بیامد دمان پیش گرد آفرید / چو دخت کمندافگن او را بدید »، معنی واژه « دمان »، در کدام گزینه به درستی نیامده است؟ الف) خروشنده ب) غرته ج) چالاک د) مهیب	۲۵/۱
۴	در بیت: « مرغ خوشخوان را بشارت باد کاندرا راه عشق / دوست را با ناله شب های بیداران خوش است » کدام واژه اهمیت آملایی ندارد؟ الف) عشق ب) بیداران ج) بشارت د) مرغ	۲۵/۱
۵	املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. الف) عاقل در دفع مکاید دشمن تأخیر (ثواب / صواب) نبیند. ب) بعد از تو روا باشد (نقض / نفز) همه پیمان ها ج) عامل شهری به خلیفه نبشت که دیوار شهر خراب شده است آن را (امارت / عمارت) باید کردن.	۷۵/۱
۶	در کدام گزینه، املای همه واژه ها به درستی آمده است؟ الف) رعیت - وقاهت - مضرت - سندروس ب) توسن - استدعا - تجلی - خصم ج) حقه - معاش - طرفه - زاعر د) محنت - رعب - بیقوله - معطوف	۵/۱
۷	املای درست کلمات مشخص شده را بنویسید. الف) به شصت اندر آورده تیر خدنگ ب) مخذول و نالان اِصترحام می کرد.	۵/۱
۸	کدام بخش از عبارت زیر، « حذف » شده است؟ نوع « حذف » را بنویسید. چنین گویند مردی به بغداد آمد و بر دراز گوش نشسته بود و بُزی را رشته در گردن کرده، از پس وی می دوید.	۵/۱
۹	نقش دستوری ضمیر پیوسته (متصل) را در گزینه های زیر بنویسید. الف) ز روی لطف بگویش که جا نگه دارد ب) چرا غمِ دگران می کند پریشانم	۵/۱
۱۰	در کدام گزینه، هر دو نوع « واو » عطف و ربط، دیده نمی شود؟ الف) راهب، ضعیف و باریک میان بود و وقتی بیلش را به زمین فرو می برد و اندکی خاک برمی داشت به دشواری نفس می کشید. ب) نگاهش آرام و حرکاتش و زندگانی اش بی تلاطم بود و خیالش تخت. ج) خانه را اجاره می دادند یا به کسی می سپردند و از قند و چای گرفته تا تره بار و بُشن، همه را فراهم می کردند. د) ای فرزند حلال نکم که مطربی و مسخرگی پیشه سازی که « همه قبیلۀ من عالمان دین بودند. »	۲۵/۱
۱۱	کدام گروه اسمی، مطابق الگوی: « اسم + صفت + مضاف الیه » ساخته نشده است؟ الف) کنگره نویسندگان ایران ب) سفر تابستانی یوش ج) خلف صدق نیاکان د) گریز زندانه معلم	۲۵/۱
ادامه سؤالات در صفحه دوم		

باسمه تعالی

سؤالات امتحان نهایی درس: فارسی ۱	پایه: دهم دوره دوم متوسطه	ساعت شروع: ۱۰ صبح	رشته: کلیه رشته ها
نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۳/۱	تعداد صفحه: ۴	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
دانش آموزان روزانه سراسر کشور در نوبت خرداد ماه سال ۱۴۰۲	مرکز ارزشیابی و تضمین کیفیت نظام آموزش و پرورش http://aee.medu.gov.ir		

ردیف	سؤالات	بارم																
۱۲	در عبارت زیر، جمله هسته (پایه) و جمله وابسته (پیرو) را مشخص کنید. معنای خاکریز هم آن گاه تفهیم می شود که در میان یک دشت باز گرفتار آتش دشمن باشی.	۰.۵																
۱۳	بیت زیر را بر اساس ترتیب اجزای سازنده در زبان فارسی، مرتب کنید. دگر ره چنان شد هنر آشکار کزان خیره شد دیده روزگار	۰.۵																
۱۴	نقش دستوری اجزای مشخص شده در کدام گزینه متفاوت است؟ (الف) شکوفایی گسترده تو دل انگیز است. (ب) آسمانی که پس از بارش باران، صاف و روشن است. (ج) من به تو شور و شوقی خواهم آموخت. (د) این تلاوت قرآن نیست.	۰.۵																
۱۵	نقش دستوری اجزای مشخص شده را بنویسید. (الف) ای سرور باران ها و فصل ها (ب) غمی شد ز پیکار دست سران	۰.۵																
۱۶	نوع « را » در مصراع « مرا مادرم نام، مرگ تو کرد » را بنویسید.	۰.۲۵																
۱۷	در کدام مصراع، متمم با دو حرف اضافه نیامده است؟ (الف) همیشه به جنگ اندرون نامدار (ب) چو آمد خروشان به تنگ اندرش (ج) به سهراب بر تیرباران گرفت (د) بزد بر بر و سینه اشکبوس	۰.۲۵																
قلمرو ادبی (۵ نمره)																		
۱۸	جاهای خالی را با کلمات مناسب پر کنید. هر حماسه چند ویژگی دارد؛ داستانی، ملّی و	۰.۵																
۱۹	در کدام گزینه نام نویسنده به ترتیب نام اثر درست آمده است؟ ارزشیابی شتابزده - جوامع الحکایات - دیوار - من زنده ام - مائده های زمینی (الف) سهراب سپهری - حسین واعظ کاشفی - جمال میرصادقی - معصومه آباد - تولستوی (ب) جلال آل احمد - سدیدالدین محمد عوفی - جمال میرصادقی - معصومه آباد - آندره ژید	۰.۵																
۲۰	با توجه به موارد قسمت الف، آرایه های مناسب را از قسمت ب انتخاب کنید و داخل کمانک بنویسید. (قسمت ب یک مورد اضافی است).	۱/۵																
<table border="1"> <thead> <tr> <th>الف</th><th>ب</th></tr> </thead> <tbody> <tr> <td>(الف) با من به سلام خشک ای دوست زبان تر کن / تا از مژه هر ساعت لعل تَرَت افشانم)</td><td>(۱) مجاز</td></tr> <tr> <td>(ب) کمان را به زه کرد و یگشاد بر / نَبْد مرغ را پیش تیرش گذر</td><td>(۲) حُسن تعلیل</td></tr> <tr> <td>(ج) ما را سرِ باغ و بوستان نیست / هر جا که تویی، تفرّج آن جاست</td><td>(۳) سجع</td></tr> <tr> <td>(د) گل از شوق تو خندان در بهار است / از آتش رنگ های بی شمار است</td><td>(۴) حس آمیزی</td></tr> <tr> <td>(ه) نگه کرد سهراب و آمدش ننگ / برآشفّت و تیز اندر آمد به جنگ</td><td>(۵) تضمین</td></tr> <tr> <td>(و) آهنگ کید و مکر کردند تا مگر او را هلاک کنند و عالم از آثار وجود او پاک کنند.</td><td>(۶) جناس</td></tr> <tr> <td></td><td>(۷) اغراق</td></tr> </tbody> </table>			الف	ب	(الف) با من به سلام خشک ای دوست زبان تر کن / تا از مژه هر ساعت لعل تَرَت افشانم)	(۱) مجاز	(ب) کمان را به زه کرد و یگشاد بر / نَبْد مرغ را پیش تیرش گذر	(۲) حُسن تعلیل	(ج) ما را سرِ باغ و بوستان نیست / هر جا که تویی، تفرّج آن جاست	(۳) سجع	(د) گل از شوق تو خندان در بهار است / از آتش رنگ های بی شمار است	(۴) حس آمیزی	(ه) نگه کرد سهراب و آمدش ننگ / برآشفّت و تیز اندر آمد به جنگ	(۵) تضمین	(و) آهنگ کید و مکر کردند تا مگر او را هلاک کنند و عالم از آثار وجود او پاک کنند.	(۶) جناس		(۷) اغراق
الف	ب																	
(الف) با من به سلام خشک ای دوست زبان تر کن / تا از مژه هر ساعت لعل تَرَت افشانم)	(۱) مجاز																	
(ب) کمان را به زه کرد و یگشاد بر / نَبْد مرغ را پیش تیرش گذر	(۲) حُسن تعلیل																	
(ج) ما را سرِ باغ و بوستان نیست / هر جا که تویی، تفرّج آن جاست	(۳) سجع																	
(د) گل از شوق تو خندان در بهار است / از آتش رنگ های بی شمار است	(۴) حس آمیزی																	
(ه) نگه کرد سهراب و آمدش ننگ / برآشفّت و تیز اندر آمد به جنگ	(۵) تضمین																	
(و) آهنگ کید و مکر کردند تا مگر او را هلاک کنند و عالم از آثار وجود او پاک کنند.	(۶) جناس																	
	(۷) اغراق																	
۲۱	با توجه به قسمت های مشخص شده، « نماد » و « تشبیه » را در مصراع های زیر بررسی کنید. (الف) ای چون سبزه برآمده از دفتر روزگاران (ب) حسرت نبرم به خواب آن مرداب	۰.۵																
ادامه سؤالات در صفحه سوم																		

باسمه تعالی

سؤالات امتحان نهایی درس: فارسی ۱	پایه: دهم دوره دوم متوسطه	ساعت شروع: ۱۰ صبح	رشته: کلیه رشته ها
نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۳/۱	تعداد صفحه: ۴	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
دانش آموزان روزانه سراسر کشور در نوبت خرداد ماه سال ۱۴۰۲		مرکز ارزشیابی و تضمین کیفیت نظام آموزش و پرورش http://aee.medu.gov.ir	

ردیف	سؤالات	بارم
۲۲	مفهوم کنایه های مشخص شده را بنویسید. الف) <u>عنان</u> را گران کرد و او را بخواند ب) او را نیز بسمل کردم تا عبرت همگان شود.	۰.۵
۲۳	آرایه درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. الف) خروش سواران و اسپان ز دشت ز بهرام کیوان همی برگذشت (اغراق / تشبیه) ب) زین کاروان سرای بسی کاروان گذشت ناچار کاروان شما نیز بگذرد (تضمین / استعاره)	۰.۵
۲۴	الف) یک بیت، بعد از بیت: «فلک در شگفتی ز عزم شماس / ملک آفرین گوی رزم شماس» را بنویسید. ب) بیتی از شعر «دلیران و مردان ایران زمین» بنویسید که قافیه مصراع های آن «پاک و تابناک» باشد.	۱
قلمرو فکری (۸ نمره)		
۲۵	معنی ابیات و عبارات زیر را به نثر ساده و روان بنویسید.	
الف	معلم مُشوَش بود.	۰.۲۵
ب	مرگت چنان زندگی را به سُخره گرفت	۰.۲۵
ج	الهی، فضل خود را یار ما کن	۰.۵
د	تدبیر برادران برخلاف تقدیر رحمان آمد.	۰.۵
ه	به آورد با او بسنده نبود	۰.۵
و	در چشم به هم زدنی، پشت او را به خاک رسانید.	۰.۵
ز	ریش بر می کند و می گفت ای دریغ کافتاب نعمتم شد زیر میغ	۰.۷۵
ح	خاک، مظهر فقر مخلوق در برابر غنای خالق است.	۰.۷۵
۲۶	حدیث: «حاسبوا قَبْلَ انْ تُحَاسَبُوا»، با کدام عبارت قرابت معنایی دارد؟ الف) به زبان دیگر مگو و به دل دیگر مدار ب) واندر همه کاری داد از خویشتن بده	۰.۵
۲۷	در متن زیر، «عقل» با چه ویژگی هایی وصف شده است؟ چندان تناوری و بلند / که هنگام تماشا / کلاه از سر کودک عقل می افتد	۰.۵
۲۸	به چه دلیل نویسنده معتقد است که: «مَثَل قرآن، مَثَل آب روان است.»؟	۰.۵
ادامه سؤالات در صفحه چهارم		

باسمه تعالی

سؤالات امتحان نهایی درس: فارسی ۱	پایه: دهم دوره دوم متوسطه	ساعت شروع: ۱۰ صبح	رشته: کلیه رشته ها
نام و نام خانوادگی:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۳/۱	تعداد صفحه: ۴	مدت امتحان: ۹۰ دقیقه
دانش آموزان روزانه سراسر کشور در نوبت خرداد ماه سال ۱۴۰۲		مرکز ارزشیابی و تضمین کیفیت نظام آموزش و پرورش http://aee.medu.gov.ir	

ردیف	سؤالات	بارم
------	--------	------

۲۹	هریک از ابیات زیر، با کدام بیت ارتباط معنایی دارد؟ (شماره بیت را داخل کمانک بنویسید) الف) کبوتری که دگر آشیان نخواهد دید ب) اشتر به شعر عرب در حالت است و طرب ۱) چه وجود نقش دیوار و چه آدمی که با او ۲) هر آن که گردش گیتی به کین او برخاست قضا همی بردش تا به سوی دانه و دام () گر ذوق نیست تو را کژطبع جانوری () سخنی ز عشق گویند و در او اثر نباشد به غیر مصلحتش رهبری کند ایام	۰.۵
۳۰	شاعر در بیت زیر، بر چه مفهومی تأکید دارد؟ تا ز بر خاکی ای درخت تنومند مگسل از این آب و خاک ریشه پیوند	۰.۵
۳۱	یک ضرب المثل، معادلِ مصراع دوم بیت زیر بنویسید. نباشی بس ایمن به بازوی خویش « خورد گاو نادان ز پهلوی خویش »	۰.۵
۳۲	کدام مصراع با قسمت مشخص شده در سروده زیر ارتباط معنایی دارد؟ « تو را سپیده دمی در انتظار زاده شدن و پیکری در اشتیاق شهادت نامیدم. » الف) بگذار بوسه زنیم بر شمشیری که در دستان توست ب) ای دفترهای شعری که مقاومت پیشه کرده اید ج) ای سرخ گل که فداکاری پیشه کرده ای د) تو را آب ها و خوشه ها نامیدم	۰.۵
۳۳	جمله: « ای کاش عظمت در نگاه تو باشد » را با سروده زیر از سهراب سپهری مقایسه کنید. « چشم ها را باید شست، جور دیگر باید دید. »	۰.۵
۴		
۲۰	پرویز و سرافراز باشید.	جمع نمره

@banke2

بانک سوال ادبیات

نام و نام خانوادگی:		آزمون درس : فارسی ۱		نمره به عدد:									
نام دبیر: گروه ادبیات		تاریخ آزمون : ۱۴۰۱/ ۱۰ /		نمره به حروف:									
کلاس: کلبه دهم		مدت آزمون : ۷۵ دقیقه		تعداد صفحات: ۴ صفحه									
ردیف		قلمرو زبانی : (۷ نمره)											
۱		۱ - معنی واژه های مشخص شده را بنویسید . الف / دلا معاش چنان کن که گر بلغزد پای ب / زینهار ، تا سر حقه باز نکنی .											
۲		۲ - با توجه به معنی داده شده ، زیر واژه مناسب با آن معنی خط بکشید . الف / جایی پست در زمین یا پایین کوه (حُضیض / سُخره) ب / هر گیاه سبز و خوشبو (صبا / ریحان)											
۳		۳ - در ابیات و عبارات زیر غلط های املایی را مشخص کرده و شکل صحیح هر یک را بنویسید. الف / فلق محرابی که تو در آن نماز صبح شهادت گذارده ای . () ب / وین بوم مهنت از پی آن تا کند خراب () پ / مروت نباشد همه در تسبیح و من به قفلت خفته . ()											
۴		۴ - املای درست را از داخل کمانک انتخاب کنید . الف / آن مرد خجل شد و خواست . (عذر ها / عذر ها) ب / آن که گفتیم نیکوترین بود . (سیرتش / صیرتش) پ / مرد را بر گرفت و به خانه برد . (هقه / حقه)											
۵		۵ - با توجه به معنی املای درست کلمات را انتخاب کنید . الف / آبگیر و برکه (تالاب / طالاب) ب / خواری و پستی (خذلان / خزلان)											
۰/۵		۶ - با توجه به جمله زیر واژه حذف شده را مشخص کنید و نوع حذف آن را بنویسید . « نیکو خو ، بهتر هزار بار از نیکو رو . »											
۰/۷۵		۷ - با توجه به ترتیب اجزای جمله در زبان فارسی ، بیت زیر را مرتب کنید . « گشت یکی چشمه ز سنگی جدا غلغله زن ، چهره نما ، تیز پا »											
۰/۷۵		۸ - جدول زیر را کامل کنید .											
		<table><tr><td>فعل</td><td>امر</td><td>ساخت منفی</td><td>مضارع اخباری</td></tr><tr><td>شنیده بودی</td><td>.....</td><td>.....</td><td>.....</td></tr></table>				فعل	امر	ساخت منفی	مضارع اخباری	شنیده بودی			
فعل	امر	ساخت منفی	مضارع اخباری										
شنیده بودی													

۰/۵	۹ - نقش دستوری ضمیر متصل «ش» در عبارت «ناگهان ^ش یافتم با دل نشسته رو به رو» را بنویسید.	
۰/۵	۱۰ - تفاوت معنایی «گشت» را در دو مصراع زیر بنویسید. الف / بادی که در زمانه بسی شمع‌ها بگشت ب / گفتم که نوش لعلت ما را به آرزو گشت	
۰/۵	۱۱ - نقش دستوری کلمات مشخص شده را از داخل کمانک انتخاب کنید. الف / بلبلان را دیدم که به نالش در آمده بودند. (مفعول / متمم) ب / خون تو شرف را سرخگون کرده است. (مضاف الیه / نهاد)	
۰/۵	۱۲ - در گروه اسمی «کدام کتاب؟» هسته و وابسته پیشین است.	
۱	قلمرو ادبی: (۵ نمره) ۱۳ - ابیات زیر را کامل کنید. الف / دل اگر خدا شناسی، همه در علی بین ب / وقتی دل سودایی می رفت به به علی شناختم من به خدا خدا را بی کردی، بوی گل و ریحانها	
۱	۱۴ - آرایه مناسب هر شعر را از داخل کمانک انتخاب کنید. الف / برتیر جورتان ز تحمل سپر کنیم (کنایه / تکرار) ب / آب اجل که هست گلو گیر خاص و عام (استعاره / تضاد) پ / تو تنها تر از شجاعت / در گوشه روشن وجدان تاریخ ایستاده ای (تشخیص / جناس) ت / بدان که قران مانند است به بهشت جاودان (تلمیح / تشبیه)	
۰/۲۵	۱۵ - مشبه را در تشبیه زیر مشخص کنید. «از برهنگی و عاجزی به دیوانگان ماننده بودیم.»	
۰/۲۵	۱۶ - در کدام گزینه آرایه حُسن تعلیل وجود دارد؟ الف / در بر من ره چو به پایان برد / از خجلی سر به گریبان برد ب / درختان را دوست دارم که به احترام تو قیام کرده اند پ / بادی که در زمانه بسی شمع ها بگشت / هم بر چراغدان شما نیز بگذرد ت / هر چه در سوی تو، حسینی شد / دیگر سو یزیدی	
۰/۵	۱۷ - در بیت زیر مجاز را مشخص کنید و مفهوم آن را بنویسید. «به نام کردگار هفت افلاک که پیدا کرد آدم از کفی خاک»	
۰/۲۵	۱۸ - با توجه به بیت، آرایه موجود در کلمات قافیه را بنویسید. «الهی فضل خود را یار ما کن ز رحمت یک نظر در کار ما کن»	

		باسمه تعالی جمهوری اسلامی ایران وزارت آموزش و پرورش اداره کل آموزش و پرورش استان البرز ناحیه ۱ کرج امتحانات نوبت اول مجتمع آموزشی سلاله سال تحصیلی ۱۴۰۱ - ۱۴۰۲			
نام و نام خانوادگی:		آزمون درس : فارسی ۱		نمره به عدد:	
نام دبیر: گروه ادبیات		تاریخ آزمون : ۱۴۰۱/ ۱۰ /		نمره به حروف:	
کلاس: کلیه دهم		مدت آزمون : ۷۵ دقیقه		تعداد صفحات: ۴ صفحه	
۰/۵		۱۹- کلمات سجع را در عبارت زیر مشخص کنید . « در بدایت بند و چاه بود ، در نهایت تخت و گاه بود . »			
۰/۲۵		۲۰- با توجه به بیت کدام گزینه ایهام را بیان می کند ؟ « گفتم که بوی زلفت گمراه عالمم کرد گفتا اگر بدانی هم اوت رهبر آید . » الف / بو ب / زلف پ / عالم ت / رهبر			
۱		۲۱- هر یک از موارد زیر چه کسی را معرفی می کند . الف / پدر شعر نو فارسی است و مجموعه افسانه اثر اوست . ب / وی کتاب اسرارالتوحید را در شرح حال جدش نوشته است . ۲۲- موارد درست را به هم وصل کنید . الف ب سفرنامه موسوی گرمارودی گوشواره عرش ناصر خسرو			
۴		قلمرو فکری : (۸ نمره) ۲۳- ابیات و عبارات زیر را به نثر روان برگردانید . (هر مورد ۰/۵ نمره دارد) الف / چون بدوم سبزه در آغوش من بوسه زند بر سر و بر دوش من ب / ای مفتخر به طالع مسعود خویشتن تاثیر اختران شما نیز بگذرد پ / دلا معاش چنان کن که گر بلغزد پای فرشته ات به دو دست دعا نگه دارد ت / پیران قبیله خویش را حرمت دار، ولیکن به ایشان مولع مباش تا همچنان که هنر ایشان همی بینی عیب نیز بتوانی دید. ث / نیکو خو، هزار بار بهتر از نیکو رو. نبینی که یوسف را از روی نیکو، بند و زندان آمد و از خوی نیکو، امر و فرمان آمد؟ ج / چون بر رقعہ من اطلاع یابد، قیاس کند که مرا اهلیت چیست.			

	چ / هرگز كيد كайдان با خواست خداوند غيب دان برابر نيايد! ح / دست تنگ بود و وسعتی نداشت كه حال مرا مرمتی كند .	
۰/۵	۲۴ - بيت « صورت زیبای ظاهر هیچ نیست/ ای برادر سیرت زیبا بیار » با کدام عبارت ارتباط معنایی دارد؟ الف/ نیکو خو هزار بار بهتر از نیکو رو . ب/ پادشاه عالم، خبر كه داد در این قصه، از حُسن سیرت او داد . ج/ ولكن قصه يوسف نيكوترين قصه هاست زیرا میان دو ضد جمع بود. د/ از بهر آنكه در مقابله جفا، وفا كرد و در مقابله زشتی، آشتی كرد.	
۰/۵	۲۵ - بيت زیر با کدام بيت از حافظ ارتباط مفهومی دارد؟ « تا نگردي آشنا، زين پرده رمزي نشنوي گوش نامحرم نباشد جای پيغام سروش » الف/ هر آن كه جانب اهل وفا نگه دارد خدای در همه حال از بلا نگه دارد ب / گرت هواست كه معشوق نگسلد پيمان نگاه دار سر رشته تا نگه دارد پ / حديث دوست نگويم مگر به حضرت دوست كه آشنا سخن آشنا نگه دارد ت / سر و زر و دل و جانم فدای آن یاری كه حق صحبت مهر و وفا نگه دارد	
۰/۵	۲۶ - حديث « شَرَفُ الْمَكَانِ بِالْمَكِينِ : ارزش هر جای و جایگاهی به کسی است كه در آن قرار گرفته است » با کدام گزینه ارتباط معنایی دارد؟ الف/ چندان تناوری و بلند / كه به هنگام تماشا/ كلاه از سر كودك عقل می افتد ب/ مرگت چنان زندگی را به سخره گرفت/ كه مردنی چنان/ غبطه بزرگ زندگانی شد ج/ خونت با خون بهایت حقیقت/ در يك تراز ایستاد د/ هیچ گودالی را چنین رفیع ندیده بودم/ در حضيض هم می توان عزیز بود/ از گودال بپرس	
۰/۵	۲۷ - بيت « چو گفتمش كه دلم را نگاه دار، چه گفت؟ ز دست بنده چه خيزد، خدا نگه دارد» اشاره به چه صفتی دارد؟ الف/ اتكا به نفس خویش ب/ رازداری ج/ توكل بر خدا د/ نگاه داری از امانت	
۰/۵	۲۸ - در بيت زیر مقصود شاعر از « رَمه » چیست ؟ ای تو <u>رَمه</u> سپرده به چوپان گرگ طبع این گرگی شبان شما نیز بگذرد	
۰/۵	۲۹ - با توجه به درس « سفر به بصره » چرا ناصر خسرو دعوت وزیر را نپذیرفت؟	
۰/۵	۳۰ - مفهوم « گندم نمای جو فروش مباح » چیست؟	
۰/۵	۳۱ - به چه دليل نویسنده در درس «جمال و کمال» معتقد است كه « مثل قرآن، مثل آب روان است » ؟ پيروز باشید .	

تعداد صفحات: 4		به نام خداوند جان آفرین	
نام درس: ادبیات فارسی		مدت امتحان: 75 دقیقه	
پایه: دهم		تاریخ امتحان: 1402/10/	
نام و نام خانوادگی:		مدیریت آموزش و پرورش شهرستان/ناحیه یک	
کلاس:		دبیرستان سلاله	
نام دبیر: سرکار خانم محمودی		نوبت اول - دی ماه 1402	
ردیف		تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.	
1		1	
2		2	
3		3	
4		4	
5		5	
6		6	
7		7	
8		8	

تعداد صفحات: 4		به نام خداوند جان آفرین									
نام درس: ادبیات فارسی		مدت امتحان: 75 دقیقه									
پایه: دهم		تاریخ امتحان: 1402/10/									
نام و نام خانوادگی:		مدیریت آموزش و پرورش شهرستان/ناحیه یک									
کلاس:		دبیرستان سلاله									
نام دبیر: سرکار خانم محمودی		نوبت اول - دی ماه 1402									
ردیف		تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.									
بارم											
9	نقش دستوری ضمیر متصلی را مشخص کنید. «حُسْنَت به اتفاق ملاحه جهان گرفت.»	0/5									
10	جدول را کامل کنید.	0/75	<table border="1"> <tr> <td>فعل</td><td>امر</td><td>ساخت منفی</td><td>مضارع اخباری</td></tr> <tr> <td>داری می‌روی</td><td></td><td></td><td></td></tr> </table>	فعل	امر	ساخت منفی	مضارع اخباری	داری می‌روی			
فعل	امر	ساخت منفی	مضارع اخباری								
داری می‌روی											
11	نقش دستوری واژه‌های مشخص شده را بنویسید. الف: «صاد» هرگز جانوری جز از پهلوی نکشید. ب: بلبلان را دیدم که به نالش درآمده بودند.	0/75									
12	نوع واو را در عبارت‌های زیر مشخص کنید. الف: ما را به رونگاری می‌نشانند و خود به نقطه‌چینی نقشه‌ی خود می‌نشست. ب: کله‌ی پاها و سُم‌ها مانده بود.	0/5									
13	قلمرو ادبی (5) ابیات زیر را کامل کنید. الف: وقتی دل سودایی ----- بی‌خویشتم کردی ----- ب: نه خدا توانمش خواند نه بشر توانمش گفت	1									
14	آرایه‌ی مناسب را از داخل کمانک انتخاب و مشخص کنید. الف: مَثَلِ قرآن، مَثَلِ آب است روان. (کنایه/ تشبیه) ب: نومیدی را در امید بسته دان و امید را نومیدی. (تشخیص/ تضاد) ج: گفتم که بوی زلفت گمراه عالمم کرد. (تشخیص/ ایهام) د: بَرگَن ز بُن این بنا که باید... (استعاره/ جان‌بخشی)	1									
15	ارکان تشبیه را در عبارت زیر مشخص کنید. «از برهنگی و عاجزی به دیوانگان مانده بودیم.»	1									
16	مفهوم کنائی عبارت‌های زیر را بنویسید. در آن دستی نازک داشت: از خجلی سر به گریبان برد:	0/5									

تعداد صفحات: 4		به نام خداوند جان/فرین	
نام درس: ادبیات فارسی پایه: دهم نام و نام خانوادگی: کلاس: نام دبیر: سرکار خانم محمودی		اداره کل آموزش و پرورش استان البرز مدیریت آموزش و پرورش شهرستان/ناحیه یک دبیرستان سلاله نوبت اول - دی ماه 1402	
مدت امتحان: 75 دقیقه تاریخ امتحان: 1402/10/ شماره داوطلب:		مجمع آموزشی سلاله	
ردیف	تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.	بارم	
17	جناس و سجع را در عبارت زیر مشخص کنید. در بدایت بند و چاه بود، در نهایت تخت و گاه بود.	0/5	
18	با دقت به سوالات پاسخ دهید. پدر شعر نو فارسی بود و جلال آل احمد در «پیرمرد چشم ما بود» از او سخن می گوید. ----- سفرنامه اثر ----- است و ----- اثری ست از سهراب سپهری که بخشی از آن خاطره ی کلاس نقاشی اش بوده است.	0/75	
19	قافیه را در بیت زیر مشخص کنید. هر آن که جانب اهل وفا نگه دارد خداش در همه حال از بلا نگه دارد	0/25	
20	قلمرو فکری (8) ابیات و عبارات زیر را به نثر روان برگردانید. (هر مورد 0/5 نمره دارد). الف: دلا معاش چنان کن که گر بلغزد پای فرشته‌ات به دو دست دعا نگه دارد ب: برادران یوسف چون او را زیادت نعمت دیدند و یعقوب را بدو میل و عنایت دیدند، آهنگ کید و مکر و عداوت کردند. پ: در حال، سی‌دینار فرستاد که این را به بهای تن جامه بدهید. ج: خَلَفِ صِدْقِ نیاکانِ هنرورِ خود بود. د: چندان تناوری و بلند / که به هنگام تماشا / کلاه از سر کودک عقل می‌افتد. ذ: راست به مانند یکی زلزله داده تنش بر تن ساحل یله ز: همه‌کس را به سزا حق شناس باش؛ خاصه قربات خویش را. ز: «اندیشه کردم که مروت نباشد همه در تسبیح و من به غفلت، خفته.»	4	

تعداد صفحات: 4		به نام خداوند جان آفرین	
نام درس: ادبیات فارسی		مدت امتحان: 75 دقیقه	
پایه: دهم		تاریخ امتحان: 1402/10/	
نام و نام خانوادگی:		شماره داوطلب:	
کلاس:		نوبت اول – دی ماه 1402	
نام دبیر: سرکار خانم محمودی			
تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.		بارم	
ردیف			
21	بیت «صورت زیبای ظاهر هیچ نیست/ ای برادر سیرت زیبا بیار!» با کدام عبارت ارتباط معنایی دارد؟ الف: نیکوخوا هزار بار بهتر از نیکورو. ب: مملکت و نبوت، زیادت بر زیادت کرد. ج: ولکن قصه یوسف نیکوترین قصه هاست زیرا میان دو ضد جمع بود. د: از بهر آنکه در مقابله جفا، وفا کرد و در مقابله زشتی، آشتی کرد.		
22	درک و دریافت خود را از این عبارت بنویسید. «هرچه بر او تنگ گرفتند، کمر بند خود را تنگ تر بست.»		
23	بیت «تا نگردي آشنا زين پرده رمزي نشنوي گوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش» اشاره به چه صفتی دارد؟ الف: رازداری ب: بخشش ج: اعتماد به نفس د: نیکوسیرتی		
24	چرا ناصر خسرو دعوت وزیر را نپذیرفت؟		
25	در این دو عبارت نویسنده بر کدام ویژگی‌های اخلاقی تاکید می‌کند؟ الف: «اثر غم و شادی پیش مردمان بر خود پیدا مکن!» ب: «گندم‌مای جوفروش مباح!»		
20	شاد و سربلند باشید		

تعداد صفحات: 4		به نام خداوند جان آفرین		نام درس: ادبیات فارسی	
پایه: دهم ریاضی		اداره کل آموزش و پرورش استان البرز		مدت امتحان: 75 دقیقه	
نام و نام خانوادگی:		مدیریت آموزش و پرورش شهرستان/ناحیه یک		تاریخ امتحان: 1402/10/	
کلاس:		دبیرستان سلاله		شماره داوطلب:	
نام دبیر: سرکار خانم محمودی		نوبت اول - دی ماه 1402			
تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.					
ردیف	بارم	قلمرو زبانی (7)			
1	1	معنی واژه‌های مشخص شده را بنویسید. الف: در <u>فَراغ</u> و آسایش به پارس رسیدیم. ب: مرد <u>حُقّه</u> را برگرفت و به خانه رفت.			
2	2	با توجه به معنی داده شده، زیر واژه مناسب با معنی خط بکشید. الف: سرگشته/ حیران و فرومانده (حمایت/ خیره) ب: برآمدگی پشت پای اسب (کُله/ بیرنگ)			
3	3	در عبارات داده شده، غلطهای املائی را مشخص کرده و شکل صحیح آن را بنویسید. الف: آن مرد خجل شد و عزرها خواست. (-----) ب: از بحر آن که در مقابله‌ی جفا، وفا کرد. (-----) ج: در پیچ و تاب عرفانی اصلیمی آدم چه کاره بود؟ (-----)			
4	4	با توجه به معنی، املائی درست کلمات را انتخاب کنید. الف: جدایی/ دوری (فُرقت/ فُرغت) ب: قوس زیر گردن/ چنبره‌ی گردن (آخوره/ آخَره)			
5	5	املائی درست را از داخل کمانک انتخاب کنید. الف: معلم از.....رسته بود. (مَخْمَصه/ مَخْمَصه) ب: هر جا به کاردرمی ماند. (صورتگری/ سورت گری) ج: غبار.....کجاست تا حافظ! (راهگذارت/ راهگزارت)			
6	0/5	کدام قسمت جمله‌ی زیر حذف شده است؟ مشخص کرده و نوع آن را بنویسید. زندگانی‌اش بی تلاطم بود و خیالش تخت.			
7	0/5	به سوالات پاسخ بدهید. الف: کاربرد معنایی -ک در واژه‌ی <u>دِرَمَک</u> : ب: کاربرد معنایی امروزی «به مجلس وزیر شدیم.»			
8	0/5	نوع هسته و وابسته را در گروه اسمی زیر مشخص کنید. این پرده‌ی نیلوفری			

تعداد صفحات: 4		به نام خداوند جان آفرین									
نام درس: ادبیات فارسی پایه: دهم ریاضی نام و نام خانوادگی: کلاس: نام دبیر: سرکار خانم محمودی		اداره کل آموزش و پرورش استان البرز مدیریت آموزش و پرورش شهرستان/ناحیه یک دبیرستان سلاله نوبت اول - دی ماه 1402									
مدت امتحان: 75 دقیقه تاریخ امتحان: 1402/10/ شماره داوطلب:		مجمع آموزشی سلاله									
تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.		بارم	ردیف								
0/5	9	نقش دستوری ضمیر متصلی را مشخص کنید. «ناگهان» یافتم با دل نشسته روبه‌رو.									
0/75	10	جدول را کامل کنید.									
		<table border="1"> <tr> <td>مضارع اخباری</td><td>ساخت منفی</td><td>امر</td><td>فعل</td></tr> <tr> <td></td><td></td><td></td><td>شنیده بودیم</td></tr> </table>	مضارع اخباری	ساخت منفی	امر	فعل				شنیده بودیم	
مضارع اخباری	ساخت منفی	امر	فعل								
			شنیده بودیم								
0/75	11	نقش دستوری واژه‌های مشخص شده را بنویسید. الف: «صاد» هرگز جانوری جز از پهلوی نکشید. ب: هرگز گمان نمی‌کردم کار از کار گذشته باشد.									
0/5	12	نوع واو را در عبارت زیر مشخص کنید. (دو مورد) جواب نبشت که شهر را از عدل دیوار کن و راهها از ظلم و خوف پاک کن! الف: ب:									
1	13	قلمرو ادبی (5) ابیات زیر را کامل کنید. الف: چو به دوست عهد بندد ز میان پاک‌بازان ب: ----- بعد از تو روا باشد نقض همه پیمان‌ها									
1	14	آرایه‌ی مناسب را از داخل کمانک انتخاب و مشخص کنید. الف: سر و زر و دل و جانم فدای آن یاری. (مجاز/ کنایه) ب: آب آجل که هست گلوگیر خاص و عام (تشبیه/ تضاد) ج: گفتم که بوی زلفت گمراه عالمم کرد. (تشخیص/ ایهام) د: خورشید در آسمان شکفت. (استعاره/ مراعات نظیر)									
1	15	ارکان تشبیه را در عبارت زیر مشخص کنید. «قرآن مانند است به بهشت جاودان؛ در بهشت از هزار گونه نعمت است و در قرآن پند و حکمت.»									
0/5	16	مفهوم کنائی عبارت‌های زیر را بنویسید. حرفی به کارش بود: بزرگان به هر حق و باطلی از جای نشوند:									

تعداد صفحات: 4		به نام خداوند جان/فرین	
نام درس: ادبیات فارسی پایه: دهم ریاضی نام و نام خانوادگی: کلاس: نام دبیر: سرکار خانم محمودی		اداره کل آموزش و پرورش استان البرز مدیریت آموزش و پرورش شهرستان/ناحیه یک دبیرستان سلاله نوبت اول - دی ماه 1402	
مدت امتحان: 75 دقیقه تاریخ امتحان: 1402/10/ شماره داوطلب:		مجمع آموزشی سلاله	
ردیف	تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.	بارم	
17	جناس و سجع را در عبارت زیر مشخص کنید. «از روی نیکوش، حبس و چاه آمد و از خوی نیکوش تخت و گاه آمد.»	0/5	
18	با دقت به سوالات پاسخ دهید. الف: جلال آل احمد در بخشی از اثر خود-----درباره‌ی نیما یوشیج سخن می‌گوید. ب: سیف فرغانی این شعر را درباره‌ی حمله‌ی مغولان به ایران سروده است؟----- ج: تفسیر سوره‌ی یوسف نوشته‌ی-----می‌باشد. ☐ سعدی ☐ محمدبن زید طوسی	0/75	
19	قافیه را در بیت زیر مشخص کنید. ابر ز من حامل سرمایه شد باغ ز من صاحب پیرایه شد	0/25	
20	قلمرو فکری (8) ابیات و عبارات زیر را به نثر روان برگردانید. (هر مورد 0/5 نمره دارد). الف: چشمه‌ی کوچک چو بدانجا رسید ب: آهنگ کید و مکر و عداوت کردند. پ: در حال، سی‌دینار فرستاد که این را به بهای تن جامه بدهید. ج: خَلَفِ صِدْقِ نِیاکانِ هنرورِ خود بود. د: خونت با خون بهایت حقیقت در یک تراز ایستاد. ذ: بر تیر جورتان ز تحمل سپر کنیم تا سختی کمان شما نیز بگذرد ر: همه‌کس را به سزا حق‌شناس باش؛ خاصّه قرابت خویش را. ز: «اندیشه کردم که مروت نباشد همه در تسبیح و من به غفلت، خفته.»	4	

تعداد صفحات: 4		به نام خداوند جان/فرین	
نام درس: ادبیات فارسی		مدت امتحان: 75 دقیقه	
پایه: دهم ریاضی		تاریخ امتحان: 1402/10/	
نام و نام خانوادگی:		شماره داوطلب:	
کلاس:		نوبت اول - دی ماه 1402	
نام دبیر: سرکار خانم محمودی		تذکر: پاسخ سوالات را با استفاده از خودکار مشکی یا آبی در پاسخنامه بنویسید.	
ردیف	بارم		
21	1	بیت «تا نگردي آشنا زين پرده رمزي نشنوي گوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش» با کدام گزینه ارتباط معنایی دارد؟ الف: تا کی به تمنای وصال تو یگانه ب: حدیث دوست نگویم مگر به حضرت دوست ج: ولکن قصه یوسف نیکوترین قصه هاست زیرا میان دو ضد جمع بود. د: تا مردم بدانند که به شدتی که از روزگار پیش آید، نباید نالید.	
22	0/5	درک و دریافت خود را از این عبارت بنویسید. «هرچه بر او تنگ گرفتند، کمر بند خود را تنگ تر بست.»	
23	0/5	بیت «دوران روزگار به ما بگذرد بسی گاهی شود بهار، دگر گه خزان شود» به چه نکته‌ای اشاره دارد؟ الف: سختی زندگی ب: بخشیدن دیگران ج: ناپایداری دنیا د: اعتماد به روزگار	
24	0/5	چرا ناصر خسرو دعوت وزیر را نپذیرفت؟	
25	0/5	ادبیات غنایی را تعریف کنید.	
26	1	در این دو عبارت نویسنده بر کدام ویژگی‌های اخلاقی تأکید می‌کند؟ الف: «هرگز کید کایدان با خواست خداوند غیب‌دان برابر نیاید!» ب: «گندم‌نمای جوفروش مباش!»	
20		شاد و سربلند باشید	

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۱	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۰۷/۲۸	مدت امتحان: ۳۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه دهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۳ صفحه
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی		گروه آموزشی ماز	
ردیف	سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)		
	نمره		

قلمروی زبانی (۸ نمره)		
۱	برای واژه مشخص‌شده در بیت «راست به مانند یکی زلزله / داده تنش بر تن ساحل یله» یک برابر معنایی از بیت زیر بیابید و بنویسید.	۰/۵
	«فارغ ز امید رحمت و بیم عذاب / آزاد ز خاک و باد و از آتش و آب»	
۲	معنی هریک از واژه‌های مشخص‌شده را بنویسید.	۱
	الف) به نام کردگار هفت افلاک ب) خواست کز آن ورطه قدم در کشد ج) بارها دست‌برد زمانه جافی را دیده بود د) به آن کس گوی که او تیمار غم و شادی تو دارد	
۳	در هریک از موارد زیر، یک نادرستی املائی یا رسم‌الخطی وجود دارد؛ آن را بیابید و شکل درست آن را بنویسید.	۱
	الف) عاقل از منافع دانش هرگز نومید نگردد و در دفع مکاید دشمن تأخیر ثواب نبیند. ب) رنج هیچ‌کس ضایع مکن و همه را به‌سزا حق‌شناس باش؛ خواصه قرابت خویش را.	
۴	در گروه واژگان زیر، دو نادرستی املائی وجود دارد؛ آن دو را بیابید و درستشان را بنویسید.	۱
	«فروغ و روشنائی - برازنده‌گی و لیاقت - حازم و عاجز - حیران و مدهوش - وحشت و دلهره - اسرار و پافشاری»	
۵	ساخت منفی و مضارع اخباری فعل «داری می‌بینی» به ترتیب کدام است؟	۰/۵
	الف) نبین - می‌بینی ب) نمی‌بینی - می‌دید ج) نبین - می‌دید د) نمی‌بینی - می‌بینی	
۶	در متن زیر یک جفت واژه متضاد بیابید و بنویسید.	۰/۵
	«پیران قبیلۀ خویش را حرمت دارد، ولیکن به ایشان مولع مباش تا همچنان‌که هنر ایشان همی‌بینی، عیب نیز بتوانی دید.»	
۷	ابیات زیر را بر اساس ترتیب معیار اجزای جمله در زبان فارسی مرتب کنید.	۱
	الف) گشت یکی چشمه ز سنگی جدا / غلغله‌زن، چهره‌نما، تیز‌پا ب) چون بگشایم ز سر مو شکن / ماه ببیند رخ خود را به من	
۸	در هر یک از موارد زیر «حذف» را بیابید و نوع آن را مشخص نمایید.	۱
	الف) زهی گویا ز تو کام و زبانم / تویی هم آشکارا هم نهانم ب) به وقت نومیدی امیدوارتر باش و نومیدی را در امید، بسته دان و امید را در نومیدی.	
۹	نقش دستوری واژه‌های مشخص‌شده را بنویسید.	۱/۵
	گل از شوق تو خندان در بهار است / از آتش رنگ‌های بی‌شمار است	
قلمرو ادبی (۴ نمره)		
۱۰	همه آثار زیر جزو ادبیات تعلیمی به حساب می‌آیند، به جز:	۰/۵
	الف) کلیله و دمنه ب) شاهنامه ج) بوستان د) مثنوی معنوی	
۱۱	در میان آثار زیر، نام پدیدآورنده یک اثر نادرست نوشته شده است؛ آن را مشخص و اصلاح کنید.	۰/۵
	(الهی‌نامه: عطار نیشابوری) - (دیوار: جمال میرصادقی) - (قابوس‌نامه: ناصر خسرو)	

ازمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۱	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۰۷/۲۸	مدت امتحان: ۳۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه دهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۳ صفحه
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی			
گروه آموزشی ماز			
ردیف	سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)		
	نمره		

۱۲	یک مورد از آرایه‌های ادبی مشترک دو بیت زیر را بنویسید. (الف) چون بگشایم ز سر مو شکن ماه ببیند رخ خود را به من (ب) گه به دهان برزده کف چون صدف گاه چو تیری که رود بر هدف	۰/۵
۱۳	در هر یک از موارد زیر یک آرایه ادبی بیابید و بنویسید. (الف) به تماشا سوگند / ... / واژه‌ای در قفس است / حرف‌هایم مثل یک تکه چمن روشن بود. (ب) بدان کوش که بر هر محالی از حال و نهاد خویش بنگردی؛ که بزرگان به هر حق و باطلی از جای نشوند.	۱
۱۴	با توجه به بیت زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید. «قطره باران که درافتد به خاک زو بدمد بس گهر تابناک» (الف) دو مجاز بیابید و مفهوم هر یک را بنویسید. (ب) به کدام یک از مجازهایی که یافتید در اصطلاح ادبی «استعاره» می‌گویند؟	۱/۵
قلمرو فکری (۸ نمره)		
۱۵	معنی ابیات و عبارات زیر را به نثر روان بنویسید. (الف) از آموختن ننگ مدار (ب) چون صورت شد که مرده است، بینداخت. (ج) بدان کوش که بر هر محالی از حال و نهاد خویش بنگردی. (د) ابر ز من حامل سرمایه شد. (هـ) دید یکی بحر خروشنده‌ای سهمگنی، نادره جوشنده‌ای (و) نعره برآورده فلک کرده کر دیده سیه کرده شده زهره‌در	۰/۵ ۰/۵ ۱ ۰/۵ ۰/۷۵ ۰/۷۵
۱۶	حدیث «حَاسِبُوا قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا» با کدام عبارت زیر، مفهوم مشترک دارد؟ (الف) تا توانی از نیکی کردن میاسا. (ب) اثر غم و شادی پیش مردمان بر خود پیدا مکن. (ج) از آموختن، ننگ مدار تا از ننگ رسته باشی. (د) هر که داد از خویشتن بدهد از داور مستغنی باشد.	۰/۵
۱۷	پیام نهایی حکایت «پیرایه خرد» (گنج حکمت درس اول) چیست؟	۰/۵
۱۸	مفهوم مشترک دو مورد زیر را بنویسید. (الف) به هر نیک و بد زود شادان و اندوهگین مشو که این فعل کودکان است. (ب) شاد و بی غم بزی که شادی و غم زود آیند و زود می‌گذرند.	۰/۵
۱۹	در بیت زیر بر چه موضوعی تأکید شده است؟ «پشت دیوار آنچه گویی هوش دار تا نباشد در پس دیوار گوش.»	۰/۵
۲۰	در هریک از موارد زیر مقصود از قسمت‌های خط‌کشیده شده چیست؟ (الف) در بن این پرده نیلوفری کیست کند با چو منی همسری؟ (ب) به زبان دیگر مگو و به دل دیگر مدار تا گندم‌نمای جوفروش نباشی.	۱

نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه دهم دوره متوسطه	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۰۷/۲۸	مدت امتحان: ۳۰ دقیقه	آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۱
ردیف	سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)				
نمره	گروه آموزشی ماز				

۲۱	سروده زیر از سعدی است؛ محتوای آن را با شعر نیما (چشمه) مقایسه کنید. یکی قطره باران ز ابری چکید که جایی که دریاست من کیستم؟ چو خود را به چشم حقارت بدید بلندی از آن یافت کاو پست شد	۱
۲۰	موفق باشید.	

نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه دهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۹ صفحه	مدت امتحان: ۲۰ دقیقه	ازمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۱	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۰۷/۲۸
ردیف	پاسخنامه	نمره	گروه آموزشی ماز				آزمون‌های شبیه‌ساز امتحان نهایی

قلمرو زبانی (۷ نمره)

۱

مصحح شو:

آزاد (البته «فارغ» هم نوشته باشند صحیح است)

نکته طلایی:

طراحان سؤال در بخش لغت، برای پرهیز از اختلاف نظر بین مصححین، معمولاً واژه‌ها را فقط از واژه‌نامه پایان کتاب درسی طرح می‌کنند و اگر هم واژه‌ای خارج از واژه‌نامه بیاورند، بیشتر واژه‌هایی را انتخاب می‌کنند که هم ساده باشند و هم پاسخ واحد و مشخصی داشته باشند؛ بنابراین **مهم‌ترین سفارش در بخش لغت** این است که لغت‌ها را از واژه‌نامه کتاب درسی بخوانید و کاملاً بر همه آن‌ها مسلط شوید.

بررسی دقیق‌تر:

برابر آنچه در واژه‌نامه آمده «یله» با «یله دادن» تفاوت دارد؛ (یله: رها، آزاد - یله دادن: تکیه دادن)؛ پس لازم است لغت‌های واژه‌نامه را به طور دقیق یاد بگیرید و هنگام پاسخ‌دهی به آن‌ها به این تفاوت‌ها توجه داشته باشید.

۲

مصحح شو:

الف) ج فلک، آسمان‌ها (۰/۲۵) ب) گرداب، گودال، مهلکه، گرفتاری (یک مورد) (۰/۲۵)

ج) ستمگر، ظالم (یک مورد) (۰/۲۵) د) غم، حمایت و نگاهداشت، توجه (یک مورد) (۰/۲۵)

نقشه نهایی:

پرکاربردترین تیپ سوالات لغت، همین تیپ است که در آن جمله یا مصراع یا بیتی را می‌دهند و یکی از واژگان آن را برجسته می‌کنند و شما باید معنی آن واژه را بنویسید. در پاسخ‌دهی به این گونه سوالات دو نکته را مد نظر قرار دهید: یکی این که اگر واژه چند معنی داشته باشد، نوشتن یک مورد کافی است، دوم این که از میان معانی متعدد واژه بهتر است معنایی را بنویسید که با آن جمله یا بیت ارتباط معنایی بهتر و بیشتری داشته باشد!

نکته طلایی:

یکی از نکات مهمی که در بخش لغت باید به آن توجه کنید این است که اگر برای واژه‌ای (مثل «ورطه») چند معنی آمده باشد، همه معانی آن را یاد بگیرید؛ نه فقط معنی اولش را! نکته مهم دیگر این که هنگام یادگیری لغات و همچنین پاسخ‌دهی به سوالات، به جمع و مفرد بودن واژه‌ها و معانی آن‌ها دقت کنید؛ مثلاً توجه داشته باشید که معنی «افلاک» می‌شود «آسمان‌ها»؛ نه «آسمان»!

۳

مصحح شو:

الف) صواب (۰/۵) ب) خاصه (۰/۵) (واژه را مشخص نکرده باشد ۰/۲۵ کسر شود)

نقشه نهایی:

در این تیپ سوالات، بیت یا عبارتی را می‌دهند که چند واژه مهم املایی دارد و یک یا دو واژه آن نادرست نوشته شده و شما باید آن‌ها را بیابید و درستشان را بنویسید. توجه داشته باشید که اگر پاسخ درست را بیابید و بنویسید، ولی در کنار آن واژه درست دیگری را اشتباه بنویسید (بیش از موارد خواسته شده پاسخ دهید). هر چند ممکن است برخی مصححین همه یا بخشی از نمره را به شما بدهند، ولی غالب آن‌ها نمره پاسخ درست شما را حذف می‌کنند!

نکته طلایی:

واژگان هم‌آوا بخش مهمی از سوالات املا را تشکیل می‌دهند؛ پس برای گرفتن نمره ۲۰ با این واژگان آشنا شوید.

واژگان هم‌آوا:

واژگان هم‌آوا و متشابه، واژگانی هستند که تلفظ آن‌ها یکسان یا نزدیک به هم، اما املا و معنای آن‌ها متفاوت است.

قربت: نزدیکی	نقر: خوب و خوش	مغلوب: شکست‌خورده
غربت: دوری، تنهایی	نقض: شکستن، شکستن عهد و پیمان	مقلوب: دگرگون شده
آسار: رازها	اثاث: وسایل خانه	حیات: زندگی
إصرار: پافشاری	اساس: پایه، بنیاد	حیاط: صحن خانه

۰/۵

منسوب: نسبت داده شده منسوب: به کاری گماشته شده، نصب شده	انتساب: نسبت دادن انتصاب: گماشتن، نصب کردن	ارض: زمین عرض: پهنا
خوان: سفره خان: رئیس، مرحله	فراق: دوری قراغ: آسودگی، آسایش	قالب: شکل و هیئت غالب: چیره، برتر
بحر: دریا بهر: برای، بهره و نصیب	رسا: شیوا رثا: سوگواری	تیغ: پیروی طبع: طبیعت، ذات، سرشت، چاپ
صبا: بادی که از شمال شرق می‌وزد سبا: نام سرزمین بلقیس	حلال: مباح و جایز هلال: ماه اول برج	غرض: منظور قرض: وام
ذلت: خواری و پستی زلت: خطا و گناه، لغزش	الم: درد و رنج علم: پرچم، بیرق، درفش	غراب: دوری، شگفتی قرباب: نزدیکی
حزم: دوراندیشی، احتیاط هضم: گوارش	امارت: فرمانروایی، امیری عمارت: ساختمان، آباد کردن	ستور: چهارپا سطور: جمع سطر
خویش: خود، فامیل، خویشاوند خیش: گاواهن	تهدید: ترساندن تحدید: مرزبندی، تعیین حد و مرز	شخره: مسخره صخره: سنگ‌های کوه
ثنا: ستایش سنا: نور و روشنی	حوزه: ناحیه حوضه: حوض (مربوط به آب است)	سلاح: وسیله جنگی صلاح: نیکی، مصلحت
ثواب: پاداش صواب: درست	حول: اطراف هول: ترس و وحشت	سور: جشن و شادی صور: شیپور، بوق
جزر: پسروی آب دریا (متضاد مد) جزر: ریشه دوم عدد	خار: تیغ خوار: پست و کوچک	غدر: خیانت قدر: ارزش، نام سوره قرآن
حذر: دوری و پرهیز حضر: ماندن (متضاد سفر)	خواستن: درخواست کردن، طلب کردن خاستن: برخاستن، بلند شدن	
خجر: سنگ هجر: دوری	خورد: بن ماضی خوردن خرد: کوچک	

۴

 مصحح شو:

اصرار و پافشاری (۵/۰)

برازندگی و لیاقت (۵/۰)

(اگر بیش از دو گروه بنویسند، به ازای هر گروه درستی که غلط بنویسند یک پاسخ صحیح کسر شود)

 نقشه نهایی:

این تیپ از سؤالات املا از همه انواع دیگر رایج‌تر و معروفتر است! بیشتر واژگانی که در این تیپ سؤالات می‌آیند رابطه معنایی ترادف دارند؛ اما ممکن است رابطه تضاد و تناسب و تضمن هم داشته باشند یا به صورت ترکیب‌های وصفی و اضافی بیایند؛ بنابراین یادگیری معنی واژه و یافتن نوع رابطه آن با واژه کناری برای پاسخ‌دهی به این نوع سؤالات اهمیت به سزایی دارد. پس لازم است اول معانی واژگانی مثل «حازم» و «حیران» و ... را بیاموزید و بعد از طریق روابط معنایی املائی درست را تشخیص دهید.

نکته دیگری که در پاسخ‌گویی به این قسمت مهم است این که به املائی واژه‌هایی که در قسمت «معنی» واژه آمده نیز دقت کنید؛ مثلاً «حازم: محتاط»؛ هم املائی حازم را بیاموزید و هم املائی محتاط را!

 واژگان مهم املائی درس‌های اول و دوم:

- ❖ فضل و رحمت - رزاق و خلاق - زهی و آفرین - فروغ و روشنایی
- ❖ غلغلن و غوغاکنان - گلبن و صحرا - حامل سرمایه - صاحب پیرایه - برازندگی و لیاقت - نقط و طریقه - مبدأ و آغاز - بحر خروشنده - سهمگن و ترسناک - نعره و فریاد - زهره‌در - یله و رها - ورطه و مهلهک - پهنای دریا - چشم حقارت
- ❖ حازم و محتاط - عاجز و ضعیف - میعاد و وعده - حزم زیادت - وقت حیل - دفع مکاید - تأخیر صواب - بینداخت - غفلت بر احوال وی غالب
- عجز در افعال وی ظاهر - حیران و سرگردان و مدهوش - فراز و نشیب
- ❖ از نیکی کردن میاسا - مستغنی و بی‌نیاز - تیمار غم و شادی - مُحال و بی‌اصل - حال و نهاد - ضایع و تباه و تلف - خاضه و مخصوصاً - قربابت و خویشان - مولع و آزمند - حرمت و احترام - زستن از ننگ
- ❖ خواب‌آلود و حیرت‌زده - محو تماشا - تل و تپه - خرده‌های گچ - سماور کوچک - قاش خربزه - جشن مفصل - غُضه و ناراحتی - حیاط منزل
- بغض و گریه - غمله و بتا - حرص و لج - خبر و پیغام - اصرار و پافشاری - صدای خفه و غریبه - بی مهر و نارسا - چاق و گنده - قناری و گنجشک
- وحشت و دلهره - سر طاس - رعشه تن - جیغ و فریاد - اتاق خانه - سراسیمه و با عجله - آغوش و بغل

هر گاه بخواهیم به واژگانی که به «های بیان حرکت» («ه» غیر ملفوظ) ختم می‌شوند، پسوندی بیفزاییم، «ه» به «گ» تبدیل می‌شود؛ مثال: امام‌زاده: امام‌زادگان / مردانه: مردانگی / زنده: زندگی / ستاره: ستارگان / برازنده: برازندگی

۵	مصصح شو: گزینه د (۰/۵) بررسی دقیق‌تر: دانش‌آموزان معمولاً فعل منفی را با فعل نهی اشتباه می‌گیرند. به خاطر داشته باشید که فعل نهی مفهوم دستور یا خواهش انجام ندادن کاری را دارد (نرو، نگیر، نخورید و ...) ولی فعل نفی (ساخت منفی) حالت دستوری ندارد و فقط معنی جمله را منفی می‌کند. (رفت: نرفت / گرفته بود: نگرفته بود / خوانده‌ایم: نخوانده‌ایم و ...) فعل‌های مضارع: مضارع اخباری: بر انجام کاری یا بیان خبری در زمان حال دلالت می‌کند. مثال: - پروانه اکنون به کتابخانه می‌رود. شیوه ساخت فعل مضارع اخباری: می + بن مضارع + شناسه. مثال: می‌روم، می‌روی، می‌رود، می‌رویم، می‌روید، می‌روند. ❖ فعل‌های «است، هست و نیست» مضارع ساده هستند؛ اما در زیرمجموعه مضارع اخباری جای می‌گیرند. ❖ فعل «دارد» و سایر صیغه‌های آن (دارم، داری، داریم و ...) مضارع اخباری هستند. ❖ در گذشته گاهی به جای «می» از «همی» استفاده شده است؛ مثل (همی‌بینم) ❖ گاهی مضارع اخباری را به جای فعل آینده به کار می‌برند. مثال: سال آینده چیزهای تازه‌تری می‌خوانیم. (مضارع اخباری)
۶	مصصح شو: عیب و هنر (۰/۵) واژه‌ها چهار نوع رابطه معنایی با هم دارند: الف) مترادف (مترادف): واژه‌هایی که معنی مشترک دارند. مثال: لطف، محبت، مهربانی / کرامت، بخشش، جوانمردی، سخاوت، جود، بزرگواری / انعام، نعمت دادن، بخشش، بخشیدن، هدیه، دهش / فراغ، آسایش، آسودگی / طبع، ذات، سرشت / بقا، پایداری / سیر، بیزار ب) تضاد (متضاد): واژه‌هایی که معنای آن‌ها مخالف هم است؛ مثال: شب و روز / جنگ و صلح / غم و شادی / حق و باطل / امیدوار و ناامید / ایمن و ناایمن / هست و نیست / رفت و آمد (نرفت) ج) تناسب (مراعات نظیر): واژه‌هایی که مربوط به یک موضوع و در یک راستا باشند. مثال: گل، بلبل، پروانه / دست، سر، پا / داس، کشتزار، درو / ابر، باد، باران، برف / سبز، زرد، آبی، قرمز / توجه: مراعات نظیر و تناسب در اصل با هم تفاوت دارند؛ ولی در امتحانات خیلی به این تفاوت توجه نمی‌شود! توجه ۲: واژگانی که تضاد دارند، اگر تناسب هم داشته باشند فقط تضاد را به حساب می‌آوریم: تلخ و شیرین، سفید و سیاه. د) تضمن: واژه‌هایی که یکی زیر مجموعه دیگری است. مثال: سیر و گیاه / دریا و آب / فصل و سال / فرزند و والدین / ورزش و فوتبال / رنگ و آبی / شهر و گرگان / شعر و بیت / نکته طلایی: روابط واژگان را باید در جمله و با توجه به معنی و مفهوم بررسی کنیم؛ مثلاً قرمز و سبز در حالت عادی رابطه تناسب دارند، اما در راهنمایی و رانندگی مفهوم تضاد پیدا می‌کنند.
۷	مصصح شو: الف) یکی (یک) چشمه، غلغلنما و تیزیا از سنگی جدا گشت. (۰/۵) ب) چون شکن ز (از) سر مو بگشایم، ماه رخ خود را به من ببیند. (۰/۵) (اگر «از سر مو» را زودتر از «شکن» نوشته باشند، ۰/۲۵ کسر شود.) ترتیب معیار اجزای جمله در فارسی: منظور از اجزای جمله همان نقش‌ها (نهاد، مفعول، متمم، مسند و ...) است. اجزای اصلی جمله: منادا، نهاد، مفعول، متمم، مسند، فعل. اجزای فرعی جمله: قید، صفت، مضاف‌الیه، متمم اسم، نقش‌های تبعی (معطوف، بدل و تکرار) ترتیب اجزای جمله: در شیوه عادی (معیار) نهاد در ابتدا و فعل در انتهای جمله می‌آید و اجزای دیگر به این ترتیب می‌آیند: مفعول، متمم، مسند. نقش‌های فرعی (صفت، مضاف‌الیه و ...) کنار اسمی که وابسته به آن هستند می‌آیند. ❖ قید جزو اجزای اصلی جمله نیست و می‌تواند پیش یا پس از نهاد بیاید. مثال: امروز هوا بارانی است / هوا امروز بارانی است. ❖ در شیوه عادی، منادا اول کلام می‌آید، والا شیوه بلاغی خواهد بود. بگير ای جوان دست درویش پیر (شیوه بلاغی)

الف) فعل «است» (می باشد) (۰/۲۵) - به قرینه معنایی (۰/۲۵) یا فعل بعد از زهی (۰/۲۵) - به قرینه معنایی (۰/۲۵)

ب) بسته دان (۰/۲۵) - به قرینه لفظی (۰/۲۵)

توجه: بهتر است جای حذف را نیز مشخص کنند؛ ولی اگر مشخص نکردند، نمره کسر نشود!

نکته طلایی:

در آزمون ها معمولاً منظور از «حذف»، حذف «فعل» است؛ با این حال اگر لفظ «حذف فعل» را نیاورده باشند، بهتر است علاوه بر حذف فعل به دنبال حذف دیگر اجزای کلام، به ویژه «نهاد» هم باشید!

حذف اجزای جمله:

هریک از اجزای کلام (مخصوصاً «فعل») در صورت وجود قرینه می تواند حذف شود. اگر حذف به دلیل تکرار و برای پرهیز از تکرار باشد، آن را «حذف به قرینه لفظی» گویند؛ اما اگر خواننده یا شنونده از مفهوم سخن به بخش حذف شده پی ببرد، «حذف به قرینه معنایی» (معنوی) است؛ مثال:

نوع حذف	جمله
معنوی	نیکوخوا هزار بار بهتر از نیکورو [است].
لفظی	تو از آن منی و من از آن تو [هستم].
معنوی	آرزو گفت: «از نمایشگاه کتاب چه خبر» [داری / دارید]؟
معنوی	ای نام تو بهترین سرآغاز [ای کسی که نام تو بهترین سرآغاز است]
لفظی	همنشین نیک بهتر از تنهایی است و تنهایی بهتر از همنشین بد [است]

نکته ۱: حذف نهاد به قرینه شناسه و یا برعکس از نوع «لفظی» به حساب می آید. مثال:

لفظی	[من] همت از باد سحر می طلبم، گر ببرد
لفظی	آن کسی را که [ما] در این ملک سلیمان کردیم

نکته ۲: بعد از واژه های تفصیل (به، که، بهتر، داناتر، اعلم، افضل و ...) اغلب فعل اسنادی حذف می شود.

معنوی	بنده همان به [است] که ز تقصیر خویش / عذر به درگاه خدای آورد
معنوی	ای دوست شکر بهتر [است] یا آن که شکر سازد؟ [بهتر است]

نکته ۳: بعد از حروف قسم مثل «ب» و «را» (به جان تو و ...) اغلب فعل «قسم می خورم» به قرینه معنوی حذف می شود.

معنوی	به جان دوست [قسم می خورم] که چون دوست در برم باشد / هزار دشمن اگر بر سرند غم نخورم
معنوی	به چشم های تو [قسم می خورم] دانه که تا ز چشم برفتی / به چشم عشق و ارادت نظر به هیچ نکردم

۱/۵

۹

مصحح شو:

متمم (۰/۵) - مسند (۰/۵) - صفت (بیانی) (۰/۵)

مروری بر نقش های دستوری زبان فارسی!

نهاد
تعریف: کلمه یا گروهی از کلمات است که انجام کاری و یا داشتن حالتی به آن نسبت داده می شود و یا درباره آن خبری می دهیم
آقای مدیر آمد. همه بیشی تو بکاهی از سفر برگشتم. (نهاد «من» محذوف) تو دشمن جان دوستانی / با تو چه کنند دوستان را؟
یافتن نهاد
۱) نهاد عموماً در ابتدای جمله می آید. مثال: کیوتر دانه برمی چیند. / زاغ چو دید آن ره و رفتار را ...
۲) چه کسی (چه کسانی) یا چه چیزی (چه چیزهایی) + فعل ← نهاد
۳) مطابقت آن با فعل (شخص و شمار فعل را تغییر می دهیم، هر واژه ای که نیاز به تغییر داشت، نهاد است)

◆ نهاد اگر اول شخص یا دوم شخص باشد، معمولاً به قرینه نهاد پیوسته (شناسه فعل) حذف می شود. مثال:
- هر روز به مدرسه می رویم تا علم بیاموزیم. (نهاد محذوف: ما)

مفعول		
گروه اسمی است که بعد از آن «را» وجود دارد، یا می‌توان «را» قرار داد و در جواب (چه کسی را / چه چیزی را + فعل) می‌آید		
حسن میوه را خورد.	من کتاب جغرافی خریدم.	پرده ناموس بندگان به گناه فاحش ندرد.
چون بگشایم ز سر مو شکن / ماه ببیند رخ خود را به من		

♦ «را» همیشه نشانه (نقش‌نمای) مفعول نیست و گاهی حرف اضافه (نشانه متمم)، فک اضافه و... است. مثال:

- دایه ابر بهاری را فرموده تا.... ← متممی (به دایه ابر بهاری فرموده)
- پیران قبیله خویش را حرمت دار. ← فک اضافه (حرمت پیران قبیله خویش) [رای مفعولی در این جمله حذف شده است.]

متمم			
گروه اسمی است که بعد از حرف اضافه می‌آید.			
محمد به کوه می‌نگرد.	احمد از سگ می‌ترسد.	پرید از شاخکی بر شاخساری	نیامد به دامن بهسان تو گور / ز چنگم رهایی نیابی مشور
حروف اضافه			
از، به، با، برای، در، اندر، اندرون، تا، درباره، درمورد، چون (در معنی مثل)، همچون، مثل، مانند، بی، جز، مگر (به معنی «جز»)، بدون، بهر، برحسب، از لحاظ، به‌علاوه، به‌استثنای، برخلاف، به وسیله، به مجرد و ...			

مسند			
صفت، حالت یا اسمی است که با فعل اسنادی می‌آید و مفهومی را به نهاد نسبت می‌دهد			
کشاورزان خوشحال شدند.	هوا سرد است.	عشق آزادی است.	عاشقی بی‌خودی و بی‌راهی باشد.
فعل‌های اسنادی			
است، بود، شد، گشت، گردید، باشد، شود و مشتقات آن‌ها.			

♦ فعل‌های «است» و «بود» اگر به معنی «وجود داشتن» باشند، اسنادی نیستند. مثال:

در جیبم خودکار است. ← فعل غیر اسنادی: وجود دارد

♦ فعل «شد» اگر به معنی «رفتن» یا «سپری شدن» باشد، اسنادی نیست. مثال:

- بشد تیز رهام با خود و گیر. ← فعل غیر اسنادی: رفت

♦ فعل‌های «گشت» و «گردید» اگر در معنی «جستجو کردن / چرخیدن» باشند اسنادی نیستند. مثال: او در بازار گشت. (غیراسنادی)

♦ اگر قبل از فعل‌های «است»، «بود» و «شد» صفت مفعولی بیاید، فعل کمکی هستند، نه اسنادی. مثال: خریده بود / خورده است / دوخته شد

♦ گاه فعل‌های اسنادی به صورت مخفف می‌آیند. مثل: تو تشنه‌ای (تو تشنه هستی) / گفت در این معرکه یکتا منم (من یکتا هستم)

♦ گاهی مجموعه «حرف اضافه + متمم» به جای مسند می‌نشیند. مثال: گنبد از شهرهای شمالی ایران است.

♦ «یاد» و «مباد» (فعل دعایی از مصدر «بودن») فعل اسنادی هستند. مثال: پرورده عشق شد سرشتم جز عشق مباد سرنوشتم. (مسند: جز عشق)

♦ گاه فعل اسنادی به قرینه از جمله حذف می‌شود. مثال: زمین آهنین شد سپهر آبنوس [شد] (آهنین و آبنوس مسند هستند).

بررسی دقیق‌تر:

چرا با وجود این که «خندان» از فعل اسنادی فاصله دارد، مسند است؟ ولی «بی‌شمار» که قبل از فعل «است» قرار گرفته، مسند نیست؟

پاسخ: برای تعیین نقش واژگان اولاً باید بیت یا عبارت را به شیوه عادی (زبان معیار) برگردانیم، ثانیاً باید گروه را ملاک قرار بدهیم، نه واژه را. بر این اساس:

«گل از شوق تو خندان در بهار است» ← گل از شوق تو در بهار خندان است. (می‌بیند که خندان قبل از فعل اسنادی قرار گرفته و مسند است)

«از آنش رنگ‌های بی‌شمار است» ← از آن (دلیل) برایش رنگ‌های بی‌شمار است (وجود دارد). گروه اسمی قبل از فعل، «رنگ‌های بی‌شمار» است. بنابراین

«بی‌شمار» چون وابسته رنگ‌ها است، پس نمی‌تواند نقش اصلی بگیرد و چون قبل از آن کسره اضافه (بی) آمده پس یا باید صفت باشد یا مضاف‌الیه؛ که اینجا صفت بیانی است.

قلمروی ادبی (۴ نمره)

۰/۵	۱۰
	مصحح شو: گزینۀ ب (شاهنامه) نکته طلایی: سؤالات این بخش عمدتاً نام نویسنده و اثر است که در پایان درس‌ها آمده است و تفاوتی هم نمی‌کند که این درس‌ها ستایش باشند یا نیایش یا درس اصلی یا سه بخش روان‌خوانی، شعرخوانی و گنج حکمت. البته غیر از نام نویسنده و اثر پایان درس‌ها ممکن است از این موارد هم سوال طراحی شود: - نام نویسنده یا اثر که در داخل متن درس‌ها یا کارگاه متن‌پژوهی آمده است.

مصحح شو:

قابوس نامه (۰/۲۵) - عنصرالمعالی کیکاووس (۰/۲۵)

تاریخ ادبیات کتاب فارسی دهم:

- از صورت سوادت تاریک من پرومی نه در آن ها تار تاره تاریخ ادبیات مصطفی آمده باشد.

- نام مترجم یا اطلاعات دیگری که در کنار نام نویسنده و اثرش هست.

- نام نویسنده شعرهای معروف مثل «چشمه»، «بیداد ظالمان» و ...

- نظم یا نثر بودن اثر.

- از قسمت «گونه شناسی» که در ابتدای فصل های فارسی دهم آمده است. (که سوال مورد بحث از همین قسمت طرح شده است).

نوبت اول		
نام اثر	نام و مشخصات شاعر یا نویسنده	توضیحات
الهی نامه	عطار نیشابوری	غنایی (عرفانی) - نظم
درس «چشمه»	نیما یوشیج (علی اسفندیاری)	تعلیمی - نظم
کللیله و دمنه	ترجمه نصرالله منشی	نثر داستانی - به شیوه تمثیل
قابوس نامه	عنصرالمعالی کیکاووس	تعلیمی - نثر
دیوار	جمال میرصادقی	نثر داستانی
گوشواره عرش	سیدعلی موسوی گرماردی	پایداری - مجموعه کامل شعرهای آیینی
سیاست نامه	خواجه نظام الملک توسی	نثر
شعر «بیداد ظالمان»	سیف فرغانی (شاعر قرن هفتم)	پایداری - نظم
شعر «همای رحمت»	سیدمحمدحسین بهجت تبریزی (شهریار)	نظم (در وصف امام علی)
اسرار التوحید	محمدبن منور	نثر (در احوال و کرامات پدر بزرگش، ابوسعید ابوالخیر)
«تفسیر سوره یوسف» (ع)	احمدبن محمدبن زید طوسی	غنایی - نثر
سفرنامه	ناصر خسرو (سراینده قرن پنجم)	ادبیات سفر و زندگی - نثر
گلستان	سعدی	تعلیمی - نثر آمیخته به نظم
اتاق آبی (درس کلاس نقاشی)	سهراب سپهری	ادبیات سفر و زندگی (خاطره نگاری) - نثر
ارزیابی شتاب زده (درس «پیرمرد چشم ما بود»)	جلال آل احمد	حسب حال (زندگی نامه) - نثر
نوبت دوم		
درس «دریادلان صف شکن»	شهید سیدمرتضی آوینی	ادبیات انقلاب اسلامی - نثر
درس «خاک آزادگان»	سپیده کاشانی (شور اعظم باکوچی)	ادبیات انقلاب اسلامی - نظم
من زنده ام (درس شیر زنان ایران)	معصومه آباد (با تقریظ رهبر معظم انقلاب)	انقلاب اسلامی (خاطره نویسی جنگ) - نثر
شاهنامه (درس رستم و اشکبوس)	حکیم ابوالقاسم فردوسی	حماسی - نظم
امثال و جگم	علامه دهخدا	نثر
شعر «دلیران و مردان ایران زمین»	محمود شاهرخی (جذبه)	ادبیات انقلاب اسلامی - نظم
مثنوی معنوی	مولوی	ادبیات داستانی - نظم
اخلاق محسنی	حسین واعظ کاشفی	نثر
درس «خسرو»	عبدالحسین وجدانی	تعلیمی (داستانی) - نثر
جوامع الحکایات و لوامع الروایات	سیدالدین محمد عوفی	ادبیات داستانی - نثر
سمفونی پنجم جنوب	نزار قبانی (معاصر)	ادبیات جهان - نظم (ترجمه)
درس «مزار شاعر»	فرانسوا کوپه	ادبیات جهان - نثر (ترجمه)
مائده های زمینی و مائده های تازه	آندره ژید	ادبیات جهان - نثر (ترجمه)
سه پرسش	تولستوی	ادبیات جهان - نثر (ترجمه)

نقشه نهایی:

برای پاسخ‌دهی به این نوع از سوالات به خاطر داشته باشید که از آرایه‌های ساده و پرکاربرد شروع کنید؛ آرایه‌هایی مثل «مراعات نظیر، تکرار، واج‌آرایی، کنایه و ...» اگر آرایه مشترک نیافتید به سراغ آرایه‌هایی که امسال یاد گرفته‌اید بروید.

بررسی دقیق‌تر:

جهت یادگیری بیشتر، آرایه‌های این دو بیت را می‌آوریم و با هم مقایسه می‌کنیم:

الف) چون بگشایم ز سر مو، شکن ماه ببیند رخ خود را به من

مو: استعاره از آب چشمه (شاید هم سبزه‌ها!) / شکن: پیچ و خم زلف / استعاره از موج [مصراع اول: کنایه از صاف و ثابت شدن] / ماه: نماد زیبایی / تشخیص: رخ داشتن ماه، مو داشتن چشمه / مراعات نظیر: سر، مو، شکن / تشبیه: شاعر به صورت پوشیده، چشمه را مانند ماه، و حتی از آن برتر دانسته‌است.

ب) گه به دهان، بر زده کف، چون صدف گاه چو تیری که رود بر هدف

کف بر دهان زدن: کنایه از خشم یا سرمستی و نشاط (البته «کف‌آلود» هم می‌تواند باشد) / تشخیص (و استعاره): چشمه و صدف (به خاطر داشتن دهان) / مراعات نظیر: تیر و هدف؛ دهان و کف / تشبیه: چشمه به صدف و تیر / جناس ناهمسان: هدف و صدف

۱۳

مصحح شو:

(برای هر گزینه یک مورد و هر مورد ۰/۵ نمره)

الف) حس‌آمیزی یا استعاره

ب) کنایه یا تضاد

نقشه نهایی:

این نوع سوال حتی از سوال قبلی هم راحت‌تر است؛ چرا که یافتن یک آرایه از میان چند آرایه احتمالی، کار سختی نیست؛ برای پاسخ‌دهی به این نوع سوال هم همانند سوال قبلی از آرایه‌های ساده و پرکاربرد شروع کنید؛ آرایه‌هایی مثل «مراعات نظیر، تکرار، واج‌آرایی، کنایه و ...» اگر آرایه مشترک نیافتید به سراغ آرایه‌هایی که امسال یاد گرفته‌اید بروید.

نکته طلایی:

در بخش قلمروی ادبی کارگاه متن‌پژوهی برای توضیح آرایه‌های مدنظر، مولفین مثالهایی خارج از متن درس آورده‌اند (مثل: «حرف‌هایم مثل یک تکه چمن روشن بود.»). به خاطر داشته باشید که این مثال‌ها را هم همانند ابیات و عبارات داخل درس در سه قلمرو زبانی، ادبی و فکری بیاموزید؛ از جمله این که آرایه ادبی مد نظر مولفین را در آن‌ها به خوبی بخوانید و یاد بگیرید.

۱۴

مصحح شو:

الف) خاک (۰/۲۵) مجاز از زمین (۰/۲۵) - گهر (تابناک) (۰/۲۵) مجاز گل‌ها و (گیاهان) (۰/۲۵) ب) گهر (۰/۵)

نکات طلایی:

به خاطر داشته باشید که طراحان مطابق آخرین چاپ کتابهای درسی سوال طرح می‌کنند و از آن جا که ممکن است در چاپ جدید مطالبی حذف یا اضافه شده باشد، پس توصیه می‌شود که از آخرین چاپ کتابهای درسی و کمک درسی استفاده کنید. (مثلاً در قسمت «ب» همین سوال نکته‌ای وجود دارد که امسال به کتاب درسی اضافه شده است!)

مطلب مهم دیگری که باید آن را یادآوری کنیم این است که شما بعضی از آرایه‌های ادبی را در سال‌های گذشته آموخته‌اید و برخی دیگر را در درس‌های امسال؛ به خاطر داشته باشید که احتمال طرح سوال از آرایه‌هایی که امسال یاد گرفته‌اید بسیار زیاد است. پس این آرایه‌ها را به همراه مثالهایشان به خوبی بیاموزید و بر آن‌ها مسلط شوید.

قلمرو فکری (۸ نمره)

۱۵

مصحح شو:

الف) یادگیری را (۰/۲۵) عیب ندان (۰/۲۵) یا از یادگیری (۰/۲۵) خجالت نکش (۰/۲۵).

ب) وقتی به نظر رسید (= معلوم شد) (۰/۲۵) که مرده است، انداخت (۰/۲۵).

ج) تلاش کن (۰/۲۵) به خاطر هر چیز بیهوده (باطل) (۰/۲۵) دچار تغییر حالت و رفتار نشوی (۰/۵)

د) ابر از من دارای سرمایه (باران) شد یا (ابر سرمایه خود (باران) را از من گرفت) (۱ نمره).

ه) دریای خروشان (۰/۲۵)، ترسناک (۰/۲۵) و جوشنده بی‌همتایی (۰/۲۵) را دید.

توجه: جوشنده بی‌همتا صفت «دریا» است.

۴

و) خرید بسیار بستی سر داده رو نویسی آسمان را بر کرده بود (۰/۱۵) و چنان با سوق و طمع نده می کرد (۰/۱۵) نه بسیار رست سده بود. (۰/۱۵)
(اگر به جای شوق و طمع، «خشمگین» و معانی نزدیک به آن را بنویسند، نمره تعلق بگیرد.)

نقشه نهایی:

در امتحانات نهایی از این بخش (معنی و مفهوم) ۴ نمره می آید؛ دو نمره شعر و دو نمره نثر. کارهایی که باید در پاسخگویی به سوالات این بخش انجام دهید، عبارتند از: واژه‌های دشوار و اصطلاحات ادبی را به شکل ساده بنویسید (معنی کنید)؛ اجزای جمله را مطابق زبان معیار مرتب کنید (نهاد اول، فعل آخر و ...) همزمان با این کارها دقت کنید که جمله‌هایی که می‌نویسید ساده و روان باشند.
نکته مهم دیگر که در این قسمت باید رعایت کنید نوشتن پاسخ بر اساس بارم‌بندی است. به این صورت که در سوالات نیم نمره‌ای یک یا دو نکته، در سوالات هفتادوپنج صدمی سه نکته و در سوالات یک نمره‌ای دو یا چهار نکته را باید مد نظر قرار دهید.

۱۶

مصحح شو:

گزینه د (۰/۵)

نکته طلایی:

در امتحانات نهایی برخلاف کنکور، قریب به اتفاق سوالات از داخل کتاب‌های درسی طراحی می‌شوند. بنابراین لازم است برای موفقیت در این آزمون‌ها فقط از کتاب‌های درسی و منابع کتاب‌محور استفاده کنید.

بررسی دقیق تر:

هر چند بسیاری از همکاران عبارت «هر که داد از خویشتن بدهد از داور مستغنی باشد» را به شکل «هر کس عدالت را رعایت کند نیازی به قاضی ندارد» بازگردانی کرده‌اند، ولی با توجه به سوال کارگاه متن‌پژوهی به نظر می‌رسد این عبارت را به این شکل بازگردانی کنیم، بهتر است: «هر کس از اعمالش حسابرسی کند (حساب کارهایش را داشته باشد) نیازی به قاضی ندارد».

۱۷

مصحح شو:

نتیجه دوراندیشی و هوشیاری سلامت و پیروزی و عاقبت غفلت و تنبلی شکست و نابودی است. (به پاسخ‌های مشابه نمره تعلق بگیرد.)

نکته طلایی:

هر چند احتمال طرح سوال معنی و مفهوم از بخش‌های ستایش، نیایش، گنج حکمت، شعرخوانی و روان‌خوانی، آن هم به این شکل، بسیار ضعیف است، اما ناممکن نیست! شاید این سوال یکی از همان سوالات دشواری باشد که طراح می‌خواهد به وسیله آن از حقوق دانش‌آموزانی که زحمت بیشتری می‌کشند دفاع کند!

۱۸

مصحح شو:

ناپایداری اوضاع جهان یا گذرا بودن غم و شادی یا جلوگیری از واکنش شتاب‌زده به خوشی و ناخوشی‌های دنیا (یک مورد از این سه تا یا پاسخ مشابه دیگر)

نقشه نهایی:

حتماً شنیده‌اید که می‌گویند درست خواندن سوال و فهمیدن منظور آن نیمی از پاسخ است! بر این اساس در سوالاتی مثل این سوال که «مفهوم مشترک» دو بیت یا عبارت مورد سوال واقع می‌شود به این نکته توجه داشته باشید که برخی از ابیات و عبارات دو یا چند مفهوم دارند و شما نباید اولین مفهومی را که به ذهنتان می‌رسد بنویسید؛ بلکه باید دقت کنید که از میان این مفاهیم، مفهوم مشترک بین دو گزینه را بیابید و بنویسید.

۱۹

مصحح شو:

مراقب حرف زدنمان باشیم یا هر حرفی را هر جایی ننیم یا مراقب افراد جاسوس و خبرچین باشیم (یک مورد کافی است)

نکته طلایی:

یکی از بخش‌های کتاب درسی که دانش‌آموزان توجه کمتری به آن می‌کنند، معنی و مفهوم بیت‌های جدیدی است که در داخل قلمروهای کارگاه متن‌پژوهی آمده است. به خاطر داشته باشید که از این ابیات نیز همانند ابیات و عبارات متن اصلی درس‌ها ممکن است هر نوع سوالی طراحی شود؛ پس لغت، املا، دستور، آرایه و معنی و مفهوم این بیت‌ها را نیز مثل ابیات و عبارات داخل درس‌ها بیاموزید.

۲۰

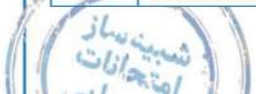

مصحح شو:

الف) آسمان (۰/۵) ب) ریاکار یا دورو یا دروغ‌گو (۰/۵) (هر کدام نوشته شود، صحیح است.)

نکته طلایی:

در داخل بعضی از بیت‌ها و عبارات واژگانی وجود دارد که اشاره به فرد یا مکان یا مطلب خاصی دارند؛ دانش‌آموزان لازم است علاوه بر معنی لغوی این واژه‌ها منظور و مقصود آن‌ها را نیز درک کنند. با این توضیح که منظور و مقصود این واژه‌ها گاهی در قسمت واژه‌نامه آمده است و گاهی نیز با تسلط بر همه یا بخشی از درس می‌توان به آن‌ها پی برد. بنابراین به دانش‌آموزان توصیه می‌شود متن همه درس‌ها را به دقت مطالعه کنند و هم مفاهیم جزئی هر بیت یا عبارت و هم مفاهیم کلی درس را درک کنند.

قطره شعر سعدی درست در مقابل چشمه شعر نیما قرار دارد. چشمه شعر نیما نماد انسان‌های مغرور و خودشیفته است، (۵/۰) در حالی که قطره شعر سعدی نماد افراد متواضع و فروتن است. (۵/۰)

نکته طلایی:

گذشت آن دورانی که تصور می‌شد چون صورت سوال طولانی است، به عنوان سوال امتحانی نمی‌آید! در حال حاضر صورت بسیاری از سوالات امتحانی چندین سطر و پاسخشان فقط در حد یکی دو کلمه است! پس لازم است که شما نیز اگر چنین ذهنیتی دارید، آن را کنار بگذارید و همه سوالات کارگاه متن‌پژوهی را مطالعه کنید. نکته دیگری که با مشاهده این سوال لازم است مجدداً تکرار کنیم این است که در سوالات درک مطلب، علاوه بر مفاهیم ابیات و عبارات، مفاهیم کلی هر درس را نیز یاد بگیرید.

۲۰

موفق باشید.

نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه دهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۳ صفحه	مدت امتحان: ۳۰ دقیقه	ازمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۱	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۰۸/۲۶
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی				گروه آموزشی ماز			
ردیف	سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)						نمره

قلمرو زبانی (۷ نمره)

۱	در کدام گزینه، برای واژه «مفتخر» معادل معنایی می‌توان یافت؟ الف) می‌زد اندر آفتابش او به خار ب) چو دیدم که بر تخت فیروزمند پ) فرخنده باد طلعت خوبت که در ازل ت) یا رب دل بازش ده صد عمر درازش ده	۰/۵
۲	معنی هر یک از واژه‌های مشخص‌شده را بنویسید. الف) هیچ گودالی چنین رفیع ندیده بودم. ب) که به ماسوا فکندی همه سایه هما را.	۰/۵
۳	در هر یک از موارد زیر املای یک واژه نادرست است؛ آن‌ها را بیابید و درستشان را بنویسید. الف) شفق، آینه‌دار نجابت و فلق محرابی که تو در آن نماز صبح شهادت گذارده‌ای. ب) خونت / با خون‌بهایت حقیقت / در یک تراز ایستاد / و عظمت ضامن دوام جهان شد.	۱
۴	در گروه‌های واژگان زیر، دو نادرستی املایی وجود دارد؛ آن دو را بیابید و صورت درستشان را بنویسید. «اسرار حق - امارت و آبادانی - حاجت و نیاز - باد صبا - خزلان و خواری - بوم محنت»	۱
۵	معنی فعل «بکشت» در کدام گزینه با بیت زیر یکسان نیست؟ «بادی که در زمانه بسی شمع‌ها بکشت الف) پروانه بکشت خویشان را ب) شمع جانم را بکشت آن بی‌وفا پ) به گلبرگ بر زد نشاط از گلاب ت) شمع داریم و شمع پیش نهیم هم بر چراغدان شما نیز بگذرد بر شمع چه لازم است تاوان جای دیگر روشنایی می‌کند بکشت آتش غم به آب شراب گر بکشت آن چراغ ما را باد	۰/۵
۶	مصراع زیر را بر اساس ترتیب اجزای جمله در زبان فارسی مرتب کنید. «لاله دیدم روی زیبای توام آمد به یاد»	۰/۵
۷	در گروه‌های اسمی زیر، گروه‌هایی را که مطابق الگوی «اسم + صفت + مضاف‌الیه» ساخته شده‌اند، مشخص کنید. غبطه بزرگ زندگانی - سختی کمان شما - در خانه علی - فکر آن گودال - این پرده نیلوفری - چشم‌های خواب‌آلود خود	۱/۵
۸	در ابیات زیر نقش دستوری ضمایر متصل را بنویسید. الف) بر تیر جورِ تان ز تحمل سپر کنیم ب) گفتم که بوی زلفت گمراه عالم کرد پ) چو گفتمش که دلم را نگاه دار، چه گفت؟ تا سختی کمان شما نیز بگذرد گفتا اگر بدانی هم اوت رهبر آید ز دست بنده چه خیزد؟ خدا نگه دارد	۱/۵

ادامه سؤالات در صفحه دوم

نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه دهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۳ صفحه	مدت امتحان: ۳۰ دقیقه	آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۱	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۰۸/۲۶
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی				گروه آموزشی ماز			
ردیف	سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)						نمره

قلمرو ادبی (۵ نمره)

۹	بیت بعدی «چه زخم چو نای هر دم ز نوای شوق او دم / که لسان غیب خوش تر بنوازد این نوا را» را بنویسید.	۱
۱۰	نام صاحب هر یک از آثار را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید. (الف) گوشواره عرش (محمدحسین بهجت / سیدعلی موسوی) (ب) اسرارالتوحید (محمدبن منور / ابوسعید ابوالخیر)	۰/۵
۱۱	نوع ادبی کدام درس متفاوت است؟ (الف) مهر و وفا (ب) جمال و کمال (پ) پاسداری از حقیقت (ت) بوی گل و ریحان‌ها	۰/۵
۱۲	شعر «پاسداری از حقیقت» در چه قالبی سروده شده‌است؟	۰/۵
۱۳	دو مورد از آرایه‌های ادبی مشترک ابیات زیر را بنویسید. (الف) چو سرو از راستی برزد علم را ندید اندر جهان تاراج غم را (ب) بید مجنون در تمام عمر سر بالا نکرد حاصل بی حاصلی نبود به جز شرمندگی	۱
۱۴	هر یک از آرایه‌های «ایهام، مجاز و استعاره» در کدام بیت دیده می‌شود؟ (هر آرایه مربوط به یک بیت است). (الف) چون بدوم سبزه در آغوش من بوسه زند بر سر و بر دوش من (ب) بی‌مهر رخت روز مرا نور نمانده است وز عمر، مرا جز شب دیجور نمانده است (پ) چو گفتمش که دلم را نگاه دار چه گفت؟ ز دست بنده چه خیزد، خدا نگه دارد	۱/۵

قلمرو فکری (۸ نمره)

۱۵	معنی ابیات و عبارات زیر را به نثر روان بنویسید. (الف) خون تو شرف را سرخگون کرده است. (ب) چندان تناوری و بلند / که هنگام تماشا / کلاه از سر کودک عقل می‌افتد. (پ) سودای آتش بگرفت که آیا در این حقّه چه سر است؟ (ت) ای تو رمه سپرده به چوپان گرگ طبع این گرگی شبان شما نیز بگذرد (ث) گرت هواست که معشوق نگسلد پیمان نگاه دار سر رشته تا نگه دارد	۰/۵ ۰/۵ ۱ ۱ ۱
۱۶	کدام گزینه با «شرف‌المکان بالمکین» ارتباط مفهومی دارد؟ (الف) خون تو امضای راستی است. (پ) در حضيض هم می‌توان عزیز بود. (ت) بر تالابی از خون خویش ایستاده‌ای	۰/۵
۱۷	در بیت زیر بر چه موضوعی تأکید شده‌است؟ «تعلیم ز ارّه گیر در امر معاش نیمی سوی خود می‌کش و نیمی می‌پاش»	۰/۵

ادامه سؤالات در صفحه سوم

نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه دهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۳ صفحه	مدت امتحان: ۳۰ دقیقه	آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۱	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۰۸/۲۶
ردیف	سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)						نمره

۱۸	مفهوم مشترک دو بیت زیر چیست؟ الف) حدیث دوست نگویم مگر به حضرت دوست ب) تا نگردي آشنا زين پرده رمزي نشنوي که آشنا سخن آشنا نگه دارد گوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش	۱
۱۹	هر یک از ابیات ردیف اول با کدام مورد از ردیف دوم قرابت معنایی دارد؟ (در ردیف دوم یک مورد اضافه است). ۱) ای مفتخر به طالع مسعود خویشتن ۲) بادی که در زمانه بسی شمع‌ها بکشت الف) الدَّهْرُ یُومَانِ یَوْمَ لَکَ وَ یَوْمَ عَلَیْکَ. ب) کُلُّ نَفْسٍ ذَائِقَةُ الْمَوْتِ ثُمَّ إِلَینَا تُرْجَعُونَ. پ) وَ یَذَلُّ مَهْجَتَهُ فِیکَ لَیْسَتْ نَقْدَ عِبَادَکَ مِنَ الْجَهَالَةِ.	۱
۲۰	در سروده زیر منظور از قسمت‌های مشخص شده چیست؟ «شمشیری که بر گلوی تو آمد / هر چیز و همه چیز را در کاینات / به دو پاره کرد: / هرچه در سوی تو، حسینی شد / دیگر سو یزیدی... / آه، ای مرگ تو معیار / مرگت چنان زندگی را به سخره گرفت / و آن را بی‌قدر کرد / که مردنی چنان / غبطه بزرگ زندگانی شد.» مرگ تو معیار: مردنی چنان:	۱
۲۰	موفق باشید.	۲۰

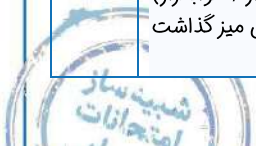
@AZZMOON

نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه دهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۱۰ صفحه	مدت امتحان: ۳۰ دقیقه	ازمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۱	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۰۸/۲۶
ردیف	پاسخ‌نامه	نمره	گروه آموزشی ماز				آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی

قلمرو زبانی (۷ نمره)

۱	 مصحح شو: گزینه «ب» (۰/۵ نمره) بررسی دقیق‌تر: برابر آنچه در واژه‌نامه درس پنجم آمده، «مفتخر» یعنی «نازنده، سربلند، صاحب افتخار» که معنی دوم (سربلند) در گزینه «ب» سؤال دیده می‌شود. نقشه نهایی: در این تیپ از سؤالات یکی از واژگان واژه‌نامه را به‌تنهایی یا در بیت و عبارتی در صورت سؤال می‌آورند و معنی درست آن را در یکی از گزینه‌ها قرار می‌دهند که شما باید آن گزینه را پیدا کنید. این سؤال برای کسانی که بر لغت‌های واژه‌نامه مسلط نیستند، سؤال دشواری است؛ چون طراحان برای بالا بردن سطح دشواری این نوع از سؤالات، معمولاً در گزینه‌ها از واژه‌هایی که با واژه صورت سؤال ارتباط دارد استفاده می‌کنند و دانش‌آموزان با دیدن این واژه‌های مرتبط، ممکن است پاسخ اشتباه بدهند. در این نوع از سؤالات تمرکزتان روی معنی واژه مورد نظر باشد و چندان با معنی ابیات و عبارات گزینه‌ها کار نداشته باشید!	۰/۵
۲	 مصحح شو: الف) بلند، مرتفع، ارزشمند (یک مورد) (۰/۲۵) ب) مخفف ماسوی‌الله، آنچه غیر از خداست، همه مخلوقات (مخلوقات) (۰/۲۵) راهنمای مصحح: به پاسخ‌های مشابه نمره داده شود. بررسی دقیق‌تر: دقت داشته باشید که هنگام خواندن این بیت نباید بین «ما» و «سوا» مکث کنید؛ چون همان‌طور که در «مصحح شو» آمده است، «ماسوا» مخفف ماسوی‌الله (آنچه غیر از خدا) است و شهریار آن را به‌منزله یک واژه به کار برده‌است. نقشه نهایی: واژه دوم این سؤال از قسمت شعرخوانی انتخاب شده است و قبلاً هم چند بار گفته‌ایم که از سه موضوع لغت، املا و تاریخ ادبیات از بخش‌های ستایش، نیایش، گنج حکمت، شعرخوانی و روان‌خوانی مثل دروس اصلی سؤال طرح می‌شود. نکته دیگر این که اگر این لغت‌ها چندمعنایی باشند، نوشتن یکی از آن‌ها کفایت می‌کند؛ هرچند اگر همه آن‌ها را هم بنویسید، مانعی ندارد!	۰/۵
۳	 مصحح شو: الف) گزارده‌ای (۰/۵) ب) عزم (۰/۵) راهنمای مصحح: اگر واژه را درست تشخیص داده باشد ولی درست ننوشته باشد ۰/۲۵. فقط اولین پاسخ هر گزینه مصحح شود. بررسی دقیق‌تر: واژگان املائی مهم این دو گزینه عبارتند از: شفق - فلق - محراب - گزارده - تراز - عزم - ضامن. نقشه نهایی: یکی از دام‌های طراحان برای بالا بردن سطح دشواری سؤالات املا این است که به‌جای یک واژه از واژگان مشابه‌ای استفاده می‌کنند که املائی آن‌ها در جای خودشان درست، اما در این بیت یا جمله نادرست است؛ مثل همین واژه «عظمت» که به جای «عزم» استفاده شده است. برای این‌که گرفتار چنین دام‌هایی نشویم بهتر است به معنی و مفهوم بیت و عبارت نیز توجه کنیم و صرفاً املائی ظاهری واژگان را مد نظر قرار ندهیم. نکته طلایی: کاربرد درست مصدرهای «گذاشتن» و «گزاردن» یکی از پرتکرارترین سؤالات املائی در همه دوره‌های تحصیلی است. بنابراین توصیه می‌شود حتماً موارد کاربرد این دو مصدر و دیگر مشتقات آن‌ها را یاد بگیرید. نکات املائی و آوازی: برای تشخیص کاربرد و نوشتار درست دو مصدر «گذاشتن» و «گزاردن»، پسوندهای «گذار» یا «گزار» و سایر ترکیبات آن‌ها، بهتر است به مفهوم جمله توجه کنیم. هر گاه مقصود «به جا آوردن»، «ادا کردن»، «انجام دادن» و «شرح دادن» باشد از مصدر «گزاردن» (نمازگزار / شکرگزار / خدمتگزار / خوابگزار) و در دیگر موارد (قرار دادن، نهادن، وضع کردن، اجازه دادن و ...) از مصدر «گذاشتن» استفاده می‌کنیم (قانونگذار / بنیان‌گذار / کتاب را روی میز گذاشت / گذاشت که برویم و ...).	۱

راهنمای مصحح: اگر بیش از دو گروه بنویسند، به‌ازای هر گروه درستی که غلط بنویسند، یک پاسخ صحیح حذف شود.

بررسی دقیق‌تر:

امارت: امیری کردن، فرمانروایی، پادشاهی، حکومت / عمارت: ساختمان، بنا، بدنه، آبادسازی، تعمیر.

نقشه نهایی:

در این تیپ از سؤالات، طراح معمولاً تعداد گروه‌هایی را که نادرست نوشته شده، مشخص می‌کند، ولی اگر مشخص نکرده باشد، به‌راحتی می‌توان از مقدار بارم، تعداد آن‌ها را مشخص کرد؛ مثلاً بارم یک نمره‌ای در یک املای چهار یا پنج گروهی یعنی دو واژه نادرست است (هر کدام ۰/۵ نمره) یا بارم یک نمره‌ای در یک املای هفت یا هشت گروهی یعنی چهار گروه نادرست است (هر کدام ۰/۲۵). معمولاً تعداد گروه‌های نادرست دو یا سه مورد است.

نکته طلایی:

واژه «خدلان» از بیت زیر که در کارگاه متن‌پژوهی درس پنجم آمده، انتخاب شده است. این واژه و معانی آن (خواری، پستی و مذلت) علاوه بر املا، قابلیت طرح سؤال لغت را نیز دارند و بارها در آزمون‌ها به عنوان سؤال لغت یا املا آمده‌اند.

«ما بارگه دادیم این رفت ستم بر ما بر قصر ستمکاران گویی چه رسد خذلان»

واژگان مهم املایی درس سوم، پنجم و ششم:

♦ **درس سوم:** «فلق و شفق»، «نجابت و اصالت»، «محراب و قبله»، «گزاردن نماز»، «خضیض و رفیع»، «معیار و ملاک»، «شخره و ریشخند»، «قدر و ارزش»، «غبطه و رشک»، «روال و نابودی»، «سطح و تراز»، «عزم و قصد»، «ضامن و به عهده گیرنده غرامت»، «تناور و قوی جُته»، «تالاب و آبگیر»، «حاجت و نیاز»، «عامل و حاکم»، «عمارت و آبادانی».

♦ **درس پنجم:** «رونق زمان»، «بوم محنت»، «آب آجل»، «خاص و عام»، «حلق و دهان»، «غُرش شیران»، «وعو سگان»، «چراغ و چراغدان»، «طالع مسعود»، «تأثیر اختران»، «صبر و تحمّل»، «چوپان گرگ‌طبع»، «خدلان و خواری و مذلت»، «قصر ستمکاران»، «هُمای رحمت»، «ماسوا و مخلوقات» «پسری ابوالعجایب»، «عَلم کردن و مشهور ساختن»، «مُتَحَیّر و حیران»، «شَه مُلک لافَتی»، «لسان غیب خوش‌تر بنوازد این نوا را»، «مرغ یاقق».

♦ **درس ششم:** «حدیث دوست»، «حضرت دوست»، «زیست و معاش»، «بلغزد پای»، «نگسلد پیمان»، «نسیم صبا»، «سر زُلف»، «سر و زر»، «حق صحبت مهر و وفا»، «غبار راهگذار»، «تسکین خلق»، «خُسنت به اتفاق ملاح»، «پیغام سروش»، «آسرار حق»، «حُقه و محفظه»، «قول و وعده»، «زینهار و مراقب باش»، «سودا و هوس».

۰/۵

۵

مصحح شو:

گزینۀ «الف» (۰/۵)

نکته طلایی:

تشخیص کاربردهای مختلف معنایی واژگان (به‌ویژه فعل‌ها) یکی از مباحث مهم کتاب‌های فارسی و یکی از سؤالات پرتکرار آزمون‌ها است.

کاربردهای معنایی مختلف فعل:

برخی از فعل‌ها در جمله‌های مختلف کاربردهای معنایی متفاوتی دارند. باید توجه داشته باشیم که در این حالت در هر جمله با فعل جدیدی مواجه هستیم.

فعل	معنی	مثال
کشتن	به قتل رساندن	گفتم که نوش لعلت ما را به آرزو <u>کشت</u>
	خاموش کردن	بادی که در زمانه بسی شمع‌ها <u>یکشت</u>
شدن	گشت / گردید (اسنادی)	قطره باران ما گوهر یکدانه <u>شد</u>
	رفتن	ریشه‌های ما به آب / شاخه‌های ما به آفتاب می‌رسد / ما دوباره سبز می‌شویم
	مردن / از بین رفتن	دل بر دلدار رفت، جان بر جانانه <u>شد</u>
ساختن	بناکردن	او در مراغه رصدخانه بزرگی ساخت
	آماده کردن / ترتیب دادن	آن نامدار لشکری عظیم ساخت.
	تولید کردن / ایجاد کردن	استاد موسیقی آهنگ زیبایی ساخت.
	سازش کردن	او با نامالیامات زندگی ساخت.

بسته شدن	لوله گرفت.
اندوهگین شدن	دلم گرفت.
منقبض شدن	عضلات پایم گرفت
انجام دادن	رستم انتقام سختی از تورانیان گرفت
فرض کردن	گرفتم که شما راست می‌گویید.
کنترل کردن	دروازه‌بان توپ را گرفت.
چشم‌پوشی کردن	سلطان از خطایش گذشت
عبور کردن	او از کوچه ما گذشت
سپری شدن	عمرمان گذشت

نکته طلایی:

توجه به معنای این گونه فعل‌ها در تشخیص نقش واژگان بسیار مهم است.

- چشمم از آینه‌داران خط و خالش گشت. (شد، فعل اسنادی)

- می‌گشتم اندر آن چمن و باغ دم به دم. (می‌چرخیدم، دور می‌زدم، غیراسنادی)

۶

مصحح شو:

لاله (را) دیدم روی زیبای تو به یادم آمد. (۰/۵)

بررسی دقیق‌تر:

این مصراع دو جمله دارد. جمله اول (لاله دیدم) به شیوه عادی (مطابق زبان معیار) آمده است. با این توضیح که نهاد آن (من) که باید در ابتدای جمله قرار داشته باشد، محذوف است.

جمله دوم (روی زیبای توام آمد به یاد) اما به شیوه بلاغی است. در این جمله فعل پیش از متمم آمده است (تقدم فعل بر متمم) و علاوه بر آن ضمیر متصل «م» در جای خودش قرار ندارد (جهش ضمیر داریم). برای تبدیل این جمله بلاغی به یک جمله عادی، نخست ضمیر متصل «م» را بعد از مضاف آن (یاد) می‌آوریم و سپس فعل را به آخر جمله می‌بریم: روی زیبای تو به یادم آمد.

نکته طلایی:

ترتیب اجزای کلام و نقش و جای ضمائر متصل دو تا از سؤالات پرتکرار آزمون‌های فارسی در هر سه پایه هستند که در بیشتر سؤالات به صورت ترکیبی طراحی می‌شوند.

۷

مصحح شو:

غبطه بزرگ زندگانی (۰/۵) - فکر آن گودال (۰/۵) - چشم‌های خواب‌آلود خود (۰/۵)

بررسی دقیق‌تر:

توجه داشته باشید که عنوان «ترکیب وصفی» فقط به گروه‌هایی که از «اسم + صفت» ساخته شده‌اند، اطلاق نمی‌شود، بلکه به گروه‌های اسمی که دارای صفت‌های پیشین (پرسشی، تعجبی، مبهم، شمارشی و...) هستند، نیز ترکیب وصفی گفته می‌شود. بر این اساس گروه‌هایی مثل «این کتاب»، «آن گودال»، «دو نفر» و... نیز ترکیب وصفی به شمار می‌آیند.

نقشه نهایی:

نخستین نکته در چنین سؤالاتی این است که اگر طراح تعداد مواردی را که باید مشخص کنیم ننوشته باشد، باید از روی بارم سؤالات تعداد آن‌ها را تشخیص دهیم. بر این اساس چون این سؤال ۱/۵ نمره دارد؛ پس تعداد گروه‌هایی که باید پیدا کنیم سه مورد است. نکته دیگر این که سؤالات دستور و آرایه - چون مفهومی هستند - می‌توانند از هر جای کتاب درسی و حتی خارج از کتاب طراحی شوند؛ کما این که گروه‌های اسمی این سؤال از ۵ درس مختلف انتخاب شده‌اند!

گروه اسمی:

گروه اسمی، اسم یا چیزی در حکم اسم است که هسته قرار می‌گیرد و ممکن است پیش یا پس از خود یک یا چند وابسته داشته باشد. مثال:

کتاب / این کتاب / این کتاب خوب / این دو کتاب خوب ادبیات... (۴ گروه اسمی؛ هسته: کتاب)

♦ وابسته‌های پیشین: وابسته‌هایی هستند که پیش از هسته می‌آیند. این وابسته‌ها عبارتند از:

صفت پرسشی: (چه، چند، کدام، چگونه، چطور و...) ← کدام روز بود، چگونه مردی آمد؟ و...

صفت تعجبی: (چه، عجب) ← عجب روزی

صفت اشاره: (این، همان، همین ...) ← آن روز

صفت مبهم: (همه، فلان، چند، دیگر، برخی و ...) ← هر روز

صفت شمارشی اصلی: (دو، سه، ... هزار ...) ← یک روز

صفت شمارشی ترتیبی: (با پسوند ۲ مین) ← دومین روز

نکات طلایی:

♦ هسته گروه اسمی اولین اسم و اولین واژه‌ای است که در گروه اسمی کسره دارد؛ مثال:

چهار ماهی بزرگ - این دو درخت بزرگ زردآلوی حیاط خانه‌ی ما - همه دانش‌آموزان کلاس (واژه «همه» استثناسات!)

♦ اگر هیچ کلمه‌ای در گروه اسمی کسره نداشته باشد، معمولاً آخرین کلمه هسته است: همین دو کتاب - کدام دانش‌آموز؟

♦ برای کشیدن نمودار پیکانی، فلش همیشه از وابسته به طرف هسته می‌آید: «چهارمین همایش ریاضی»

♦ معطوف به وابسته هم وابسته به حساب می‌آید. مثال: «پسر خوب و درس‌خوان» (دو وابسته پسین از نوع صفت دارد).

♦ در هر جمله به تعداد نقش‌ها، گروه اسمی داریم. (البته به جز فعل‌ها، حروف، صفت و مضاف‌الیه)

♦ هسته هر گروه اسمی همان نقشی را دارد که کل گروه اسمی دارد. مثال:

مجید «این کتاب نفیس و گران‌قیمت» را خرید. (این کتاب نفیس و گران‌قیمت: مفعول - کتاب: مفعول)

♦ وابسته‌های پیشین و پسین فقط زمانی وابسته هستند که همراه اسم (موصوف) باشند؛ در غیر این صورت، نوع دیگری از واژه به شمار می‌آیند؛ مثل اسم، ضمیر و قید. مثال:

آن لیوان را بده. (صفت اشاره، وابسته پیشین)

کدام لباس را می‌خواهید (صفت پرسشی، وابسته پیشین)

همه بچه‌ها آمدند (صفت مبهم، وابسته پیشین)

آن را بده (ضمیر اشاره، هسته)

کدام را انتخاب کردید؟ (ضمیر پرسشی، هسته)

همه آمدند (ضمیر مبهم، هسته).

۱/۵

۸

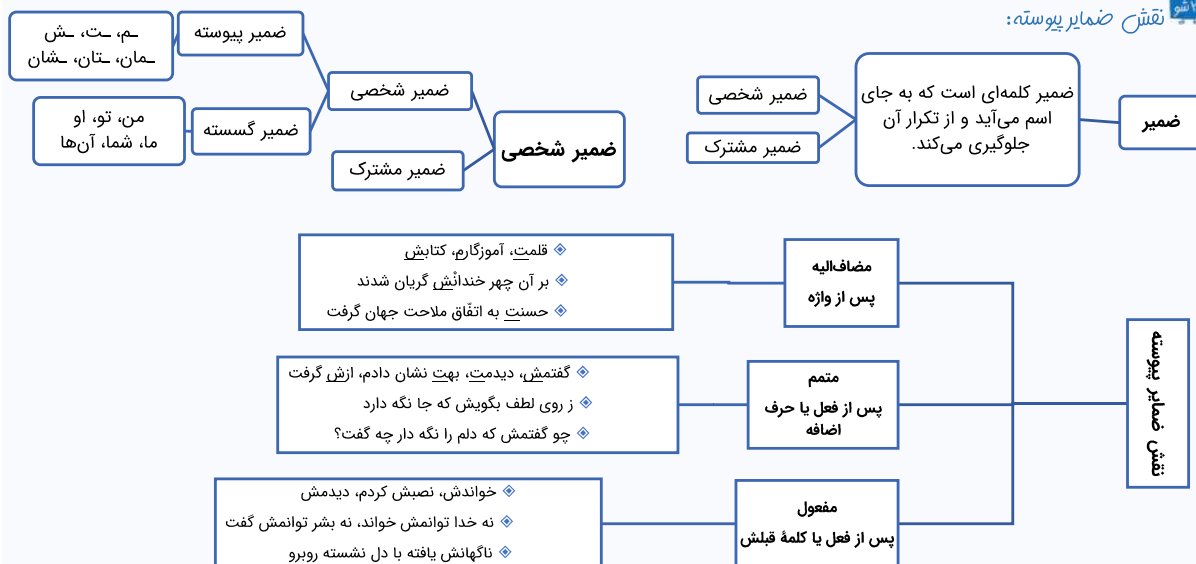
مصحح شو:

گزینۀ «الف»: مضاف‌الیه (۰/۵) گزینۀ «ب»: مفعول (۰/۵) گزینۀ «پ»: متمم (۰/۵)

نکته طلایی:

تعیین نقش دستوری ضمائر پیوسته یکی از سوالات پرتکرار آزمون‌های فارسی در همه پایه‌هاست. درسنامه را به دقت بخوانید.

نقش ضمائر پیوسته:

بررسی دقیق‌تر:

«بر تیر جور تان ز تحمل سپر کنیم»: بر تیر جور شما از تحمل سپر می‌کنیم (می‌سازیم). می‌بینید که ضمیر متصل «تان» به «شما» تبدیل شده و بعد از کسره اضافه (ب) قرار گرفته است؛ پس مضاف‌الیه است. «گفتم که بوی زلفت گمراه عالمم کرد»: گفتم که بوی زلف تو، من را گمراه عالم کرد. ملاحظه می‌کنید که ضمیر پیوسته «م» به من تبدیل شده و پس از آن نشانه مفعولی (را) قرار گرفته است؛ پس مفعول است. «چو گفتمش که دلم را نگاه دار چه گفت؟»: چو به او گفتم که دلم را نگاه دار، چه گفت؟ می‌بینید که ضمیر متصل «ش» به «او» تبدیل شده و بعد از حرف اضافه (ب) قرار گرفته است؛ پس متمم است.

۹	مصصح شو: همه شب در این امیدم که نسیم صبحگاهی (۰/۵) / به پیام آشنایی بنوازد آشنا را (۰/۵) راهنمای مصصح: اگر در هر مصراع یک کلمه جا گذاشته باشد یا غلط نوشته باشد ۰/۲۵ کسر شود. اگر بیش از یکی باشد نمره ندارد! نقشه نهایی: تیپ اصلی سؤالات حفظ شعر (شعرخوانی) به همین شیوه است که در این سؤال آمده؛ یعنی یک بیت یا مصراع را می‌دهند و شما باید بیت یا مصراع بعدی یا قبلی آن را بنویسید. با این حال سؤالاتی با تیپ‌های دیگر هم از مبحث شعرخوانی طراحی می‌شوند که در صورت حفظ کردن این شعرها چندان دچار زحمت نخواهید شد. قبلاً هم گفته‌ایم که تعداد این شعرها یک الی دو مورد برای هر نوبت است. روی این شعرها واژه «شعرخوانی» نوشته شده‌است.
۱۰	مصصح شو: گزینۀ «الف» با گوشوارهٔ عرش: سید علی موسوی (۰/۲۵) گزینۀ «ب» با اسرارلتوحید: محمدبن منور (۰/۲۵) بررسی دقیق‌تر: محمدحسین بهجت تبریزی نام اصلی شهریار، شاعر معروف معاصر است که شعر معروف «همای رحمت» را سروده است. محمدبن منور یکی از نوادگان ابوسعید ابوالخیر عارف نامدار قرن‌های چهارم و پنجم است. وی کتاب «اسرارالتوحید» را دربارهٔ احوال، اخبار و کرامات پدربزرگش نوشته است.
۱۱	مصصح شو: گزینۀ «ج» با پاسداری از حقیقت (۰/۵) بررسی دقیق‌تر: نوع ادبی درس «پاسداری از حقیقت»، «پایداری» و نوع ادبی دیگر درس‌ها (مهر و وفا - جمال و کمال - بوی گل و ریحان‌ها) غنایی است. نقشه نهایی: کتاب‌های فارسی از چند فصل تشکیل شده‌اند. هر فصل مربوط به یک نوع ادبی خاص است که نام آن در ابتدای آن فصل با خطی جلی نوشته شده‌است. (ادبیات تعلیمی، ادبیات پایداری و...). احتمال طرح سؤال تاریخ ادبیات از این بخش‌ها به همین شیوه‌ای که در این سؤال می‌بینید وجود دارد. البته پاسخ این سؤال در قسمت «گونه‌شناسی» فصل سوم کتاب (ادبیات غنایی) نیز آمده‌است.
۱۲	مصصح شو: سپید (۰/۵) راهنمای مصصح: شعر نو یا نیمایی نوشته باشند، ۰/۲۵ داده شود. بررسی دقیق‌تر: شعر نو: گونه‌ای از شعر معاصر است که در وزن عروضی و قالب از شعر سنتی پیروی نمی‌کند و در یک تقسیم‌بندی کلی به سه دسته تقسیم می‌شود: (۱) شعر نیمایی: شعری که وزن عروضی دارد؛ اما جای قافیه‌ها مشخص نیست. مثل اشعار سهراب سپهری و اخوان ثالث. (۲) شعر سپید: شعری است که آهنگ دارد؛ اما وزن عروضی ندارد و جای قافیه‌ها در آن مشخص نیست. مثل برخی اشعار احمد شاملو. (۳) موج نو: شعری است که نه قافیه دارد و نه وزن عروضی و فرق آن با نثر در تخیل شعری است. این شعر به پیچیدگی مشهور است؛ مثل برخی اشعار احمد رضا احمدی. نقشه نهایی: این سؤال از کارگاه متن‌پژوهی درس سوم انتخاب شده‌است. بنابراین جا دارد که بار دیگر یادآوری کنیم که سؤالات کارگاه متن‌پژوهی مهم‌ترین قسمت کتاب درسی برای امتحانات هستند و بیشترین سؤالات، مخصوصاً در سه موضوع دستور، آرایه و درک مطلب از این قسمت طراحی می‌شود.
۱۳	مصصح شو: تشخیص / استعاره / حسن تعلیل (دو مورد هر کدام ۰/۵ نمره) کننهٔ طلایی: آرایهٔ حسن تعلیل و مثال «بید مجنون در تمام عمر...» یکی از مهم‌ترین سؤالات در بخش آرایه‌های ادبی هستند! بررسی دقیق‌تر: چو سرو از راستی برزد عَلم را ندید اندر جهان تاراج غم را حسن تعلیل: درخت سرو به این دلیل تاراج غم را نمی‌بیند (همیشه سرسبز است) که راست کردار است! / کنایه: علم راستی را زدن: راست و درست بودن / استعارهٔ مکنیه (تشخیص): علم زدن سرو، تاراج غم / واج‌آرایی: مصوت بلند «آ»

حسن تعلیل: درخت سرو به این خاطر سرش (شاخه‌هایش) به سمت پایین است که از نداشتن محصول شرمند است! / استعارهٔ مکنیه و تشخیص: سر داشتن و شرمند بودن درخت سرو! / متناقض نما (پارادوکس): حاصل بی حاصلی / جناس: سر و در.

حسن تعلیل:

تعریف: در لغت به معنی دلیل و برهان نیکو آوردن است و در اصطلاح آن است که شاعر یا نویسنده برای موضوعی، دلیلی غیرواقعی اما ادبی و زیبا بیاورد.
 ♦ برای درک لذت شیرینی آغوش پرمهر مادر، رودها هم به سوی دریاها می‌روند!
موضوع: رفتن رودها به سوی دریاها
دلیل: درک لذت شیرینی آغوش مادر (=دریا)!

♦ خمیده پشت از آن گشتند پیران جهان‌دیده
 ♦ موضوع: قوز بودن کمر پیرها
 که اندر خاک می‌جویند ایام جوانی را!
دلیل: جوانی‌شان گم شده؛ خم شده‌اند و روی زمین دنبالش می‌گردند!

✓ **حسن تعلیل بیشتر در یک بیت یا جمله روی می‌دهد؛ اما ممکن است در دو بیت نیز بیان شود:**
 ♦ هنگام سپیده‌دم خروس سحری
 یعنی که نمودند در آیینۀ صبح
 از عمر شبی گذشت و تو بی‌خبری (فارسی ۱)
موضوع: آوازخوانی صبحگاهی خروس
دلیل: هشدار به انسان بابت گذر عمر!

✓ **حسن تعلیل حتی ممکن است در یک مصراع اتفاق بیفتد:**
 ♦ تویی بهانهٔ آن ابرها که می‌گیرند
 بیا که صاف شود آن هوای بارانی (علوم و فنون ۳)
موضوع: گریستن ابرها / **دلیل:** فراق امام زمان!

✓ **ابیاتی که حروف (از - از آن، زان - زیر - چون، چو - که - اگر، گر - تا) دارند، ممکن است دارای حسن تعلیل باشند.**

✓ **در هر بیت یا جمله‌ای که برای موضوعی علتی بیان شده باشد، نمی‌توان گفت حتماً حسن تعلیل وجود دارد. در حسن تعلیل، دلیل باید هنری و زیبا باشد:**

♦ هدیه‌ها می‌داد هر درویش را
 موضوع: هدیه (صدقه) دادن به فقرا / **دلیل:** تا با دادن صدقه پرنده‌اش زبان باز کند و حرف بزند. (دلیل واقعی است و حسن تعلیل ندارد.)
 ♦ تابوت مرا جای بلندی بگذارید
 موضوع: قرار دادن تابوت در جای بلند / **دلیل:** تا باد بوی تن را به وطن ببرد. (دلیل واقعی است و حسن تعلیل ندارد.)
 ♦ گل از شوق تو خندان در بهار است
 شاعر علت خندانی (شکوفایی) و رنگارنگی گل‌ها را در فصل بهار، ذوق و اشتیاق آن‌ها نسبت به خدا می‌داند!
 ♦ بید مجنون در تمام عمر سر بالا نکرد
 حاصل بی‌حاصلی نبود به جز شرمندگی (درس ۳)
موضوع: شکل ظاهری و آویزان بودن شاخ و برگ درخت بید
دلیل: چون میوه نمی‌دهد شرمند و سرافکنده است!
 ♦ چو سرو از راستی برزد غلم را
 ندید اندر جهان تاراج غم را (درس ۳)
موضوع: سرسبز بودن همیشگی درخت سرو
دلیل: راستی و درستی درخت سرو
 ♦ درختان را دوست می‌دارم / که به احترام تو قیام کرده‌اند. (درس ۳)
 شاعر دلیل سرپا ایستادن درختان را به خاطر احترام به امام حسین (ع) می‌داند!
 ♦ عزمت ضامن دوام جهان شد. (درس ۳)
موضوع: پایدار ماندن و نپاشیدن جهان
دلیل: ضمانت عزم امام حسین
 ♦ زمین از خشکی ترک برمی‌داشت؛ گویی می‌خواست پذیرای آب بیشتر شود. (درس ۱۸)
موضوع: ترک خوردن زمین دلیل: پذیرای آب بیشتر بودن

۱/۵

۱۴

مصباح شو:

الف) استعاره (۰/۵) ب) ایهام (۰/۵) ج) مجاز (۰/۵)

راهنمای مصباح: گزینهٔ «الف» و «ب» هر دو استعاره دارند؛ ولی فقط برای یک گزینه باید نوشته باشند. بیش از یک مورد نمره ندارد.

ایهام:

تعریف: ایهام در اصطلاح آوردن واژه یا عبارتی در کلام با دو یا چند معنی که همهٔ معانی آن قابل پذیرش باشند:
 ♦ بی مهر رُخت روز مرا نور نمانده است.
 ایهام «مهر»: خورشید / محبت
 ♦ الهی عبدالله عمر بکاست، اما عذر نخواست.
 ایهام «عبدالله»: خواجه عبدالله انصاری / بندهٔ خدا
 ♦ غرق خون بود و نمی‌مرد ز حسرت فرهاد خواندم افسانه شیرین و به خوابش کردم.
 ایهام «شیرین»: نام معشوقه فرهاد / دلپذیر

مثال: برادر که در بند خویش است، نه برادر نه خویش است. جناس تام (خود - فامیل)
 ❖ آسمان از شوق دف می‌زد / شط خرمشهر، کف می‌زد. (فارسی نهم)
 ❖ گشت یکی چشمه ز سنگی جدا / غلغلزن، چهره‌نما، تیزپا (فارسی دهم)
 ❖ گفتم که بوی زلفت گمراه عالمم کرد / گفتم اگر بدانی هم اوت رهبر آید (فارسی دهم)
 ❖ ارغوان جام عقیقی به سمن خواد داد / چشم نرگس به شقایق نگران خواهد شد.

کف می‌زد: شادی می‌کرد / کف می‌کرد
 چهره‌نما: مغرور و خودنما / صاف و زلال
 بو: عطر و رایحه / آرزو
 نگران: در حال نگرستن / دلواپس

ایهام تناسب:

تعریف: در ایهام تناسب فقط یک معنی حضور دارد (قابل قبول) و معنی غایب با واژه یا واژه‌هایی از کلام تناسب دارد (غیر قابل قبول):
 ❖ ماهم این هفته برون رفت و به چشمم سالی است.
 ماه ایهام تناسب دارد؛ چون اینجا ماه آسمان (ق.ق) و استعاره از معشوق است اما معنی دیگر آن یعنی ۳۰ روز (غ.ق.ق) با واژه‌های هفته و سال تناسب دارد.
 ❖ شعر سپید من روسیاه ماند که در فضای تو به بی‌وزنی افتاد.
 «سپید» ایهام تناسب دارد؛ اینجا نام قالب شعری است (ق.ق)؛ اما معنی دیگر آن یعنی رنگ سفید (غ.ق.ق) با واژه «سیاه» تناسب دارد.
 ❖ ز کس جز خداوندشان بیم نیست / به فرهنگشان حرف تسلیم نیست. (فارسی دهم)
 «فرهنگ» آداب و رسوم (ق.ق) / فرهنگ لغت (غ.ق.ق) و متناسب با حرف
 ❖ جولقی‌ای سربرهنه می‌گذشت / با سر بی‌مو چو پشت طاس و طشت (فارسی دهم)
 «طاس» ظرف مسی (ق.ق) / بدون مو (غ.ق.ق) و متناسب با بی‌مو
 ❖ یک روز که خسرو زنگ قرآن در شهناز شوری به پا کرده بود، مدیر مدرسه آواز خسرو را شنید. (فارسی دهم)
 «شور» ایهام تناسب دارد: شور و هیجان (ق.ق) / دستگاه شور (غ.ق.ق) و متناسب با شهناز و آواز
 ❖ تاریخ روزی روستای کوچکی را / از روستاهای جنوب به یاد خواهد آورد / که «معرکه» خوانده می‌شود / روستایی که با «صدر»ش، با سینه‌اش / از شرافت خاک و کرامت انسان بودن دفاع کرد. (فارسی دهم)
 معرکه: نام روستایی در جنوب لبنان، محل تولد امام موسی صدر (ق.ق) / میدان جنگ (غ.ق.ق) و متناسب با دفاع
 صدر: امام موسی صدر (ق.ق) / سینه (غ.ق.ق) و متناسب با سینه

استعاره:

تعریف: اگر از طرفین تشبیه، فقط یکی باقی بماند، استعاره شکل می‌گیرد. به عبارت دیگر، استعاره تشبیهی است که فقط یکی از طرفین آن باقی مانده‌است.

تشبیه	استعاره
از چشمان او اشک همچون سیل جاری بود.	از چشمان او سیل جاری بود.
به صحرا رفتم عشق مثل باران می‌بارید.	به صحرا رفتم عشق می‌بارید.
ای جوان دیو نفس را از وجود خود دور ساز	ای جوان دیو را از وجود خود دور ساز
از نرگس چشمش، اشک جاری بود	از نرگس، اشک جاری بود

انواع استعاره:

الف) استعاره آشکار (مصرحه): تشبیهی است که «مشبه» آن حذف شده و «مشبه‌به» باقی مانده‌است، اما از مشبه محذوف، قرینه‌ای (نشانه‌ای) وجود دارد؛ مثل:
 ❖ آبخاری طلایی روی دوشش جاری بود. ← آبخار طلایی استعاره از گیسوان بلند و طلایی (اصل تشبیه: [موهای او] مثل آبخاری طلایی روی دوشش جاری بود.)
 ❖ باز امشب ای ستاره تابان نیامدی / باز ای سپیده شب هجران نیامدی ← «ستاره تابان» و «سپیده شب هجران» استعاره از معشوق زیبارو (اصل تشبیه: [ای معشوق همچون] ستاره تابان باز امشب نیامدی!)
 ✓ **استعاره را از طریق «مجاز» هم می‌توان تعریف کرد: «استعاره»، مجازی است به علاقه شباهت:**
 ❖ از دهانش مروارید می‌ریخت. ← مروارید مجاز از سخنان باارزش / مروارید استعاره از سخنان باارزش
ب) استعاره پنهان (مکنیه، کنایی): استعاره‌ای است که از بین طرفین تشبیه، «مشبه‌به» حذف و «مشبه» به همراه یکی از لوازم یا ویژگی‌های مشبه‌به باقی مانده‌است:

❖ خورشید شکفت. ← استعاره مکنیه [خورشید [مثل گل] شکفت)
 ❖ به صحرا رفتم عشق باریده بود. ← استعاره مکنیه (به صحرا رفتم؛ عشق [مثل باران] باریده بود.)
 ❖ آسمان تعطیل است. بادها بی‌کارند. ← دو استعاره مکنیه. (آسمان [مثل کارخانه] تعطیل است و بادها [مثل کارگرها] بیکارند.)
اضافه استعاری: در «استعاره مکنیه»، اگر جزء یا ویژگی به جا مانده از «مشبه‌به» محذوف، با کسره به «مشبه» اضافه شود، «اضافه استعاری» نام دارد:
 ❖ در آفاق گشاده است.
 «در آفاق» اضافه استعاری (استعاره مکنیه) (اصل تشبیه: آفاق [مثل خانه‌ای است که] در آن باز است.)
 ❖ کس چو حافظ نگشاد از رخ اندیشه نقاب / تا سر زلف سخن را به قلم شانه زدند.

مثال‌های دیگر از اضافه استعاری (البته در جمله بهتر مشخص می‌شوند):
 «طلوع باده»، «سینه دشت»، «چشم خرد»، «بنیاد جهل»، «پایه اوهام»، «سقف شب»، «پیشگاه حقیقت»، «چشم دل»، «آبروی فقر»، «نجوای نخل»،
 «رخ کفر»، «دست شکوه»، «آغوش خوشبختی»، «پرواز احساس»، «روی بخت»، «عنان قلم»، «حیثیت مرگ»، «بام سماوات»، «اشک مهتاب»، «طمع
 مرگ»، «گوش هوش»، «بارش وحی»، «بال خیال»، «رخسار زمان»، «فوران تخیل»، «جوشش عشق»، «گوش طرب»، «دهن لاله»، «عمر تیزیا»، «طوفان
 خشمناک»، «قهقهه فشنک»، «آبروی فقر و قناعت»، «دست روزگار» و

تفاوت اضافه استعاری با تشبیهی:

در اضافه تشبیهی مضاف و مضاف‌الیه طرفین تشبیه (مشبه و مشبه‌به) هستند؛ اما در اضافه استعاری، مشبه‌به حضور ندارد و مشبه با یکی از ویژگی‌ها
 یا لوازم مشبه‌به به هم اضافه شده‌اند:

اضافه تشبیهی: آتش عشق، درخت مهربانی، سنگ حادثه.

اضافه استعاری: گوش فلک، جوشش عشق، دامن خاک، حمله حسد.

✓ در استعاره مکنیه اگر «مشبه» موجودی بی‌جان و «مشبه‌به» محذوف «انسان» باشد، علاوه بر استعاره، «تشخیص» هم خواهیم داشت؛ مثال:

دیده عقل مست تو

اضافه استعاری و تشخیص (عقل [مثل انسان] چشم دارد)

باغ سلام می‌کند، سرو قیام می‌کند / سبزه پیاده می‌رود، غنچه سوار می‌رسد

چهار استعاره مکنیه و تشخیص (در این بیت شاعر به باغ، سرو، سبزه و غنچه شخصیت انسانی بخشیده است.)

نفس باد صبا مشک‌فشان خواهد شد / عالم پیر دگرپاره جوان خواهد شد

دو استعاره مکنیه و تشخیص (باد صبا [مثل انسان] نفس می‌کشد. / عالم [مثل انسان] پیر می‌شود.)

✓ هرگاه غیرجاندار منادا قرار گیرد («ای» + «شیء»)، اگر مخاطب خود شیء باشد، استعاره مکنیه و تشخیص و اگر مخاطب چیزی جز شیء باشد،
 استعاره مصرحه؛ مثال:

ای نسیم سحر آرامگه یار کجاست؟ / منزل آن مه عاشق‌کش عیار کجاست؟

ای آیشار نوحه‌گر از بهر چیستی؟ / چین بر جبین فکنده ز اندوه کیستی؟

ای غنچه خندان چرا خون در دل ما می‌کنی؟ / خاری به خود می‌بندی و ما را ز سر و می‌کنی؟

ای سرو پای‌بسته به آزادگی مناز / آزاده من که از همه عالم بریده‌ام.

بشکن دل بینوای ما را ای عشق / این ساز، شکسته‌اش خوش‌آهنگ‌تر است.

این درختان‌اند همچون خاکیان / دست‌ها برکرده‌اند از خاکدان

خاکدان استعاره از زمین / دست بلند کردن درختان

حیف است طایری چون تو در خاکدان غم / زین‌جا به آشیان وفا می‌فرستمت

خاکدان غم استعاره از دنیا

عقل حیران شود از خوشه زرین عنب / فهم عاجز شود از حقه یاقوت انار

حیران و عاجز شدن عقل و فهم استعاره مکنیه دارد.

به چشم بصیرت به خود درنگر / تو را تا در آئینه زنگار نیست

آئینه استعاره از قلب و دل / زنگار استعاره از گناه

در مملکت چو غرش شیران گذشت و رفت / این عوعوی سگان شما نیز بگذرد

شیران: استعاره از انسان‌های بزرگ و شجاع / سگان: استعاره از افراد پست و فرومایه

بر کوهی از آتش نشسته است و کوهی از خاک را جابه‌جا می‌کند

کوهی از آتش استعاره از بولدور

استعاره مکنیه و تشخیص

استعاره مکنیه و تشخیص

استعاره مصرحه از معشوق

استعاره مکنیه و تشخیص

استعاره مکنیه و تشخیص

قلمرو فکری (۸ نمره)

۴	۱۵ مصحح شو: الف) شهادت (خون) تو به آبرو (۰/۲۵) ارزش و اعتبار داده است. (۰/۲۵) یا شهادت (خون) تو آبرو را (۰/۲۵) شرم‌نده کرده‌است. (۰/۲۵) ب) آن قدر بزرگ و بلندمرتبه هستی (۰/۲۵) که عقل (ناقص) بشر از درک آن عاجز (حیران) است. (۰/۲۵) (واژه‌های داخل کمانک را ننوشتی باشند نمره کم نشود.) پ) وسوسه شد (این خیال به سرش زد) (۰/۵) که در این جعبه (۰/۲۵) چه رازی است؟ (۰/۲۵) ت) ای حاکمی که مردم را (۰/۲۵) به کارگزاران (مأموران) وحشی (ظالم) سپرده‌ای، (۰/۲۵) قطعاً این درنده‌خویی (وحشی‌گری / ظلم) (۰/۲۵) عاملان و کارگزاران شما نیز به پایان خواهد رسید (۰/۲۵). ث) اگر آرزو داری (۰/۲۵) که معشوق پیمان دوستی را نشکند (۰/۲۵) به عهد و پیمان وفادار باش (۰/۲۵) تا او نیز وفادار بماند. (۰/۲۵) راهنمای مصحح: به پاسخ‌های مشابه نمره داده شود.
---	--

	نقشه نهایی: در آزمون قبلی گفتیم که در امتحانات نهایی از این بخش (معنی و مفهوم) ۴ نمره می‌آید؛ دو نمره شعر و دو نمره نثر. کارهایی که باید در پاسخ‌گویی به سؤالات این بخش انجام دهید، عبارت‌اند از: واژه‌های دشوار و اصطلاحات ادبی را به شکل ساده بنویسید (معنی کنید)، اجزای جمله را مطابق زبان معیار مرتب کنید (نهاد اول، فعل آخر و...). هم‌زمان با این کارها دقت کنید که جمله‌هایی که می‌نویسید ساده و روان باشند. اینک این نکته را اضافه می‌کنیم که با توجه به این که در پاسخ‌دهی به این بخش شما هم‌زمان باید چند کار را انجام دهید و احتمال دارد نتوانید مقدار فضای هر پاسخ را پیش‌بینی کنید یا این که پاسخ‌هایتان خط‌خورده و کثیف شوند، بهتر است قبل از نوشتن پاسخ‌های این بخش در پاسخ‌برگ، آن را در جای دیگر پیش‌نویس کنید. نکته دیگر این که بر خلاف این آزمون (قسمت پ) ابیات و عبارات این بخش معمولاً از گنج حکمت، شعرخوانی و روان‌خوانی انتخاب نمی‌شوند.	
۰/۵	مصحح شو: گزینه «پ» یا «در حضيض هم می‌توان عزیز بود.» (۰/۵) بررسی دقیق‌تر: حضيض: جای پست / شرف: ارزش، آبرو / مکین: جاگرفته، صاحب جا. «شرف المكان بالمکین» یعنی ارزش هر مکانی به کسی یا چیزی است که در آنجا قرار دارد (اشاره به محل شهادت امام حسین(ع) دارد که داخل گودال است) اما به دلیل این که امام حسین در آنجا شهید شده، مقدس و ارزشمند است. نکته طلایی: معنی و مفهوم سخن معروف «شرف المكان بالمکین» بارها در آزمون‌ها به عنوان سؤال آمده است و در آزمون‌های آینده نیز احتمال طرح سؤال از آن بسیار بالاست.	۱۶
۰/۵	مصحح شو: کمک به هموعان / توصیه به جوان‌مردی و بخشندگی / به فکر دیگران بودن (۰/۵) راهنمای مصحح: یکی از این موارد را بنویسید کافی است. به پاسخ‌های مشابه نمره تعلق بگیرد. نقشه نهایی: این سؤال درک مطلب از کارگاه متن‌پژوهی و از بخش قلمرو زبانی طراحی شده است و این بدان معناست که ابیات و عبارات جدیدی که در کارگاه متن‌پژوهی هستند، قابلیت طرح هر نوع سؤالی را دارند. بنابراین لازم است همان اندازه که به درس‌های اصلی کتاب اهمیت می‌دهید به ابیات و عبارات جدید کارگاه نیز بها دهید. نکته دیگر این که وقتی طراح در صورت سؤال از واژگانی مثل «مفهوم»، «مقصود»، «منظور»، «موضوع» و... استفاده می‌کند شما نباید آن بیت یا عبارت را معنی کنید؛ بلکه باید مفهوم یا پیام آن را به صورت مختصر و مفید بنویسید. و نکته سوم باز در اهمیت لغت! مبدا تصور کنید که «چون لغت ۱ نمره دارد، پس نمی‌صرفه که به خاطر ۱ نمره صدها لغت رو حفظ کنیم». قبلاً هم گفتیم که لغت مستقیماً ۱ نمره دارد، اما به صورت غیرمستقیم در نمره دستور، آرایه، معنی و مفهوم شریک است؛ مثلاً در همین بیت اگر شما معنی واژه «معاش» را بدانید تقریباً پاسخ را به طور کامل دریافته‌اید و اگر ندانید کارت‌تان دشوار خواهد شد!	۱۷
۱	مصحح شو: فقط دوست لیاقت پیغام دوست را دارد / هر کسی لایق راز گفتن نیست / توصیه به رازداری (۱ نمره) راهنمای مصحح: یکی از این موارد را بنویسید کافی است. به پاسخ‌های مشابه نمره تعلق بگیرد. فقط «بیهوده‌گویی» بنویسند ۰/۲۵ کسر شود. بررسی دقیق‌تر: معنی بیت داخل سؤال: تا محرم و هم‌راز عالم معنا نشوی نمی‌توانی به اسرار الهی پی ببری؛ چون گوش نامحرم جای شنیدن پیام فرشته وحی نیست! نقشه نهایی: در کارگاه متن‌پژوهی درس ششم چنین سؤالی طرح شده است: بیت زیر با کدام قسمت از سروده حافظ ارتباط مفهومی دارد؟ تا نگردي آشنا زين پرده رمزي نشنوي / گوش نامحرم نباشد جای پیغام سروش در پاسخ‌دهی به چنین سؤالاتی فقط به ذکر شماره یا بیت کتاب بسنده نکنید؛ بلکه حتماً معنی و مفهوم بیت سؤال را نیز بیاموزید و با معنی و مفهوم بیت یا عبارت داخل متن مقایسه کنید و بر آن‌ها مسلط شوید!	۱۸
۱	مصحح شو: (۱) یا ای مفتخر به...: الف یا الدهر یومان... (۰/۵) (۲) یا بادی که در زمانه...: ب یا کُل نفس... (۰/۵) بررسی دقیق‌تر: ای مُفْتَخَر به طالع مسعود خویشتن / تأثیر اختران شما نیز بگذرد	۱۹

مغشخ: نازیده، سربند، صاحب افتخار / طایع: سربوست، بخت / مسعود: فرخنده، مبارک، نیک / احتران: ستارگان (دندسن نابیر احتران: به پایان رسیدن بخت و اقبال، بدبخت شدن ← کنایه)

بیت اشاره دارد به اعتقاد قدما درباره تأثیر ستارگان در سرنوشت انسان‌ها و اشاره به حدیث «الدهر یومان؛ یوم لک و یوم علیک» / مراعات نظیر: طالع، مسعود و اختران / نوع ترکیب «طالع مسعود»: وصفی

معنی: ای کسی که به بخت و اقبال خوب خودت می‌نازی، بدان که این خوش‌اقبالی شما هم به پایان خواهد رسید. **مفهوم:** ناپایداری روزگار / گذرا بودن خوشبختی / یکسان نبودن حال دوران

بادی که در زمانه بسی شمع‌ها بگشت هم بر چراغدان شما نیز بگذرد

باد: استعاره از مرگ / شمع: استعاره از انسان‌های عادی / کشتن: خاموش کردن / چراغدان: جای قرار دادن چراغ، استعاره از حاکمان قدرتمند (کنایه: کل بیت کنایه از اینکه مرگ به سراغ همه می‌آید)

معنی: مرگ که در گذر زمان انسان‌های بسیاری را از بین برد، قطعاً به سراغ شما و حکومتتان نیز خواهد آمد. **مفهوم:** مرگ به سراغ همه خواهد آمد / همه چیز ناپایدار است.

تلمیح: اشاره به آیه «کل نفس ذائقة الموت» / مراعات نظیر: شمع، بکشت و چراغدان/ تضاد: باد و شمع / نقش «شمع»: مفعول

۱	۲۰ مصحح شو: مرگ تو معیار: مرگ (شهادت) امام حسین معیار (جدا کننده) حق و باطل است. (شمشیری که بر گلوی [...] سو یزیدی) (۵/۵) مردنی چنان: مرگی مثل مرگ (شهادت) امام حسین / مرگ با عزت / مرگ در راه برپایی حق و عدالت (۵/۵) راهنمای مصحح: برای هر گزینه یک مورد کافی است. به پاسخ‌های مشابه نمره تعلق بگیرد. بررسی دقیق‌تر: شمشیری که بر گلوی تو آمد / هر چیز و همه چیز را در کاینات / به دو پاره کرد: / هر چه در سوی تو، حسینی شد / دیگر سو یزیدی... آمد: وارد شد، فرود آمد / کاینات: موجودات، مخلوقات، کل هستی / حسینی شد: برحق و ارزشمند شد (← کنایه) (حسین: نماد حق و عدالت و مظلومیت) / یزیدی شد: باطل و ضدارزش شد (کنایه) (یزید: نماد ظلم و خشونت) معنی: شمشیری که گلوی تو را برید و تو را شهید کرد، همه مخلوقات جهان را به دو قسمت تقسیم کرد: هر چیزی که در طرف تو قرار گرفت، برحق و ارزشمند و هر چیزی که در طرف مقابل قرار گرفت، باطل و بی‌ارزش شد. مفهوم: شهادت امام حسین معیار حق و باطل شد / شهادت امام حسین مرز بین دین و کفر را مشخص کرد. / حسین حق است و جانبداری از او عین حقیقت است. آه، ای مرگ تو معیار / مرگ چنان زندگی را به سخره گرفت / و آن را بی‌قدر کرد / که مردنی چنان / غیبه بزرگ زندگانی شد. معیار: ملاک سنجش و مقایسه / سخره: مسخره کردن، ریشخند / بی‌قدر: بی‌ارزش / مردنی چنان: چنان مردنی، چنان مرگی / غیبه: رشک بردن، حال و روز کسی را آرزو داشتن، بی‌آنکه خواهان زوال او باشیم. معنی: آه! ای کسی که مرگ تو ملاک شناخت حق و باطل شد! مرگ پرافتخار تو چنان زندگی را مسخره و بی‌ارزش کرد که چنان مرگی آرزو و حسرت زندگی گردید! (زندگی آرزو دارد مرگی مثل مرگ تو داشته باشد!) مفهوم: برتری مرگ (شهادت) امام حسین (ع) بر زندگی / مرگ با عزت برتر از زندگی با ذلت است. نقشه نهایی: در پاسخ‌دهی به سؤالات درک مطلب، مخصوصاً اگر سؤالی باشد که اولین بار با آن روبه‌رو می‌شوید، نه بترسید و نه عجله کنید. نترسید چون قطعاً واژگان و مفاهیم این سؤال در محدوده کتاب درسی خواهد بود. عجله نکنید، چون اصل اساسی در پاسخ‌گویی به سؤالات درک مطلب، صبر، دقت، درک معنی و مختصر و مفید نوشتن است.
۲۰	موفق باشید.

نام و نام خانوادگی:		رشته: ریاضی فیزیک – علوم تجربی	پایه دهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۴ صفحه	مدت امتحان: ۳۰ دقیقه	ساعت شروع:	ازمون شبیه‌ساز نهایی درس: عربی، زبان قرآن ۱	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۰۸/۲۶
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی								
ردیف		پاسخ‌نامه						
نمره		گروه آموزشی ماز						
۱	۰/۵	 مصحح شو: برف (۰/۲۵) / زمستان (۰/۲۵) نقشه نهایی: برای نوشتن ترجمه کلمات به این نکات خوب دقت کن: ۱- حواست به تعداد باشه! ترجمه مفرد، مثنی و جمع باید درست انجام بشه. ۲- اگه کلمه مد نظر فعل بود، حتماً زمان و صیغه‌ش رو در نظر بگیر!						
۲	۰/۵	 مصحح شو: الف) العیمة = السحاب (۰/۲۵) ب) الرجال ≠ النساء (۰/۲۵) نقشه نهایی: این سؤال ممکنه به سبک‌های مختلفی مطرح بشه: • تعدادی کلمه داده می‌شه و از شما می‌خوان که یک جفت مترادف و یک جفت متضاد بنویسین. • یک متن کوتاه می‌دن و می‌خوان توی کلمات اون متن، یک جفت مترادف و یک جفت متضاد رو پیدا کنین. • دو کلمه به شما می‌دن و از شما می‌خوان برای یکی مترادف و برای اون یکی متضاد بنویسین. (از حفظ!) بررسی دقیق‌تر: دقت کن که نوع کلمات مترادف و متضاد باید مانند هم باشند! یعنی چه؟ مثلاً اگر یک طرف فعل می‌نویسی، آن طرف هم باید فعل باشد. بیشتر اوقات طراح از همین ترفند استفاده می‌کند و «صعدَ: بالا رفت» و «صعود: بالا رفتن» را بین کلمات می‌آورد و ممکن است که شما آن را مترادف بگیرید ولی چون نوع این دو کلمه مانند هم نیست و یکی فعل و دیگری مصدر است، نمی‌توانند مترادف باشند. علاوه بر این به تفاوت‌های ریز هم دقت کن! مثلاً «بالا رفتن» و «بالا بردن» مترادف نیستند.						
۳	۰/۲۵	 مصحح شو: ج) الأربعة (۰/۲۵) ترجمه موارد: الف) یکشنبه ب) سه‌شنبه ج) چهار د) شنبه						
۴	۱	 مصحح شو: الف) الأفلام (۰/۵) ب) الیتبوع (۰/۵) نقشه نهایی: عزیز دل این سؤال کلاً روی محور جمع مکسر می‌چرخه‌ها! نیای جمع سالم بنویسی یا اگه مفرد خواسته، فکر کنی جمع سالم نوشتن و مفردشو خواستن!						
۵	۳/۷۵	 مصحح شو: الف) پروردگارا سینه‌ام را (۰/۲۵) برایم بگشای (۰/۲۵) و کارم را برایم (۰/۲۵) آسان گردان (۰/۲۵). ب) هرکس کار نیکو انجام دهد (۰/۲۵)، ده برابر آن (۰/۲۵) پاداش دارد (۰/۲۵). ج) جنگل‌های این کشور و طبیعتش (۰/۲۵) چه زیباست (۰/۲۵). د) آیا باور می‌کنی (۰/۲۵) که ببینی (۰/۲۵) ماهی‌هایی از آسمان (۰/۲۵) پی در پی می‌ریزد (۰/۲۵). هـ) دانشمندان برای شناخت راز آن پدیده (۰/۲۵) تلاش کردند (۰/۲۵).						

برای پاسخ به سؤال‌هایی که به هر سبکی «ترجمه» از تو می‌خواهند، باید حواست به نکات زیر باشد:

(۱) دانستن معنای کلمات (باید کتاب و واژه‌گانش را دقیق و عمیق بخوانی).

(۲) توجه به کلمات مفرد، مثنی و جمع و درست ترجمه کردن آن‌ها از نظر تعداد (حواست باشد مثنی و جمع عربی، در فارسی به صورت جمع ترجمه می‌شوند).

(۳) توجه به ضمائر (اگر کلمه‌ای ضمیر دارد حتماً باید در ترجمه لحاظ شود) (کتابه: کتابش).

(۴) توجه به انواع فعل‌ها و صیغه‌ها و ضمائر.

(۵) تکنیک ترجمه فعل که در این مورد باید حواست به سه چیز باشد:

الف) معنای مصدری فعل (رفتن، گفتن، نوشتن و ...)

ب) زمان فعل

ج) صیغه فعل

در جدول زیر انواع زمان‌هایی را که تا الان خواندی، برایت آورده‌ایم!

فعل	ساختار	معادل فارسی	مثال	ترجمه
ماضی مثبت	فعل ماضی	گذشته	ذَهَبْتُ	رفتم
مضارع مثبت	فعل مضارع	حال	يَجْلِسُونَ	می‌نشینند
ماضی منفی	ما + فعل ماضی	گذشته منفی	ما كُنْتُ	ننوشتی
مضارع منفی	لا + فعل مضارع	حال منفی	لا تَفْعَلُونَ	انجام نمی‌دهید
امر	فعل مضارع با تغییرات	دستوری مثبت	اَكْتُبَا	بنویسید
نهی	لا + مضارع تغییر کرده	دستوری منفی	لا تَنْظُرُوا	نگاه نکنید
مستقبل	سَ / شَوْفَ + فعل مضارع	آینده مثبت	سَخَّرَجُ	خارج خواهیم کرد
ماضی استمراری	كان + مضارع	می + ماضی	كانُوا يَبْحَثُونَ	جستجو می‌کردند
ماضی نقلی مثبت	قَدْ + ماضی	...ه ام/ای/است ایم/اید/اند	قَدْ أَحْضَرْتُ	آورده‌ای

۶	مصحح شو: الف) (۱) نهصد و پنجاه (۰/۵) (۲) اقامت کرد، ماند (۰/۵) (ب) (۱) بخورید (۰/۵) (۲) پراکنده نشوید (۰/۵)	۲
۷	مصحح شو: ب (۰/۲۵)	۰/۲۵
۸	مصحح شو: الف) به ارث گذاشتند (۰/۵) (ب) قرار خواهم داد (۰/۵) (ج) جاری می‌شود (۰/۵) (د) باور نکنید (۰/۵) نقشه نهایی: این سؤال هم کاملاً با نکات «بسیست شو» سؤال ۵ حل میشه!	۲
۹	مصحح شو: الف) $۲۵+۱۳=۳۸$ (۰/۵) (ب) $۷۲-۱۹=۵۳$ (۰/۵) (ج) $۸۲ \div ۲=۴۲$ (۰/۵) بررسی دقیق تر: برای حل این سؤال باید دو چیز را مد نظر داشته باشی: (۱) معنای کلمات «زائد +»، «ناقص -»، «تقسیم علی ÷» و «ضرب فی = فی ×» (که عملاً فارسی است!) (۲) درست خواندن اعداد به طور خاص در اعداد معطوف! زیرا در این اعداد، جای یکان و دهگان عوض می‌شود و ممکن است عدد را اشتباه بخوانی. البته تسلط بر چهار عمل اصلی ریاضیات هم هست که قطعاً در این مقطع آن را بلد هستی!	۱/۵

۱۰ مصحح شو:

الف) سادس (۰/۵) ب) سابع (۰/۵) ج) ثاني (۰/۵) د) ثالث (۰/۵)

نقشه نهایی:

برای حل این مدل سؤال‌ها، باید معنای جمله رو متوجه بشی و ببینی کدوم عدد ترتیبی بهش می‌خوره!

۱۱ مصحح شو:

۱۱:۰۰ (۰/۲۵)

برای نوشتن صحیح ساعت‌ها، دانستن نكات و اصطلاحات زیر ضروری است!

السَّاعَةُ الثَّامِنَةُ = السَّاعَةُ الثَّامِنَةُ تَمَاماً: ۸:۰۰

السَّاعَةُ الثَّانِيَةُ وَ الرَّبْعُ: ۲:۱۵ (دو و ربع)

السَّاعَةُ الثَّانِيَةُ إِلَّا رُبْعاً: ۱:۴۵ (یک ربع به دو)

السَّاعَةُ الْخَامِسَةُ وَ النِّصْفُ: ۵:۳۰ (پنج و نیم)

توجه: اگر در عبارت، کلمه «إِلَّا» را دیدی، ساعت را از آن چیزی که نوشته شده، یکی کمتر حساب کن.

مثلاً نوشته «السَّاعَةُ الزَّائِدَةُ إِلَّا رُبْعاً» باید بنویسی ۳:۴۵!

۱۲ مصحح شو:

الف) سِتَّة (۰/۲۵) ب) الْخَامِسَةُ (۰/۲۵) ج) سِتَّة وَ ثَلَاثِينَ (۰/۲۵) د) أُولَى (۰/۲۵)

بررسی دقیق‌تر:

این سؤال به طور خاص بر کاربرد اعداد تمرکز دارد و دانستن چند نکته ضروری است:

(۱) معدود اعداد سه تا ده، به صورت جمع می‌آید.

(۲) معدود اعداد یازده تا نود و نه به صورت مفرد می‌آید.

(۳) اعداد ترتیبی، بعد از معدودشان می‌آیند.

(۴) عدد یک و دو اصلی هم بعد از معدودشان می‌آیند.

۱۳ مصحح شو:

الف) الخطأ (۰/۲۵) ب) الصَّحِيح (۰/۲۵)

ترجمه عبارت‌ها:

الف) چهل درصد از موجودات جهان حشره هستند. ب) بارش باران از آسمان چیزی طبیعی است.

۱۴ مصحح شو:

عِشْرُونَ (۰/۵)	ثَلَاثُونَ	أَرْبَعُونَ	خَمْسُونَ (۰/۵)
سِتُّونَ (۰/۵)	سَبْعُونَ	ثَمَانُونَ	تِسْعُونَ

بررسی دقیق‌تر:

برای این سبک از سؤال حتماً ترتیب اعداد را حفظ باش! هم اصلی و هم ترتیبی!

۱۵ مصحح شو:

الف) ۱: عُمَرُ سِتَّةَ عَشَرَ عاماً یا هر عددی (پاسخ معقول و درست) (۰/۲۵)

ب) سؤال: كَمْ مَرَّةً جِئْتُ لِلزَّيَارَةِ؟ (۰/۵) جواب: جِئْتُ لِلْمَرَّةِ الْأُولَى. (۰/۵)

بررسی دقیق‌تر:

برای این سؤال‌ها حتماً مکالمه‌های کتاب را دقیق بخوان!

ترجمه متن:

بسیاری از آثار محبت را بین مردم می‌بینیم. مثلاً پدر و مادر فرزندان‌شان را بسیار دوست دارند و مردم نیز با یکدیگر مهربانی می‌کنند. همه این محبت موجود بین مردم، یک قسمت است و نود و نه قسمت دیگر آن نزد خداست. آفریدگار چه مهربان است! خداوند بخشش و مهربانی را صد قسمت قرار داد، پس نود و نه قسمت آن را نزد خود نگاه داشت و یک قسمت را در زمین نازل کرد. مردم از آن یک قسمت به یکدیگر مهربانی می‌کنند.

نقشه نهایی:

برای حل سؤال‌های متن به چند نکته دقت کنیم:

- ۱- از متن نترسین و اگر معنای کلمه‌ای رو نمی‌دونستین، همچنان به مطالعه ادامه بدین. در بیشتر اوقات اون کلمه تأثیری توی پاسخ‌دهی نداره یا اینکه نهایتاً یک یا دو سؤال رو نمی‌تونین جواب بدین.
- ۲- داشتن گنجینه لغات بالا تأثیر زیادی توی قدرت درک مطلب شما داره. لذا کلمات کتاب رو کامل و دقیق بخونین. (هرچی کلمه توی کتاب هست یاد بگیر حتی توی پاورقی و جاهایی که عقل جن هم ممکنه نرسه بهش!)
- ۳- به نکات ریز و دقیق متن دقت کنین. برخی کلمات با اینکه ظاهر کوچیکی دارن، اما تأثیر بزرگی رو توی معنا می‌ذارن. «إلا: مگر»، «فقط»، «جميع: همه» و «بعض: برخی» نمونه‌هایی از کلمات اثرگذار هستن.

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۱	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۱۰/۰۷	مدت امتحان: ۳۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه دهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۳ صفحه
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی			
ردیف	سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)		
	گروه آموزشی ماز		
	نمره		

قلمرو زبانی (۷ نمره)

۱	در کدام گزینه، برای واژه «دولت» معادل معنایی نمی‌توان یافت؟ الف) خاتم شاهیّت در انگشت کرد ب) شکر خدا کز مدد بخت کارساز ج) همای اوج سعادت به دام ما افتد د) جلوه‌گاه طایر اقبال باشد هر کجا	۰/۵
۲	معنی هر یک از واژه‌های مشخص‌شده را بنویسید. الف) بارها دست‌برد زمانه جافی را دیده بود. ب) لب را به اشاره صورت داد؛ فک زیرین را پیمود و در آخره ماند.	۰/۵
۳	در کدام گزینه، همه واژگان دارای اهمیت املائی هستند؟ الف) عاجزی - اطلاع - وسعت ب) مسلخ - قرض - درمک ج) فضل - بینوایی - فصل د) دلاک - قیاس - رقه	۰/۵
۴	در متن زیر، یک نادرستی املائی وجود دارد؛ آن را بیابید و درستش را بنویسید. «خدای تبارک و تعالی، همه بندگان خود را از عذاب قرض و دین فرج دهد، بحق الحق و اهله. و چون بخواستیم رفت، ما را به انعام و اکرام به راه دریا گسیل کرد؛ چنان‌که در کرامت و فراق به پارس رسیدیم.»	۰/۵
۵	در گروه‌های واژگان زیر، دو نادرستی املائی وجود دارد؛ آن دو را بیابید و درستشان را بنویسید. «عمارت و آبادانی - لعیمی و فرومایگی - نقض عهد - تسبیح و ستایش - یال و غارب - کنج و بیقوله»	۱
۶	پسوند «ک» در هر دو گزینه زیر معنای یکسانی دارد. (درست / نادرست) الف) خورجینکی بود که کتاب در آن می‌نهادم؛ بفروختم. ب) درمکی چند، سیاه، در کاغذی کردم که به گرمابه‌بان دهم.	۰/۵
۷	در همه ابیات زیر، واژه دوتلفظی یافت می‌شود، به جز الف) غم زیردستان بخور زینهار ب) زند استاد اگر سیلی به شاگرد ج) وصال او ز عمر جاودان به د) باورم نیست ز بدعهدی ایام هنوز بترس از زیردستی روزگار نباشد جز پی آموزگاری خداوندا مرا آن ده که آن به قصه غصه که در دولت یار آخر شد	۰/۵
۸	در کدام گزینه، هم «و» عطف دیده می‌شود و هم «و» ربط؟ الف) پسرشان که کودکی بود، دنبال گربه می‌دوید و سروصدا می‌کرد. ب) از قند و چای گرفته تا دوا درمان، همه را فراهم می‌کردند و راه می‌افتادند. ج) کله پاها مانده بود با سم‌ها و ما چشم به راه آخر کار و با خبر از مشکل «صاد». د) آدم در نقشه‌اش نبود و بهتر که نبود! در پیچ‌وتاب عرفانی اسلیمی، آدم چه کاره بود؟!	۰/۵

ادامه سؤالات در صفحه بعد

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۱	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۱۰/۰۷	مدت امتحان: ۳۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه دهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۳ صفحه
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی			
گروه آموزشی ماز			
ردیف	سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)		
	نمره		

۹	در سروده زیر یک گروه اسمی مطابق الگوی «اسم + مضاف‌الیه + مضاف‌الیه» بیابید. «تو تنها تر از شجاعت / در گوشه روشن وجدان تاریخ ایستاده‌ای / به پاسداری از حقیقت و صداقت / شیرین‌ترین لبخند / بر لبان اراده توست.»	۰/۵
۱۰	با توجه به متن زیر، به پرسش‌ها پاسخ دهید. «بعد از آنکه حال دنیاوی ما نیک شده بود و هر یک لباسی نو پوشیدیم، روزی به در آن گرمابه شدیم که ما را در آنجا نگذاشتند. چون از در، در رفتیم گرمابه‌بان و هر که آنجا بودند، همه بر پای خاستند و بایستادند.» الف) نقش دستوری واژه «لباسی» چیست؟ ب) واژه‌ای بیابید که در گذر زمان دچار تحول معنایی شده‌است.	۱
۱۱	با توجه به ابیات زیر به پرسش‌ها پاسخ دهید. چو گفتمش که دلم را نگاه دار چه گفت؟ ز دست بنده چه خیزد، خدا نگه دارد سر و زر و دل و جانم فدای آن یاری که حق صحبت مهر و وفا نگه دارد الف) نقش دستوری ضمیر متصل «ش» چیست؟ ب) حذف فعل را بیابید و نوع آن را مشخص نمایید.	۱

قلمرو ادبی (۵ نمره)

۱۲	بیت زیر با کدام گزینه کامل می‌شود؟ «..... چون عشق حرم باشد، سهل است بیابان‌ها» الف) بعد از تو روا باشد، نقض همه پیمان‌ها ب) تا خار غم عشقت آویخته در دامن ج) تا عهد تو در بستم، عهد همه بشکستم د) گر در طلبت رنجی ما را برسد شاید	۰/۵
۱۳	مصرع اول بیت زیر را بنویسید. «..... که علم کند به عالم شهدای کربلا را»	۰/۵
۱۴	همه گزینه‌های زیر درست هستند، به جز الف) کلیله و دمنه، گلستان، مثنوی معنوی و برخی آثار طنز جزو ادبیات تعلیمی هستند. ب) ادبیات عرفانی ما که بسیار غنی و گسترده است، در حوزه ادبیات غنایی قرار می‌گیرد. ج) موضوع اصلی ادبیات پایداری ستایش آزادی و آزادی‌خواهی و دعوت به مبارزه و پایداری است. د) «پیرمرد چشم ما بود.» بیان حس و حال عاطفی نیما یوشیج است که درباره جلال آل احمد نوشته‌است.	۰/۵
۱۵	نام صاحب هر یک از آثار داده‌شده را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید. الف) اتاق آبی (نیما یوشیج / سهراب سپهری) ب) قابوسنامه (عنصرالمعالی کیکاووس / خواجه نظام‌الملک)	۰/۵
۱۶	در هر مورد، آرایه درست را از کمانک مقابل آن انتخاب کنید. الف) چو سرو از راستی برزد علم را ب) بدان کوش که بر هر محالی از حال خویش بنگردی: که بزرگان به هر حق و باطلی از جای نشوند. (کنایه - استعاره) ندید اندر جهان تاراج غم را (حس آمیزی - حسن تعلیل)	۰/۵

ادامه سؤالات در صفحه بعد

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۱	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۱۰/۰۷	مدت امتحان: ۳۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه دهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۳ صفحه
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی			
گروه آموزشی ماز			
ردیف	سؤالات (پاسخ‌برگ دارد)		
	نمره		

۱۷	آرایه‌های ادبی مشترک دو مورد زیر عبارتند از: مراعات نظیر، تکرار و azmonvip (یک مورد) (الف) یوسف صدیق وفادار بود و یعقوب، خود، او را به صبر آموزگار بود. (ب) در بهشت از هزار گونه نعمت است و در قرآن از هزار گونه پند و حکمت است.	۰/۵
۱۸	در هر یک از موارد زیر با توجه به بخش‌های مشخص‌شده، کدام آرایه دیده می‌شود؟ (الف) صداقت شیرین‌ترین لبخند بر لبان اراده‌توست. (ب) زین کاروانسرای بسی کاروان گذشت ناچار کاروان شما نیز بگذرد	۱
۱۹	در ابیات زیر، آرایه‌های مجاز و ایهام را مشخص کنید. (هر بیت یک آرایه) (الف) گفتم که بوی زلفت گمراه عالم کرد گفتا اگر بدانی هم اوت رهبر آید (ب) چو گفتمش که دلم را نگاه دار چه گفت؟ ز دست بنده چه خیزد، خدا نگه دارد	۱
قلمرو فکری (۸ نمره)		
۲۰	معنی ابیات و عبارات زیر را به نثر روان بنویسید. (الف) معلم از مخمسه رسته بود. (ب) دست‌تنگ بود و وسعتی نداشت که حال مرا مرمتی کند. (ج) بدان کوش که بر هر محالی از حال خویش بنگردی. (د) لیک چنان خیره و خاموش ماند کز همه شیرین‌سخنی گوش ماند (ه) ای مفتخر به طالع مسعود خویشتن تأثیر اختران شما نیز بگذرد	۰/۵ ۰/۷۵ ۰/۷۵ ۱ ۱
۲۱	عبارت «تا عالمیان بدانند که هرگز کید کایدان با خواست خداوند غیب‌دان برابر نیاید» با کدام آیه یا حدیث ارتباط مفهومی دارد؟ (الف) الذَّهْرُ یَوْمَانِ یَوْمَ لَکَ وَ یَوْمَ عَلَیکَ (ب) حَاسِبُوا قَبْلَ أَنْ تُحَاسَبُوا (ج) وَ مَنْ یَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ (د) وَ مَكْرُوا وَ مَكَرَ اللَّهُ وَ اللَّهُ خَیْرُ الْمَاکِرِینَ	۰/۵
۲۲	شاعر در بیت زیر شرط وفاداری معشوق را در چه می‌داند؟ «گرت هواست که معشوق نگسلد پیمان نگاه دار سر رشته تا نگه دارد.»	۰/۵
۲۳	در بیت زیر بر چه موضوعی تأکید شده است؟ «ما بارگه دادیم؛ این رفت ستم بر ما بر قصر ستمکاران گویی چه رسد خذلان؟»	۰/۵
۲۴	پیام محوری درس «سفر به بصره» چیست؟	۰/۵
۲۵	مفهوم هر یک از موارد زیر را بنویسید. (الف) در پیچ و تاب عرفانی اسلیمی آدم چه کاره بود؟ (ب) چندان تناوری و بلند / که به هنگام تماشا / کلاه از سر کودک عقل می‌افتد.	۱
۲۶	در هر یک از ابیات زیر منظور از قسمت‌های مشخص‌شده چیست؟ (الف) در بن این پرده نیلوفری کیست کند با چو منی همسری؟ (ب) ای تو رَمه سپرده به چوپان گرگ‌طبع این گرگی شبان شما نیز بگذرد.	۱
۲۰	موفق باشید.	

آزمون شبیه‌ساز نهایی درس: فارسی ۱	ساعت شروع:	تاریخ امتحان: ۱۴۰۲/۱۰/۰۷	مدت امتحان: ۳۰ دقیقه
نام و نام خانوادگی:	رشته: همه رشته‌ها	پایه دهم دوره متوسطه	تعداد صفحات: ۱۰ صفحه
آزمون شبیه‌ساز امتحان نهایی			
گروه آموزشی ماز			
ردیف	پاسخ‌نامه	نمره	

قلمرو زبانی (۷ نمره)

۱

۰/۵

مصحح شو:

«الف» یا خاتم شاهی در انگشت کرد

تا که شوی حاکم و فرمانروا (۰/۵)

بررسی دقیق‌تر:

واژه «دولت» از درس هفتم کتاب درسی انتخاب شده است و همانند برخی از واژگان دیگر زبان فارسی معانی متعددی دارد که از میان آن‌ها معانی «ثروت، دارایی، بخت، اقبال، سعادت و ...» در کتاب‌های درسی شما بیشتر مد نظر مؤلفین و طراحان سؤالات هستند.

نقشه نهایی:

قبلاً گفته‌ایم که در بخش لغت، سؤالات غالباً از واژه‌نامه کتاب درسی انتخاب می‌شوند؛ اما اکنون اضافه می‌کنیم که علاوه بر واژه‌نامه، سؤالات اول (و گاهی دوم) قلمرو زبانی کارگاه متن‌پژوهی یکی دیگر از منابع مهم طرح سؤالات لغت در آزمون‌ها هستند.

۲

۰/۵

مصحح شو:

«الف» یا جافی: ستمگر / ظالم (یک مورد) (۰/۲۵)

«ب» یا آخره: چنبره گردن / قوس زیر گردن (یک مورد) (۰/۲۵)

راهنمای مصحح:

به پاسخ‌های مشابه نمره داده شود.

نکته طلایی:

اصطلاحات مربوط به اجزای بدن اسب (وقب، آخره، گرده، غارب، کله و ...) که در درس نهم کتاب درسی (کلاس نقاشی) آمده است، از نظر املا و مخصوصاً از نظر لغت اهمیت ویژه‌ای دارند و احتمال طرح سؤال از آن‌ها بسیار زیاد است.

۳

۰/۵

مصحح شو:

«الف» یا عاجزی، اطلاع، وسعت (۰/۵)

بررسی دقیق‌تر:

در «الف» همه واژه‌ها، واج چند حرفی دارند؛ اما در «ب» واژه «درمک»، در «ج» واژه «بینوا» و در «د» واژه «دلاک» واج چندحرفی ندارند و فاقد اهمیت املایی هستند.

واج‌های چند حرفی:

برخی از واج‌ها (واحدهای آوایی) به چندین شکل نوشته می‌شوند که به آن‌ها واج‌های چندحرفی گفته می‌شود؛ این واج‌ها عبارتند از:

۱. ع/ع/ع، ه ۲. ت/ت/ت، ط ۳. ح/ح/ح، ه ۴. ز/ز/ز، ض، ظ ۵. س/س/س، ص ۶. غ/غ/غ، ق

در زبان فارسی، کلمه‌ای املایی دارد که یک یا چند حرف از حروف شش‌گانه بالا را داشته باشد؛ مثال:

ع، ه	ت، ط	ح، ه	ذ، ز، ض، ظ	ث، س، ص	غ، ق
عاجزی، اعرابی	تازی، تصور	بصره، برهنگی	قرض، زیادت	پلاس، وسعت	قیم، قیاس، غرض
رقعه	اطلاع، متواضع	اهلیت، رحمت	فضل، فاضل، نیکومنظر، رمضان	مسلخ، صحبت، فصل	قرض، مغربی، فراغ

۴

۰/۵

مصحح شو:

فراغ (۰/۵)

راهنمای مصحح:

اگر بیش از یک واژه بنویسند، حتی اگر واژه نادرست را درست نوشته باشند، نمره تعلق نمی‌گیرد!

بررسی دقیق‌تر:

این متن از درس هشتم کتاب فارسی (سفر به بصره) انتخاب شده است و واژگان مهم املایی آن عبارتند از: تبارک و تعالی - بندگان - عذاب - قرض - دهاد - بخواستیم رفت - انعام - گسیل - فراغ (که به اشتباه «فراق» نوشته شده است).

لثیمی و فرومایگی (۰/۵) - کنج و بیغوله (۰/۵)

راهنمای مصحح: اگر واژه را درست تشخیص داده باشد ولی درست ننوشته باشد ۰/۲۵ کسر شود. اگر بیش از دو واژه نوشته باشد به ازای هر پاسخ غلط یک پاسخ درست حذف شود.

واژگان مهم املائی درس هفتم، هشتم و نهم:

♦ **درس هفتم:** پند و حکمت، حیات تنها، عجبترین قصهها، فرقت و وصال، محنت و شادی، راحت و آفت، بدایت و نهایت، اندوه و طرب، یوسف صدیق، حسن سیرت و صورت، لثیمی و فرومایگی، میل و عنایت، مکر و غداوت، تقدیر رحمان، خواست خداوند غیبدان، دل سودایی، گل و ریحان، نعره و فریاد، نقض عهد، خار غم، عشق حرم، سهل و آسان، غنا و نغمه

♦ **درس هشتم:** برهنگی و عاجزی، جامه‌ای پشمینه و سبتر، لنگ و پلاس، مُکاری و چاروادار، سی دینار مغربی، ابوالفتح علی‌بن احمد، اهل فضل، رُقعہ و نامه، قصد و غرض، قرض و دین، مرتبه‌ای زیادت، حدس و قیاس، اهلیت و لیاقت، بهای تن‌جامه، فاضل و متواضع، کرای (کرایه) شتر، تبارک و تعالی، انعام و اکرام، گسیل و روانه، فراغ و آسودگی، خدای عز و جل، خشنود و راضی، دلاک و قَیم، مسلخ گرمابه، برپای خاسته بودند، زبان تازی، جَلّ جلاله و غمّه نواله، عاشق و عارف، غوک و قورباغه، بهایم و چارپایان، بیشه و نیزار، مرّوت و مردانگی، مدهوش و حیران، طاقت و هوش، جهل و غفلت، تسبیح و ستایش

♦ **درس نهم:** صورتک و نقاب، افتاده و صاف، نگار نقشه‌ قالی، پیچ و تاب عرفانی اسلیمی، رعنا رقم می‌زد، گرت‌برداری، بیرنگ اسب، خَلَف صدق، وقب حیوان، آخره و قوس زیر گردن، یال و غارب، گرده و کمر، فراز گله، درماندگی و ناتوانی، گریزی رندانه، مخصمه و گرفتاری، آب و علف، شاگرد حقیر، چاره‌ درماندگی، گنگره و همایش، غلم کردن، بُرخوردن، میز خطابه، عالیه و سیمین، منسوب به وقف، معاشرت همسایگانه، گنج و بیغوله، غنیمت، سراغ همدیگر، اهل و عیال، بحران بلوغ، زندگی مرقه، شندرغاز و ناچیز، وزارت فرهنگ، معیشت تنگ، تره‌بار و بُنشن، سفر قندهار، اسراف و صرفه‌جویی، جست‌وجوی تسلا، غم غربت، زندگی متلاطم، حقارت زندگی، اُخت و اُنس، قرار و طمأنینه، مجسمه‌ دوره‌ فراغنه، شستم خبردار شد، وحشت‌زده و هراسان

نادرست (۰/۵)

معانی متعدد پسوند «ک»:

پسوند «ک» معمولاً بعد از اسم می‌آید و معانی متعددی دارد؛ از جمله:

۱. تصغیر (کوچکی): شاخک، مرغک، زاغک، پیامک، اتافک، خورجینک، شهرک، داستانک.
۲. تقلیل (کمی): دمک (چند لحظه کم و ناچیز)، درمک (چند درهم اندک).
۳. شباهت: عروسک، پفک، موشک، پستانک، پشمک، کرمک، پولک.
۴. تحبیب (دوست داشتن): عزیزک، دخترک، پسرک، بلبک، قُمریک.
۵. ترجم (دلسوزی): طفلک، حیوانک.
۶. تحقیر (توهین): مردک، زنگ.
۷. ...

«د» یا باورم نیست ز بدعه‌دی ایام هنوز قصه‌ غصه که در دولت یار آخر شد (۰/۵)

بررسی دقیق‌تر:

در «الف»، واژه «روزگار» در «ب»، «آموزگار» و در «ج»، «جاودان» دو تلفظی هستند. در «د»، واژه «قصه» و «غصه» هر کدام یک تلفظ بیشتر ندارند. اگرچه واژه «آخر» دو گونه تلفظ می‌شود، اما هر بار معنی جداگانه‌ای دارد و یک واژه نیست!

واژه‌های دوتلفظی:

در زبان فارسی معیار برخی از واژه‌ها به دو شکل تلفظ می‌شوند که به آن‌ها واژه‌های دو تلفظی می‌گویند. مثال:

مهربان / مه‌ربان	استوار / استوار	باغبان / باغبان	مستمند / مستمند
روزگار / روزگار	آموزگار / آموزگار	آسمان / آسمان	یادگار / یادگار
جاودان / جاودان	دودمان / دودمان	رستگار / رستگار	پاسبان / پاسبان
سازگار / سازگار	رایگان / رایگان	کاروان / کاروان	ارجمند / ارجمند

نکته طلایی:

در گفتار عادی از هر دو گونه تلفظی می‌توان استفاده کرد؛ اما در شعر با توجه به وزن و آهنگ باید تلفظ مناسب را انتخاب کرد.

۰/۵	۸	مصصح شو: «ب» یا از قند و چای گرفته تا دوا درمان، همه را فراهم می کردند و راه می افتادند. (۰/۵) بررسی دقیق تر: در «الف» دو واو وجود دارد؛ اولی واو ربط و دومی واو میانوند است. در «ب» که پاسخ سوال هم است، اولی واو عطف و دومی واو ربط. در «ج» هر دو واو، ربط هستند؛ با این توضیح که جمله هایش به شیوه بلاغی بیان شده اند و فعل جمله محذوف است. در «د» اولی واو ربط و دومی واو میانوند است. نکته طلایی: الف) زندگی و سفر مانند هم هستند. (واو عطف) ب) در طول زندگی، سفر می کنیم و در سفر هم زندگی می کنیم. (واو ربط) پ) گفت وگو با همسفران همدل، دلپذیر است. (واو میان وند) «و» در جمله «الف»، دو یا چند کلمه را به هم پیوند داده است؛ به این نوع «و»، «واو عطف» می گویند. «و» در جمله «ب»، دو جمله را به هم ربط داده است. به این «و» که معمولاً پس از فعل می آید و دو جمله را به هم می پیوندد، «نشانه ربط یا پیوند» می گویند. «و» در جمله «پ»، اجزای یک واژه را به هم پیوند داده است. به این نوع «و»، «میان وند» می گویند. نکته طلایی: «و» میانوند در سال های پیش در کتاب درسی نبود و امسال برای اولین بار به کتاب های درسی اضافه شده است؛ بنابراین اگر شما از کتاب های چاپ گذشته استفاده می کنید، مطلب مربوط به واو میانوند را به کتابتان اضافه نمایید!
۰/۵	۹	مصصح شو: لبان اراده تو (۰/۵) راهنمای مصصح: هر چیزی غیر از این نوشته باشند نمره ندارد! بررسی دقیق تر: گروه های چندواژه ای این سروده و الگوی آن ها عبارتند از: «گوشه روشن وجدان تاریخ»: اسم + صفت بیانی + مضاف الیه + مضاف الیه «شیرین ترین لبخند»: وابسته پیشین (صفت عالی) + اسم (هسته) «لبان اراده تو»: اسم + اسم (مضاف الیه) + ضمیر (مضاف الیه) نکته گروه های اسمی و وابسته های پیشین و پسین: درسمانه مربوط به گروه های اسمی و وابسته های پیشین و پسین را در پاسخنامه آزمون قبلی آورده ایم. اما در اینجا ذکر دو نکته اساسی لازم است: ۱) ضمائر هر جا که بیایند در جایگاه اسم هستند و نقش اسم را می پذیرند؛ مثلاً اگر بعد از یک اسم بیایند (کتاب من)، نقش مضاف الیه می گیرند. ۲) وقتی ضمیر پیوسته به یک اسم اضافه می شود (کتابت) با ترکیب اضافی (مضاف و مضاف الیه) روبه رو هستیم.
۱	۱۰	مصصح شو: الف) مفعول (۰/۵) ب) «شدیم» یا «دررفتیم» (یک مورد کافی است) (۰/۵) بررسی دقیق تر: برای یافتن نقش دستوری یک واژه به «فعل» آن مراجعه می کنیم. فعل واژه «لباسی»، «پوشیدیم» است. و اگر کمی دقت نماییم متوجه خواهیم شد که این فعل به دو جزء نیاز دارد: «تهاد» و «مفعول». که «لباسی»، مفعول آن است. واژه ها و معنای آن ها: واژه ها و معنای آن ها همیشگی نیستند. ممکن است در گذر زمان، برای هر واژه، یکی از چهار وضعیت زیر پیش آید: ۱) به دلایل سیاسی، فرهنگی، مذهبی یا اجتماعی، از فهرست واژگان حذف شود ← متروک و محذوف مثال: فتراک، آفرنداک، قوس قزح، درع، سوفار، خفتان، ترگ، باره، درفش و ... ۲) با از دست دادن معنای پیشین و پذیرفتن معنای جدید، به دوران بعد منتقل شود ← تحول معنایی مثال: حقه باز (قدیم: شعبده باز / جدید: حله گر و نیرنگ باز)، دکان (قدیم: سکوی جلوی خانه یا مغازه / جدید: مغازه)، شوخ (چرک و آلودگی / زیبا / گستاخ و بی حیا / بذله گو و شوخی گر)، کثیف (زیاد / غلیظ / آلوده)، سوگند (مایعی دارای گوگرد / قسم)، حریف (همدم / رقیب)، دبیر (قدیم: نویسنده و منشی دربار / جدید: معلم دوره متوسطه)، سوداگر (قدیم: مشتری، تاجر / جدید: بدار و مضر) ۳) با همان معنای قدیم به حیات خود ادامه دهد ← بدون تغییر مثال: شادی، خنده، درخت، گل، زمین، کوه، آب، سر، دست، آسمان، باران، پذیرش، فیل، دریغ، تیر، چنگ، کلاه و...

	(۴) هم معنای قدیم خود را حفظ کند و هم معنای جدید گیرد ← گسترش معنایی مثال: سپر (قدیم و جدید: وسیله دفاعی / جدید: سپر ماشین)، یخچال (قدیم و جدید: توده های یخی در کوهستان ها و جای نگهداری یخ / جدید: وسیله برقی سردکننده)، زین (قدیم و جدید: زین اسب و ... / جدید: ابزاری در وسایل نقلیه مثل دوچرخه)، رکاب (قدیم و جدید: رکاب زین اسب و ... / جدید: ابزاری در وسایل نقلیه)، پیکان (قدیم و جدید: نوک فلزی تیر / جدید: نوعی ماشین)	
۱۱	 مصحح شو: الف) متمم (۵/۰) ب) فعل «باد» / است / باشد / شود (یک مورد) (۲۵/۰) - معنایی (معنوی) (۲۵/۰) بررسی دقیق تر: نخست مصراع «چو گفتمش که دلم را نگاه دار چه گفت؟» را به شیوه عادی بر می گردانیم: «چو به او گفتم که دلم را نگاه دار، چه گفت؟». ملاحظه می کنید که در شیوه عادی «ش» به «و» تبدیل شد و قبل از آن حرف اضافه «به» قرار گرفت. بنابراین «ش»، متمم است! یادآوری: درسنامه مربوط به «حذف» در پاسخنامه آزمون اول و درسنامه مربوط به «ضمایر متصل» در پاسخنامه آزمون دوم آمده است. نقشه نهایی: برای تعیین نقش دستوری اجزای کلام، اولین عامل درست خواندن بیت یا عبارت است و بعد از آن لازم است آن بیت یا عبارت را از جمله ادبی (شیوه بلاغی) به جمله زبانی (شیوه عادی) تبدیل نماییم و سپس به راحتی نقش واژگان را مشخص نماییم.	
قلمرو ادبی (۵ نمره)		
۱۲	 مصحح شو: «د» یا گر در طلبت رنجی ما را برسد شاید (۵/۰) راهنمای مصحح: اگر در هر مصراع یک کلمه جا گذاشته باشد یا غلط نوشته باشد ۲۵/۰ کسر شود و اگر بیش از یکی باشد نمره ندارد! نقشه نهایی: یادتان باشد در آزمون های جدی مثل امتحان نهایی کمتر سوالی است که نکته یا دام نداشته باشد و معمولاً هم دام ها را در گام اول (الف) قرار می دهند تا دانش آموزانی را که مطالعه یا دقت کافی ندارند به چالش بکشند؛ مثلاً در همین سوال، تنها گزینه ای که با بیت صورت هم قافیه است «الف» است که در همان ابتدا هم قرار داده شده است؛ در حالی که پاسخ گزینه «د» است!	
۱۳	 مصحح شو: به جز از علی که آرد پسری ابوالعجایب (۵/۰) راهنمای مصحح: به ازای هر واژه ای که ننوشته باشد یا اشتباه نوشته باشد ۲۵/۰ کسر شود. نقشه نهایی: حفظ شعر تنها بخش از بخش های مختلف آزمون فارسی است که در نوبت دوم از نوبت قبل سوال داده نمی شود؛ بنابراین در نوبت دوم فقط دو شعرخوانی درس های نوبت دوم را حفظ کنید، کافی است!	
۱۴	 مصحح شو: «د» یا «پیرمرد چشم ما بود.» بیان حس و حال عاطفی نیما یوشیج است، که درباره جلال آل احمد نوشته است. (۵/۰) نقشه نهایی: شاید در آزمون های کلاسی و مستمر گزینه های انحرافی سوالات تستی، ساده و به قول معروف «تابلو» باشند، اما در آزمون های مهمی مثل امتحان نهایی، این طور نیست و گزینه های انحرافی گاهی چنان به پاسخ درست شباهت دارند که جز دانش آموزان حرفه ای نمی توانند نادرستی آن ها را تشخیص دهند. مثلاً در همین تست، جای جلال آل احمد با نیما یوشیج تغییر کرده و اگر کسی بر متن گونه شناسی مسلط نباشد، ظاهر گزینه هیچ نشانه ای از نادرست بودن ندارد!	

اتاق آبی: سهراب سپهری - شعر «چشمه»: علی اسفندیاری (نیما یوشیج) - قابوسنامه: عنصرالمعالی کیکاووس - سیاست نامه: خواجه نظام الملک. شباهت اسم دو کتاب «قابوسنامه» و «سیاست نامه» باعث شده که طراح سؤال، نویسندگان آن‌ها را به جای هم بیاورد! حالا شما بفرمایید «سفرنامه» از کدام نویسنده است؟ «الهی نامه» چی؟

قبلاً هم گفته‌ایم که امتحاناتی که ماهیت تشریحی دارند، اگر هم تست داشته باشند، تست‌ها نمره منفی ندارند. بنابراین حتماً به سؤالات دو و چهار گزینه‌ای پاسخ دهید. چون در سؤالات دو گزینه‌ای مثل همین سؤال ۱۵ با چشمان بسته هم پاسخ دهید ۵۰ درصد احتمال دارد پاسختان درست باشد!

در لغت یعنی پوشیده سخن گفتن و در اصطلاح، واژه یا عبارتی است که دو معنی آشکار و پنهان دارد که مقصود گوینده، معنی پنهان آن است.

مثال	مفهوم کنایی
از دستش آب نمی‌چکد	خسیس است
دهنش بوی شیر می‌دهد	نادان و بی‌تجربه است
فلانی ریش سفید است	بزرگ و باتجربه است.

✓ کنایه‌ها اغلب از چند واژه تشکیل می‌شوند که می‌توان آن‌ها را به شکل مصدری بیان کرد:
دست به جیب بودن / آب در هاون کوبیدن / پشت دست را داغ کردن / چند مرده حلاج بودن / کمر بستن / دل بستن / سپر انداختن / چشم به راه بودن / بازار شکستن / موی شکافتن / دسته گل به آب دادن / دست و پای خود را گم کردن / تنگدست بودن / و ...
✓ تفاوت کنایه با ایهام: اولاً ایهام معمولاً یک واژه است، اما کنایه معمولاً جمله یا عبارت فعلی است؛ ثانیاً در ایهام هر دو معنی کاربرد دارد، یعنی می‌توان هر دو معنی را در جمله جای‌گذاری کرد؛ ولی در کنایه فقط معنای دور مورد نظر است. (مثال بزنید!)
✓ تفاوت کنایه با مجاز و استعاره: اولاً مجاز و استعاره معمولاً واژه هستند؛ اما کنایه جمله یا ترکیب؛ ثانیاً در مجاز و استعاره فقط معنی دور (غیر حقیقی) دریافت می‌شود، اما در کنایه هر دو معنی دریافت می‌شود و قابل تصور است، هرچند منظور فقط معنی دور است.

♦ مثال‌هایی از منابع درسی:

منابع درسی	مثال	عبارت متناظر	کنایه
فارسی هفتم	فتاد از پای، کرد از عجز فریاد / ز شاخی مادرش آواز در داد	از پا افتادن	خسته و درمانده شدن
فارسی هفتم	خوشی واقعی گره از کار دیگران گشودن است.	گره از کار دیگران گشودن	حل کردن مشکل دیگران
فارسی هشتم	یکی را به سر بر نهد تاج بخت / یکی را به خاک اندر آرد ز تخت	(۱) تاج بر سر نهادن (۲) به خاک اندر آوردن	(۱) بزرگ و گرامی داشتن (۲) بدبخت کردن
فارسی هشتم	با چشم ادب نگر پدر را / از گفته او مپیچ سر را	(۱) با چشم ادب نگر پدر را (۲) از گفته او مپیچ سر را	(۱) احترام گذاشتن (۲) نافرمانی کردن
فارسی هشتم	در دولت به رخم بگشادی / تاج عزت به سرم بنهادی	در دولت به رخم بگشادی / تاج عزت به سرم بنهادی	بزرگ گردانیدن و خوشبخت کردن
فارسی هشتم	از مکافات عمل غافل مشو / گندم از گندم بروید جو ز جو	گندم از گندم بروید جو ز جو	کار خوب نتیجه خوب و کار بد نتیجه بد دارد.
فارسی نهم	هر روز درخت وجود نصیرالدین پربارتر می‌شد.	پربار شدن درخت وجود	افزایش علم و معرفت
فارسی نهم	مپیچ از ره راست بر راه کج / چو در هست حاجت به دیوار نیست	(۱) از راه راست پیچیدن (۲) چو در هست حاجت به دیوار نیست	(۱) منحرف شدن (۲) با وجود راه درست نباید به سراغ کجی و انحراف برویم.
فارسی نهم	ستودن نداند کس او را چو هست / میان‌بندگی را بپاید بست.	میان بستن	آماده شدن
فارسی نهم	سعدیا را سعادتمند گرد / راستی کن که به منزل نرسد کچر رفتار	گوی بردن	پیروز شدن
فارسی نهم	آینه چون نقش تو بنمود راست / خود شکن آینه شکستن خطاست	شکستن خود	اصلاح کردن خود
فارسی نهم	پایش از آن پویه درآمد ز دست / مهر دل و مهره پشتش شکست	(۱) پا از دست درآمدن (۲) مهر دل شکستن	(۱) از دست دادن تعادل و زمین خوردن (۲) ناراحتی و عذاب

منابع درسی	مثال	عبارت متناظر	کنایه
فارسی نهم	مکن کاری که بر پا سنگت آید / جهان با این فراخی تنگت آید	سنگ بر پا آمدن	دچار مشکل شدن
فارسی دهم	در بر من ره چو به پایان برد / از خجلی سر به گریبان برد	سر به گریبان بردن	تفکر و تأمل؛ البته اینجا کنایه از شرمندگی
فارسی دهم	بیامد که جوید ز ایران نبرد / سر هم نبرد اندر آرد به گرد	سر به گرد آوردن	شکست دادن و کشتن
فارسی دهم	کشانی بخندید و خیره بماند / عنان را گران کرد و او را بخواند	عنان را گران کرد	اسب را ننگ داشت
فارسی دهم	عنان را بیچید گرد آفرید / سمند سرافراز بر دژ کشید	عنان پیچیدن	برگشتن
فارسی دهم	سپهبد عنان ازدها را سپرد / به خشم از جهان روشنایی ببرد	عنان ازدها را سپرد	اسب را آزاد گذاشت، به سرعت تاخت
فارسی دهم	ریش بر می‌کند و می‌گفت ای دریغ / کافتاب نعمتم شد زیر میغ	(۱) ریش کندن (۲) آفتاب زیر ابر رفتن	(۱) شدت ناراحتی (۲) از دست رفتن
فارسی دهم	صد هزاران این چنین اشباه بین / فرقاشان هفتاد ساله راه بین	هفتاد ساله راه	تفاوت بسیار زیاد
فارسی دهم	بر تیرجورتان ز تحمل سپر کنیم / تا سختی کمان شما نیز بگذرد	(۱) بر تیرجورتان ز تحمل سپر کنیم (۲) سختی کمان	(۱) مقاومت یا صبری (۲) قدرت بازو (اینجا زیادی ظلم و ستم)
فارسی دهم	تا با خاک انس نگیری راهی به مراتب قرب نداری	با خاک انس گرفتن	ساده و متواضع بودن

۱۷	 مصحح شو: سجع (۰/۵) راهنمای مصحح: «مسجع» نوشته باشند ۰/۲۵ کسر شود. واژه‌های مسجع: به واژه‌هایی که در پایان دو جمله بیایند و از نظر صامت‌ها و مصوّت‌های پایانی، وزن یا هر دوی آن‌ها هماهنگ باشند، واژه‌های «مُسَجَّع» و به آهنگ برخاسته از آن‌ها «سجع» می‌گویند. نمونه: - زمین را از آسمان نثار است و آسمان را از زمین غبار. (سعدی) - مُلک بی دین باطل است و دین بی ملک، ضایع. (کلیله و دمنه) - محبّت را غایت نیست؛ از بهر آنکه محبوب را نهایت نیست. (عطار) - برادران یوسف، چون او را زیادت نعمت دیدند، و یعقوب را بدو میل و عنایت دیدند... - از روی نیکوش حبس و چاه آمد، واز خوی نیکوش تخت و گاه آمد.
۱۸	 مصحح شو: الف) شیرین‌ترین لیخند: حس‌آمیزی (۰/۵) ب) کاروانسرای: استعاره (۰/۵) یادآوری: درسنامه‌های مربوط به حس‌آمیزی و استعاره در پاسخنامه آزمون‌های قبلی آورده شده است. نقشه نهایی: برای پاسخگویی به این تیپ از سؤالات آرایه به یک نکته مهم توجه داشته باشید و آن این‌که برخی از این آرایه‌ها را با دقت در واژه‌هایی که زیرشان خط کشیده شده می‌توانید استخراج کنید. (مثل حس‌آمیزی «شیرین‌سخنی»؛ اما بیشتر آن‌ها را باید از قراین و نشانه‌هایی مثل معنی و مفهوم و هم‌نشینی با واژگان دیگر بیت یا عبارت درک کنید (مثل واژه «کاروانسرا» که با توجه به مفهوم بیت و درس می‌توانیم بفهمیم که استعاره از دنیاست!)
۱۹	 مصحح شو: الف) «بو»: ایهام دارد (۰/۵) ب) «دست»: مجاز (از قدرت و توان) (۰/۵) راهنمای مصحح: در گزینه «ب»، واژه «بنده» نیز ایهام دارد (من؛ باد صبا، مخلوق؛ انسان) و اگر دانش‌آموز این مورد را نوشته باشد، در صورتی ۰/۵ را کسب می‌کند که به ایهام گزینه «الف» اشاره نکرده باشد، چون در صورت سؤال قید شده‌است که «هر بیت یک مورد». نقشه نهایی: آرایه ایهام از یک دیدگاه دشوارترین و از دیدگاه دیگر ساده‌ترین آرایه است؛ با این توضیح که اگر شما با واژگان ایهام‌ساز از قبل آشنا باشید پاسخ دادن به سوالات ایهام‌دار کار دشواری نیست؛ ولی اگر با این واژگان آشنایی قبلی نداشته باشید و بخواهید اولین بار سر جلسه آزمون آن‌ها را بیابید کار سختی در پیش رو خواهید داشت. واژگان ایهام‌ساز: «بو»، «شیرین»، «مهر» و ... از معروف‌ترین واژگان ایهام‌ساز هستند.

لیست مهمی از واژگان ایهام ساز کتاب های درسی:

۸۰. فرق: فرق سر / تفاوت	۴۱. دستور: اجازه / وزیر	۱. آب: مایع حیات / آبرو
۸۱. ماه: ماه آسمان / ماه دوازده گانه / استعاره از معشوق	۴۲. دم: لحظه / نفس	۲. آهنگ: قصد و عزم/ نغمه و آواز
۸۲. مجنون: دیوانه/ لقب قیس بنی عامر	۴۳. دور: اطراف / زمانه / گردش	۳. آهو: نوعی حیوان / عیب و نقص
۸۳. هوا: جو / هوس، آرزو / عشق	۴۴. دور از تو: در نبود تو / از تو دور باشد (دعا)	۴. آیت: نشانه / آیه قرآن
۸۴. مدام: همیشه / شراب	۴۵. دیده: چشم / آنچه دیده شده	۵. اسب: نام حیوان / مهره شطرنج
۸۵. دوراندیش: آینده نگر / کسی که به جدایی فکر می کند	۴۶. دیوان: دفتر شعر / دیوها	۶. افتاده: بر زمین افتاده / متواضع و فروتن
۸۶. دوش: کتف / دیشب	۴۷. راست: مستقیم / متضاد چپ / حرف راست	۷. باد: جابه جایی هوا، باشد(فعل دعایی)
۸۷. دیدار: چهره / دیدن	۴۸. رخ: چهره / مهره شطرنج	۸. بار: اجازه / دفعه / چیزی که حمل کنند
۸۸. دورنگی: دو رویی / دو رنگ بودن	۴۹. روان: جاری / روح	۹. باز: گشوده / پرندۀ باز/ دوباره
۸۹. فیل(پیل): نام حیوان / مهره شطرنج	۵۰. رود: رودخانه / نوعی ساز	۱۰. باقی: بقیه و باقیمانده / ماندگار و جاویدان
۹۰. قدر: اندازه / تقدیر و سرنوشت	۵۱. روزی: یک روز / رزق	۱۱. بالا: متضاد پایین / قد
۹۱. قصور: کوتاهی / کاخ ها	۵۲. روی: چهره / متضاد زیر / فلز روی	۱۲. بام: پشت بام / بامداد
۹۲. قلب: دل / قلبی / میانه لشکر	۵۳. زاد: توشه، فعل ماضی	۱۳. بر: کنار و پهلو / بار و میوه / حرف اضافه
۹۳. کام: سقف دهان یا دهان / آرزو و مراد	۵۴. زال: پدر رستم (دستان) / پیرزن سفیدموی	۱۴. برآمدن: طلوع کردن/ ممکن شدن
۹۴. کنار: آغوش / ساحل و کناره	۵۵. سایه: تخلص شاعر / جای بی نور	۱۵. بو: عطر و رایحه / امید و آرزو
۹۵. کی: پادشاه / چه زمانی؟	۵۶. سپید: رنگ سفید / یکی از قالب های شعری	۱۶. بوستان: باغ / کتاب سعدی
۹۶. گلستان: نام کتاب / نام استان / گلزار	۵۷. سخت: سفت و محکم / دشوار	۱۷. بوم: جغد / آشیانه و سرزمین
۹۷. گور: گورخر / قبر	۵۸. سو: نور و روشنایی/ سمت و جهت	۱۸. به: بهتر / نام میوه
۹۸. گوی: توپ و کره / فعل امر	۵۹. سودا: اندیشه و هوس / عشق / دیوانگی /	۱۹. بیت: بیت شعر / خانه
۹۹. لاله: نوعی گل / نوعی چراغ	۶۰. سواد: سباهی / خواندن و نوشتن	۲۰. بی وزن: بی ارزش / بدون وزن عروضی
۱۰۰. لب: عضو صورت / ساحل و کنار	۶۱. سهم: ترس / بهره و قسمت	۲۱. پرده: پوشش / آهنگ و پرده موسیقی
۱۰۱. مشتری: نام سیاره / خریدار	۶۲. سیاه دل: درونش سیاه است / کنایه از بی رحم	۲۲. پروانه: نوعی حشره / اجازه
۱۰۲. منصور: حسین بن منصور / پیروز	۶۳. سیر: متضاد گرسنه / نام نوعی خوراکی	۲۳. پروین: نام شاعر / مجموعه ای از ستارگان
۱۰۳. مهر: خورشید / محبت / ماه مهر	۶۴. شام: اسم کشور / شب / وعده غذایی	۲۴. پیاده: متضاد سوار / مهره شطرنج
۱۰۴. مهر و وفا: محبت / نام دو عاشق و معشوق	۶۵. شانه: کتف / نام وسیله آرایشی	۲۵. تار: تاریک / نوعی ساز / رشته
۱۰۵. میان: وسط / کمر	۶۶. شفا: سلامتی / اسم کتاب ابن سینا	۲۶. تیر: نام سیاره / تیر کمان و تفنگ
۱۰۶. نابردار: برادر ناتنی / نامرد	۶۷. مردم: انسان ها / مردمک چشم	۲۷. جهان: دنیا / جهنده
۱۰۷. نای: نی/ حلق/ نام زندان مسعود سعد	۶۸. شمس: خورشید / عارف معروف	۲۸. چنگ: نوعی ساز / سرپنجه
۱۰۸. نگران: دل واپس / بیننده	۶۹. شور: پرنمک / ذوق و هیجان / اصطلاحی در موسیقی	۲۹. چین: پیچ و تاب / نام کشور
۱۰۹. نقد: بررسی / سکه و پول	۷۰. شهریار: تخلص شاعر / پادشاه	۳۰. حافظ: نام شاعر / حافظ قرآن
۱۱۰. نوا: دستگاه موسیقی / صدا / مال و دارایی	۷۱. شیر: نام حیوان / نام خوراکی	۳۱. حد: مجازات شرعی / اندازه
۱۱۱. نواختن: نوازش کردن / ساز زدن	۷۲. شیرین: نام مزه / نام معشوقه خسرو پرویز	۳۲. خسرو: پادشاه / خسرو پرویز
۱۱۲. نوش: شهد و عسل / فعل امر از نوشیدن	۷۳. ضرب: ضربه / نوعی ساز	۳۳. خلیل: لقب حضرت ابراهیم / دوست
۱۱۳. نهاد: ذات / فعل در معنی «قرار داد»	۷۴. طاق: سقف قوسی / تک و تنها	۳۴. خموش: ساکت / لقب مولوی
۱۱۴. نی: نوعی ساز / نام گیاه	۷۵. عزیز: ارجمند / نام حاکم مصر	۳۵. خویش: خود / خویشاوند
۱۱۵. نیست: نابود / نمی باشد	۷۶. عود: چوبی خوشبو / نوعی ساز	۳۶. دارا: ثروتمند / داریوش پادشاه
۱۱۶. ورق: کاغذ / برگ گل	۷۷. عهد: پیمان / دوره و زمان	۳۷. دار: خانه / وسیله اعدام
۱۱۷. هزار: بلبل / عدد هزار	۷۸. عین: چشم / چشمه	۳۸. داد: عدل / فریاد / فعل ماضی
	۷۹. غریب: بیگانه و دور از وطن / عجیب	۳۹. در گرفتن: سوختن/ اثر کردن
		۴۰. دستان: لقب زال / حيله / دستها / بانگ و آواز

قلمرو فکری (۸ نمره)

۴	۲۰ مصصح شو: الف) معلم از گرفتاری (سختی / دشواری) (۰/۲۵) رها شده بود (نجات پیدا کرده بود). (۰/۲۵) ب) فقیر بود (۰/۲۵) و توان مالی خوبی نداشت (۰/۲۵) که به وضع (حال) من رسیدگی کند. (۰/۲۵) ج) تلاش کن (۰/۲۵) که به خاطر هر چیز بیهوده (۰/۲۵) دچار تغییر حالت و رفتار نشوی. (۰/۲۵) د) اما چنان حیران (حیرت زده) (۰/۲۵) و ساکت شد (۰/۲۵) که آن همه خوش سخنی را فراموش کرد (۰/۲۵) و فقط گوش داد! (۰/۲۵) هـ) ای کسی که به بخت (اقبال) (۰/۲۵) خوب (فرخنده) خودت (۰/۲۵) می نازی (افتخار می کنی / مغروری) (۰/۲۵) (آگاه باش که) این خوش شانس (خوش اقبالی) شما نیز به پایان خواهد رسید. (۰/۲۵) راهنمای مصصح: به پاسخ های مشابه نمره داده شود. (واژه های داخل کمانک را ننوشته باشند نمره کم نشود). نقشه نهایی: «معنی» و «درک مطلب» در آزمون های فارسی جمعاً ۸ نمره دارند؛ اما بدون تسلط بر بخش «لغت» واقعاً چند نمره از این ۸ نمره را می توان کسب کرد؟! ملاحظه می کنید که این که در شیوه نامه آزمون به بخش لغت ۱ نمره اختصاص داده شده، فقط ظاهر قضیه است و در واقع باید گفت بیشترین نمره آزمون های فارسی متعلق به بخش «لغت» است؛ چرا که بدون تسلط بر این بخش، پاسخ دهی به دیگر بخش ها، مخصوصاً معنی، درک مطلب و حتی آرایه های ادبی و دستور تقریباً ناممکن است و هرچه دایره واژگانتان گسترده تر باشد به سؤالات دیگر بخش ها بهتر و راحت تر پاسخ خواهید داد.
۰/۵	۲۱ مصصح شو: «د» یا و مکروا و مکرا لله والله خیر الماکرین (۰/۵) بررسی دقیق تر: «الدهر یومان یوم لک و یوم علیک.» (امام علی ع) معنی: روزگار دو روز است؛ روزی به نفع تو و روزی به زیان تو. «حاسبوا قبل أن تحاسبوا» (پیامبر اکرم ص) معنی: خودتان را محاسبه کنید؛ قبل از آنکه شما را محاسبه کنند. «و من یتوکل علی الله فهو حسبه.» (قرآن کریم) معنی: کسی که بر خدا توکل کند، خدا برایش کافی است. «و مکروا و مکرا لله والله خیر الماکرین.» (قرآن کریم) معنی: آن ها حيله کردند و خداوند چاره جویی کرد و خدا بهترین چاره جویان است. مفهوم: اراده خدا از هر حيله و فریبی بالاتر است. نقشه نهایی: این سؤال، مثال خوبی است برای اثبات ادعایی که در توضیح سوال قبلی نمودیم؛ برای پاسخ گویی به این سؤال اگر شما معنی واژه «کید» (در صورت) و «مکر» (در گزینه د) را بدانید به سرعت می توانید به پاسخ صحیح برسید. بنابراین یک بار دیگر تأکید می شود که تا جایی که می توانید دایره واژگانتان را گسترش دهید و بر معنی لغت مسلط شوید.
۰/۵	۲۲ مصصح شو: وفاداری عاشق به عهد و پیمان (عاشق به عهد و پیمان خود وفادار باشد) (۰/۵) نقشه نهایی: برای درک مفهوم و مقصود یک بیت یا عبارت نخست باید آن را درست بخوانیم، سپس در روی کاغذ یا ذهنمان از شیوه بلاغی به شیوه عادی برگردانیم. بعد معنی کنیم و در نهایت با دقت در معنی، مفهوم و مقصود آن را دریابیم. معنی، مفهوم و دستور بیت: گرت هواسست که معشوق نگسلد پیمان / نگاه دار سر رشته تا نگه دارد (۱) هوا: آرزو (گرت هواسست: اگر هوائت است، جهش ضمیر) / (۲) نگسلد: پاره نکند (نگسلد پیمان: پیمان را نقض نکند) / (۳) رشته: نخ، ریسمان، استعاره از عهد و پیمان، مهر و محبت (نگاه دار سر رشته: وفادار باش (کنایه)) معنی: اگر آرزو داری که معشوق عهد و پیمان دوستی را نقض نکند، به عهد و پیمانت وفادار باش تا او نیز وفادار باشد. مفهوم: توصیه به وفاداری در راه عشق / وفاداری معشوق وابسته به وفاداری عاشق است / عشق و دوستی و وفاداری باید دوطرفه باشد. دستور: نقش دستوری ضمیر متصل: مضاف الیه (گرت هواسست: گر هوائت است / اگر آرزویت است).

۰/۵	۲۳ مصحح شو: ناپایداری ظلم (ظالم) / همه چیز گذشتنی است (۰/۵) راهنمای مصحح: یکی از این موارد را بنویسند کافی است. به پاسخ‌های مشابه نمره تعلق بگیرد. نقشه نهایی: یکی از بخش‌هایی که در آزمون‌های سال‌های قبل توجه چندانی به آن‌ها نمی‌شد و اخیراً طراحان از آنها انواع گوناگون سوال طراحی می‌کنند. بیت‌هایی هستند که در قلمروهای کارگاه متن‌پژوهی آمده‌اند. بنابراین فراموش نکنید این ابیات را هم همانند ابیات و عبارات داخل درس در سه قلمروی زبانی، ادبی و فکری مطالعه نمایید. معنی و مفهوم بیت: ما بارگه دادیم، این رفت ستم بر ما / بر قصر ستمکاران، گویی چه رسد خذلان؟! (خاقانی) بارگه: بارگاه، درگاه / داد: عدل، عدالت / خذلان: خواری، پستی، مذلت معنی: درگاه ما درگاه عدالت و مردم‌داری بود و اینگونه ویران شد، به نظر شما چه بلایی در انتظار قصر حاکمان ستمگر است؟! مفهوم: همه کس و همه چیز فانی می‌شود / ناپایداری ظلم ظالمان / عذاب بسیار سختی در انتظار ستمکاران است. نکته طلایی: این بیت با بیت «در مملکت چو غرش شیران گذشت و رفت / این عوعوی سگان شما نیز بگذرد» ارتباط مفهومی دارد.
۰/۵	۲۴ مصحح شو: سختی‌ها و گرفتاری‌ها دائمی نیستند / صبور بودن در گرفتاری‌ها و سختی‌ها / به لطف و بخشش خداوند امیدوار بودن (۰/۵) راهنمای مصحح: یکی از این موارد را بنویسند، کافی است. به پاسخ‌های مشابه نمره تعلق بگیرد. نقشه نهایی: تصور نکنید که در سؤالات درک مطلب همیشه بیت یا عبارتی را می‌دهند و مفهوم و مقصود آن را می‌پرسند. گاهی ممکن است همانند همین سؤال، مفهوم کلی یک درس پرسیده شود؛ یا اسامی اشخاص و مکان‌ها و دیگر اطلاعاتی که در آن درس آمده مورد پرسش واقع شود. بنابراین فقط به یادگیری معنی و مفهوم ابیات و عبارات بسنده نکنید و به مواردی هم که گفتیم توجه نمایید.
۱	۲۵ مصحح شو: الف) در طرح‌های پریچ و تاب عرفانی اسلامی، تصویر انسان جایگاهی ندارد. (۰/۵) ب) ناتوانی و حیرت عقل در شناخت امام حسین(ع) / وصف مقام والای امام حسین. (۰/۵) راهنمای مصحح: برای هر گزینه یک مورد کافی است. به پاسخ‌های مشابه نمره تعلق بگیرد. بررسی دقیق‌تر: الف) آدم در نقشه‌اش نبود و بهتر که نبود. در پیچ و تاب عرفانی اسلیمی، آدم چه کاره بود؟! آدم در نقشه‌اش نبود: چهره انسان در نقشه‌اش نبود / اسلیمی: تغییر شکل یافته کلمه «اسلامی»، طرح‌هایی مرکب از پیچ‌وخم‌های متعدد که شبیه عناصر طبیعت هستند / آدم چه کاره بود؟: آدم کاره‌ای نبود! (استفهام انکاری) / در پیچ و تاب عرفانی اسلیمی، آدم چه کاره بود؟: در طرح‌های پر پیچ و تاب عرفانی اسلامی، آوردن تصویر انسان جایگاهی ندارد. ب) چندان تناوری و بلند / که به هنگام تماشا / کلاه از سر کودک عقل می‌افتد تناور: تنومند، فربه، قوی‌جثه / کلاه از سر کودک عقل می‌افتد: عقل عاجز و حیرت‌زده می‌شود (کنایه) معنی: آنقدر بزرگ و بلندمرتبه هستی که عقل ناقص بشر از درک آن عاجز و حیرت‌زده می‌شود. مفهوم: ناتوانی و حیرت عقل در شناخت امام حسین(ع) آرایه: تشبیه: عقل به کودک / مراعات نظیر: کودک، سر و کلاه
۱	۲۶ مصحح شو: «الف» یا پرده نیلوفری: آسمان (آسمان آبی) (۰/۵) «ب» یا رمه: مردم (۰/۵) بررسی دقیق‌تر: الف) در بُن این پرده نیلوفری / کیست کند با چو منی همسری؟ بُن: ته، ریشه، اینجا یعنی زیر / نیلوفری: صفت نسبی، منسوب به نیلوفر، به رنگ نیلوفر، لاجوردی؛ در متن درس، مقصود از «پرده نیلوفری»، آسمان لاجوردی است. / همسری: برابری (کنایه) (کیست کند همسری؟: کسی نمی‌تواند برابری کند (استفهام انکاری))

۲۰	معنی: در زیر این آسمان آبی (در این دنیا) هیچ‌کس هم‌شان و برابر من نیست! مفهوم: خودستایی و فخرفروشی ب) ای تو رَمه سپرده به چوپان گرگ طبع / این گرگی شبان شما نیز بگذرد رَمه: گله [استعاره از مردم] / چوپان (شبان): استعاره از مأمور و کارگزار / گرگ طبع: درنده، کنایه از ظالم (طبع: سرشت، طبیعت) / گرگی: گرگ بودن، کنایه از درنده‌خویی و وحشی‌گری / شبان: چوپان، استعاره از مأمور و حاکم ظالم مغول. معنی: ای حاکمی که مردم را به کارگزاران درنده‌خو و ظالم سپرده‌ای، قطعاً این درنده‌خویی عاملان و کارگزاران شما نیز به پایان خواهد رسید. مفهوم: ظلم پایدار نمی‌ماند / انتقاد از حاکمانی که عاملان و کارگزاران ظالم به کار می‌گیرند. آرایه: مراعات نظیر: چوپان، رَمه و گرگ / تضاد: رَمه و گرگ / تشبیه: چوپان به گرگ (گرگ طبع) نکته طلایی: هر دو قسمت این سوال، به ویژه قسمت «ب»، از سؤالات مهم درک مطلب هستند که بارها در امتحانات نهایی آمده‌اند. البته در قسمت «ب» علاوه بر «رَمه»، «چوپان / شبان»، «گرگ طبع» و «گرگی» نیز مهم هستند.
	موفق باشید.

